

**Hanzehogeschool
Groningen**
University of Applied Sciences

jaar ver slag 2014

**share your talent.
move the world.**

inhoud

1 algemeen

- voorwoord van het College van Bestuur **6**
- de organisatie in 2014 **8**
- verslag van de Raad van Toezicht **9**
- organogram **12**
- medezeggenschap **13**
- samenstelling bestuurlijke organisatie **14**
- belangrijke externe ontwikkelingen **15**
- duurzaamheid **17**

2 strategisch beleid

- missie en strategie **25**
- zwaartepunt energie **27**
- zwaartepunt healthy ageing **29**
- excellentie **31**
- ondernemerschap **33**
- samenwerking **36**

3 prestatieafspraken

- prestatieafspraken **41**
- resultaten prestatie-indicatoren **44**
- toelichting prestatie-indicatoren **46**

4 onderwijs

- visie op onderwijs **53**
- ontwikkeling onderwijsaanbod **54**
- tevredenheid van studenten en werkveld **56**
- kwaliteit **58**
- internationalisering van onderwijs **61**
- onderwijs op het gebied van de
zwaartepunten **63**
- de juiste student op de juiste plaats **67**
- ondersteuning en faciliteiten
voor studenten **70**

5 praktijkgericht onderzoek

- kennisvalorisatie **77**
- resultaten praktijkgericht onderzoek **78**
- kwaliteit van onderzoek **80**
- de betrokkenheid van studenten
bij de kenniscentra **81**
- onderzoek op het gebied van de
zwaartepunten **84**
- internationalisering van onderzoek **87**

6 bedrijfsvoering

- bestuur **91**
- financieel beleid **93**
- continuïteit **98**
- helderheid **105**
- personeel **109**

bijlagen

- algemeen
- strategisch beleid
- onderwijs
- praktijkgericht onderzoek
- bedrijfsvoering

jaarrekening

- jaarrekening 2014

1

algemeen

voorwoord van het college van bestuur

In 2014 waren we halverwege de periode van de prestatie-afspraken. De Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek markeerde dit moment met een positieve beoordeling van onze voortgang. Dat is een compliment aan een ieder die hier aan heeft bijgedragen. Tegelijkertijd is het een stimulans deze goede resultaten een passend vervolg te geven. In dit jaarverslag gaan we beknopt in op deze resultaten.

In 2014 speelde ook het totstandkomen van de Onderwijsvisie 2020. Hierin staat de ontwikkeling naar een leer-gemeenschap centraal, waar onderwijs, onderzoek en beroepspraktijk onlos-makelijk met elkaar zijn verbonden. Deze beweging staat niet op zichzelf, maar sluit aan bij de veranderende rol van hogescholen. Deze rol zien we

bijvoorbeeld terug in het rapport Naar een lerende economie van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) dat eind 2013 verscheen. Daarin schrijft de WRR dat we door kenniscirculatie onze welvaart kunnen behouden in een wereld waar het dringen is om kennis en kunde. Dit vraagt intensieve samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven, het liefst in kenniscentra met een sterke regionale binding. Daarnaast stelde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap eind 2014 in zijn Wetenschapsvisie 2025 dat er voor hogescholen specifiek een rol is weggelegd als brug tussen kennis uit onderzoek en innovatie in de beroepspraktijk.

De taak van hogescholen verschuift daarmee steeds meer van onderwijs-instelling naar kennispartner voor bedrijven en instellingen. Deze ontwikkeling is niet nieuw voor de Hanzehogeschool Groningen. In de

kenniswerkplaatsen, in de open innovatieomgeving EnTranCe en in verschillende regionale kennishubs geven we de leergemeenschap al dagelijks vorm. Studenten en docent-onderzoekers komen vaker en intensiever in aanraking met het bedrijfsleven en dragen bij aan onderzoek dat direct impact heeft op en voor de praktijk. Daarnaast biedt de leergemeenschap aan alle betrokken de kans om een leven lang te blijven leren. Deze ontwikkelingen zullen ook een prominente plek krijgen in het nieuwe strategisch plan van de Hanzehogeschool Groningen dat in 2015 tot stand komt.

Daarnaast kreeg onze hogeschool te maken met de aardbevingsproblematiek van het Noorden. Het veilig maken van de bestaande gebouwen en voorgenomen nieuwbouwprojecten vergt veel aandacht en brengt hoge kosten met zich mee. Veel van onze medewerkers en studenten ondervinden

de gevolgen van de aardbevingen daarnaast in hun dagelijks leven. Wij doen er alles aan om de veiligheid van medewerkers en studenten te garanderen en te zorgen dat onderwijs en onderzoek door kunnen gaan.

2014 is een jaar geweest waarin we goede resultaten hebben behaald en onze leergemeenschap verder hebben vormgegeven. Wij danken alle docenten, onderzoekers, medewerkers, de medezeggenschapsraad, de Raad van Toezicht en alle anderen voor wat zij hebben gedaan voor onze studenten, ons onderwijs en onderzoek en voor bedrijven en instellingen in onze regio.

Groningen, april 2015

Drs. H.J. Pijlman, voorzitter

Drs. M.C.J. van Os, vice-voorzitter

Dr. J.H. de Ruiten MBA, collegelid

Drs. E.P. Hus, waarnemend collegelid

College van bestuur

De organisatie in 2014

De Hanzehogeschool Groningen biedt opleidingen in het sociale, het economische, het technische en het gezondheidsdomein en in het domein van de kunsten vanuit 17 schools. In 2014 had de hogeschool 3113 medewerkers (2182 fte) en stonden er 25.566 studenten ingeschreven.

Het onderzoek van de hogeschool gebeurt vanuit het Centre of Expertise Energy, het Centre of Expertise Healthy Ageing en vier kenniscentra: Kenniscentrum Ondernemerschap, Kenniscentrum Arbeid, Kenniscentrum Kunst en Samenleving en Kenniscentrum NoorderRuimte.

Kerngegevens Hanzehogeschool Groningen

	2014	2013	2012
Studenten			
inschrijvingen	26.566	26.233	25.246
instroom	6.908	7.082	6.106
afgestudeerden	4.066	3.789	4.315
buitenlandse studenten	2.049	1.969	2.072
uitwisseling naar Nederland	637	600	588
uitwisseling naar buitenland	622	495	523
deeltijd en duale trajecten	2.313	2.490	2.542
contractonderwijs	1.105	1.423	1.261
maatwerktrajecten	964	613	599
Medewerkers			
in aantal	3.113	2.947	2.860
in fte	2.182	2.089	2.042
Financiële resultaten*			
batens	236.046	230.593	221.456
lasten	233.591	228.205	211.872
resultaat	2.455	2.388	9.584

[zie bijlagen Algemeen](#)

- overzicht van *schools* en opleidingen, pag. 122
- kerngegevens van de *schools*, pag. 121
- kerngegevens van de kenniscentra, pag. 124

verslag van de raad van toezicht

De Raad van Toezicht heeft in 2014 zeven maal vergaderd. De samenstelling van de Raad is in 2014 niet veranderd en er zijn ook geen leden herbenoemd. De gegevens over de samenstelling van de Raad van Toezicht en over de bezoldiging zijn opgenomen in de Jaarrekening, onderdeel van dit jaarverslag. De documenten met deze gegevens zijn ook te vinden op de website van de Hanzehogeschool Groningen, hanze.nl/governance.

De leden van de Raad van Toezicht hebben zitting op persoonlijke titel en oefenen hun functie uit zonder last of ruggespraak, daarbij vermijnd elke vorm van belangenverstrengeling. Op geen van de leden van de Raad is de melding van strijdige belangen van toepassing, noch zijn er transacties verricht waarbij tegenstrijdige belangen van leden van het College van Bestuur hebben gespeeld naar het oordeel van de Raad van Toezicht.

De voorzitter van de Raad van Toezicht voerde maandelijks overleg met de voorzitter van het College van Bestuur.

De leden van de Raad die zijn belast met auditzaken hebben specifiek overleg gevoerd met de concern-controller van de Hanzehogeschool Groningen en met de externe accountant. De rapportages over de werkzaamheden van de drie Raadscommissies zijn als bijlage toegevoegd in de bijlagen Algemeen op pagina 1.

In het najaar heeft een lid van de Raad van Toezicht een vergadering van de Hogeschoolmedezeggenschapraad (HMR) bijgewoond. Leden van de Raad waren aanwezig bij de opening van het hogeschooljaar, lectorinstallaties, de jaarlijkse relatieavond van de hogeschool en de feestelijke start van de EnTranCe nieuwbouw.

In december 2014 stelde de Raad van Toezicht zijn toetsingskader vast, die hij formuleerde met de heer drs. T.P.M. Schraven, senior adviseur Governance University Advisory. De Raad ziet zichzelf als het maatschappelijk geweten en als 'vertegenwoordiger' van de samenleving. Vanuit die rol beschouwt de Raad van Toezicht het als zijn taak er op toe te zien dat de middelen die de samenleving aan de Hanzehogeschool Groningen toevertrouwt op verantwoorde wijze worden besteed: goede kwaliteit van onderwijs, onderzoek en kennis-

De Raad ziet zichzelf als het maatschappelijk geweten en als vertegenwoordiger van de samenleving.

valorisatie en zo doelmatig mogelijk. De missie van de Hanzehogeschool Groningen is richtinggevend voor het beleidsinhoudelijk toetsingskader. De missie van de Hanzehogeschool wordt uitgewerkt in het nieuwe strategisch plan en in jaarplannen/ begrotingen waarin prestatieindicatoren zijn opgenomen die de operationele toetsingskaders vormen voor de Raad van Toezicht. Het toetsingskader is te vinden op de website van de Hanzehogeschool Groningen, hanze.nl/governance.

In de zeven vergaderingen van de Raad van Toezicht in 2014 stonden onderwerpen op de agenda als het goedkeuren van de jaarrekening 2012-2013, de jaarrekening 2013, het jaarverslag 2013, de begroting 2014, de begroting 2014-2015, de 12-maands MO-rapportage (Management Overeenkomsten met directeuren en deans) en overige zaken van financieel belang.

In 2014 is het proces van een nieuw strategisch plan (2016 – 2020) opgestart. De Raad en ook de Hogeschool-medezeggenschapsraad zijn hier nauw bij betrokken. Vanuit de gehele organisatie wordt input opgehaald om zodoende invulling te geven aan de nieuwe strategie van de hogeschool. Een van de belangrijkste bouwstenen voor het nieuwe strategisch plan is de Onderwijsvisie die de Raad

goedkeurde. Kenniscirculatie staat centraal in de nieuwe onderwijsvisie: aanscherping op thema's en de visie dat onderwijs, onderzoek en de beroepspraktijk in de curricula samenkomen. De derde meting van de prestatie-indicatoren heeft plaatsgevonden. De Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek beoordeelde de voortgang van de prestatieafspraken van de Hanzehogeschool op het punt van differentiatie en zwaartepuntvorming positief. De Raad van Toezicht heeft de resultaten en de verdere uitwerking van de prestatieafspraken met het College van Bestuur besproken.

De Raad besprak de aardbevingsproblematiek meerdere malen in 2014. Deze problematiek treft de Hanzehogeschool ook op financieel gebied: er moeten aanpassingen worden gedaan op zowel bestaande bouw als nieuwbouw. De hogeschool doet er alles aan om de veiligheid van medewerkers en studenten te garanderen en om te zorgen dat onderwijs en onderzoek door kunnen gaan. Tegelijkertijd bieden de aardbevingen kansen voor bedrijven en instellingen om er ervaring mee op te doen en er kennis over te ontwikkelen.

Thema's in 2014 waren onder meer: de nieuwe Onderwijsvisie, rendementen van de ontwikkelingen op IT-gebied, voortgang strategisch huisvestingsplan,

**Thema's in 2014 waren onder meer:
de nieuwe Onderwijsvisie, rendementen van
de ontwikkelingen op IT-gebied, voortgang
strategisch huisvestingsplan, versterking
samenwerking met het werkveld, EnTranCe,
Energy Academy Europe en de
ontwikkelingen rondom deeltijdonderwijs.**

versterking samenwerking met het werkveld, EnTranCe, Energy Academy Europe en de ontwikkelingen rondom deeltijd onderwijs.

Verder informeerde het College van Bestuur de Raad over hogeschoolbrede onderwerpen zoals: de voortgang van de Centres of Expertise Energie en Healthy Ageing; de Nationale Studentenenquête 2014, toegespitst op de Masteropleidingen; de positie in externe ranking overzichten (HBO Keuzegids, Elsevier); ontwikkelingen van de Zernike Campus; partner- en samenwerkingsovereenkomsten die de hogeschool heeft afgesloten met bedrijven en organisaties in met name Noord-Nederland (Rabobank, Menzis, Kennishub Roden en andere) en initiatieven als de Hanzeontwerpfabriek.

De Raad laat zich ieder jaar door een aantal deans informeren over hun school. In 2014 hielden het Instituut voor Life Sciences & Technology en het Instituut voor Communicatie, Media & IT presentaties.

Jaarlijks evalueert de Raad van Toezicht zijn eigen functioneren, zo ook in 2014. Het betrof een evaluatie met externe begeleiding, dat vindt eens per drie jaar plaats op die manier. De transparantie binnen de Raad en in de samenwerking met het College van Bestuur ervaren de leden van de Raad als positief. De Raad hecht veel waarde aan de

inhoudelijke discussies. De Raad zal bij volgende vacatures rekening houden met de wens om meer onderwijsexpertise binnen de Raad te krijgen.

De voorzitter van de Raad is toegetreden tot de Permanente Commissie Goed Bestuur van de Vereniging Hogescholen. Deze commissie ziet toe op de naleving van de Branche Code Goed Bestuur Hogescholen.

De voorzitter van de Raad van Toezicht was in 2014 juryvoorzitter voor de Hannie Schaftprijs, de tweejaarlijkse studentenprijs van de hogeschool voor een excellent, maatschappelijk relevant afstudeerproject dat resulteert in een innovatieve oplossing voor het werkveld. De prijs werd tijdens de opening van het hogeschooljaar uitgereikt aan Lian van Aart, studente Voeding en Diëtetiek aan de Academie voor Gezondheidsstudies en Bart Vegter, student Human Technology aan het Instituut voor Engineering.

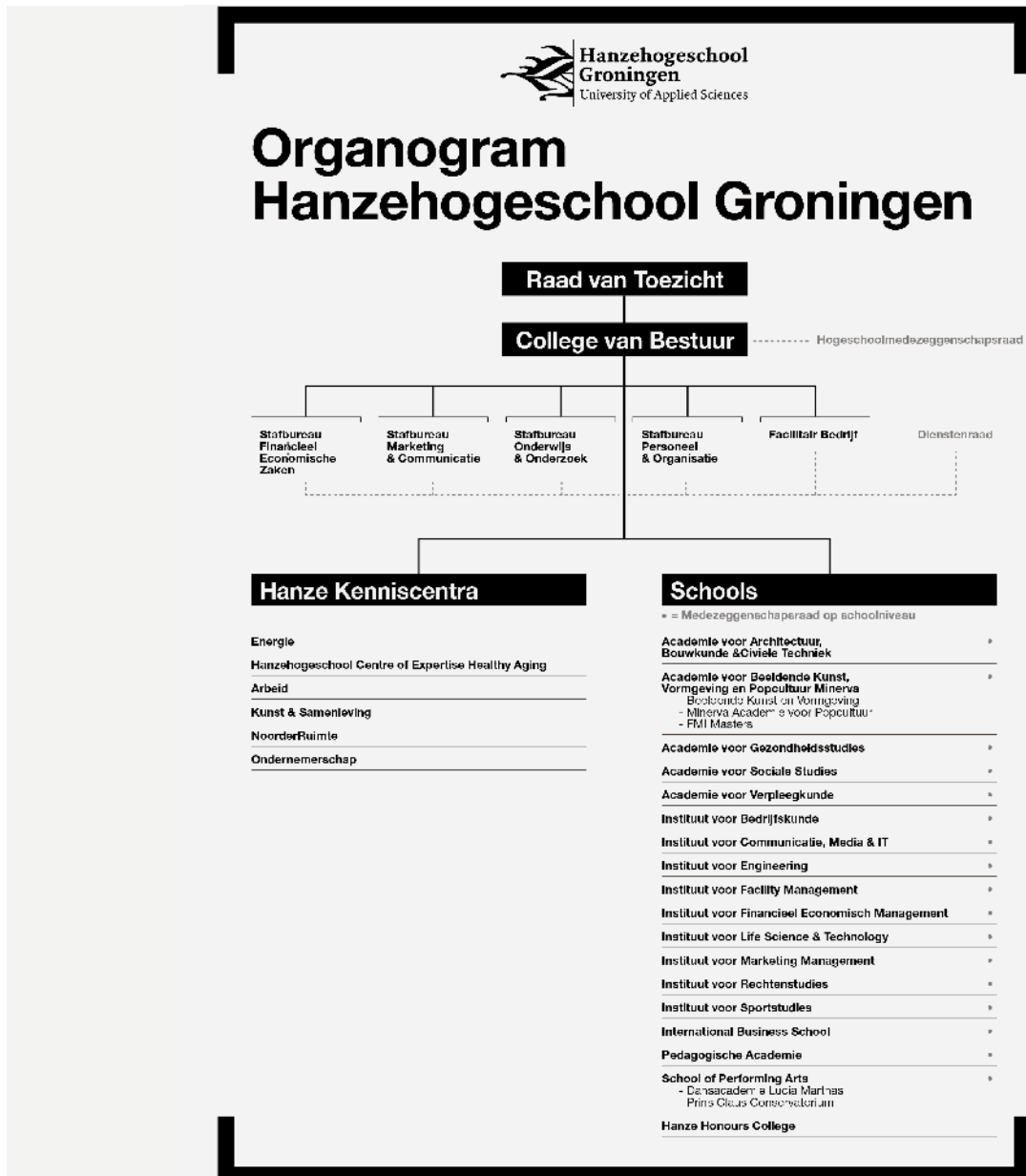
Groningen, april 2015

Namens de Raad van Toezicht,
drs. G.J.Lankhorst

zie bijlagen Algemeen

- Bijlagen bij het verslag van de Raad van Toezicht, pag. 118

Organogram

medezeggenschap

De Hogeschool Medezeggenschapsraad (HMR) stemde in met de begroting, de managementrapportages, de realisatie van de prestatieafspraken met het ministerie en het studentenstatuut. Ook gaf de raad zijn goedkeuring aan de nieuwe Onderwijsvisie van de Hanzehogeschool Groningen. Daarin wordt onder meer het belang van de beroepspraktijk in het onderwijs en onderzoek onderstreept.

De implementatie van het nieuwe professionaliseringsplan is begonnen. Een belangrijk onderdeel daarvan vormen de gesprekken binnen de teams, die moeten leiden tot een deskundigheidsbevorderingsplan. Deze teamgesprekken zijn nog niet overal gevoerd.

De werkdruk onder vooral het onderwijzend personeel heeft extra aandacht van de medezeggenschap gehad. Dit leidde tot een voorstel om in iedere school een knelpuntenanalyse rond werkdruk uit te voeren. Op basis van deze analyse worden in de schools pilots uitgevoerd. Het College van Bestuur heeft hiervoor middelen ter beschikking gesteld.

De begeleiding van potentiële studenten is dit jaar geïntensiveerd onder meer met behulp van de zogeheten studiekeuzecheck. Uit een evaluatie moet blijken of deze intensivering daadwerkelijk heeft

geleid tot betere keuzes van studenten en tot minder uitval in het eerste jaar. Dit jaar is voor het eerst een nieuwsbrief, het Medezeggenschapsjournaal, (digitaal) verspreid onder alle studenten en medewerkers om de betrokkenheid bij medezeggenschap te versterken. In 2015 zal dit worden geëvalueerd en op grond daarvan wordt bepaald of het Medezeggenschapsjournaal voortgezet wordt. In 2014 vonden er verkiezingen plaats voor de studentengeleding van alle medezeggenschapsraden: de Hogeschool Medezeggenschapsraad (HMR) en de School-Medezeggenschapsraden (SMR). De opkomst bij de verkiezingen voor de studentengeleding van de HMR was 13,6 procent.

Tijdens een tweedaagse in september 2014 hebben de HMR-leden gewerkt aan persoonlijke en HMR-doelen en zijn er speerpunten geformuleerd. Ook is er, naast kennismaking en uitleg over de werkzaamheden en de structuur van de HMR, aandacht besteed aan effectief onderhandelen en het versterken van de medezeggenschap. De HMR heeft verschillende keren contact gehad met de Raad van Toezicht en met de centrale medezeggenschapsraden van de andere noordelijke hogescholen. De HMR participeert in de landelijke Vereniging van Medezeggenschapsraden van Hogescholen (VMH).

zie bijlagen Algemeen

- Overzicht van HMR-leden, pag. 126

Samenstelling bestuurlijke organisatie per 31 december 2014

Raad van Toezicht

drs. G.J. Lankhorst (voorzitter)

drs. A.A. Rietveld

drs. L.P. Middel

A.M.C. Kuks

drs. R. Bakker

J.M. Hiddema

drs. H. van den Burg

Stafbureaus en Facilitair Bedrijf

Facilitair Bedrijf

Stafbureau Financieel Economische Zaken

Stafbureau Marketing & Communicatie

Stafbureau Onderwijs & Onderzoek

Stafbureau Personeel & Organisatie

Schools

Academie voor Architectuur,
Bouwkunde & Civiele Techniek

Academie voor Beeldende Kunst,
Vormgeving en Popcultuur Minerva

Academie voor Gezondheidsstudies

Academie voor Sociale Studies

Academie voor Verpleegkunde

Instituut voor Bedrijfskunde

Instituut voor Communicatie, Media & IT

Instituut voor Engineering

Instituut voor Facility Management

Instituut voor Financieel Economisch
Management

Instituut voor Life Science & Technology

Instituut voor Marketing Management

Instituut voor Rechtenstudies

Instituut voor Sportstudies

International Business School

Pedagogische Academie

School of Performing Arts

Hanze Honours College

College van Bestuur

drs. H.J. Pijlman, voorzitter

drs. M.C.J. van Os, vicevoorzitter

dr. J.H. de Rooter MBA, lid

drs. E.P. Hus, lid ad interim
(van 01-09-14 tot 12-07-15)

Directeuren

P. van der Wel

P. Tuil

F.V.M.G. Oor

drs. L.J.M. Verhofstad

drs. J.C.W. Mossou a. i.

Deans

drs. P. de Vries a. i.

D.F.L. van der Meulen

drs. A. Nimis

mr. drs. M.A.M. Garnier

drs. A. Nimis a. i.

drs. L.J.M. Hobert

mr. T. Faber-Remmelts

dr. ir. J. Aué

mr. drs. R.M.D. van der Weerd

mr. J.W.M. Gomashie

dr. V.B. de Graaf-Peters

drs. P.N. Ganzeboom

mr. G.R. van Lingen

drs. J.R. Janssens

drs. B.A. ten Kate

drs. P. de Vries

H. van den Elsen

drs. P. de Vries

belangrijke externe ontwikkelingen

Aardbevingen

De door de gaswinning veroorzaakte aardbevingen in Noordoost Groningen bereikten in 2014 de stad Groningen en daarmee ook de Hanzehogeschool Groningen. De hogeschool volgt de ontwikkelingen rondom aardbevingen op de voet en stelde een coördinator aardbevingszaken aan. In november vond een workshop rampenbestrijding plaats in samenwerking met de Veiligheidsregio. Studenten en medewerkers zijn via intranet geïnformeerd over de aanpak in geval van een aardbeving.

Veiligheid voorop

De Hanzehogeschool Groningen staat op het standpunt dat veiligheid voorop dient te staan. Dit standpunt heeft zij bepaald in overleg met de partners van het Akkoord van Groningen: de Rijksuniversiteit Groningen, het Universitair Medisch Centrum Groningen en de gemeente Groningen). De partners houden de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) aansprakelijk voor zowel directe als indirecte schade van de aardbevingen en vinden dat op bestuurlijk niveau een regeling en aanpak moeten worden ontwikkeld voor schadeafhandeling en het preventief versterken van gebouwen. Dit standpunt hebben zij in december overgebracht aan de verantwoordelijke minister en aan de algemeen directeur van de NAM. De partners maakten een

overzicht van exemplarische gebouwen waar de regeling en aanpak op gebaseerd zou kunnen worden.

Op deze lijst staan drie gebouwen van de Hanzehogeschool Groningen, namelijk EnTranCe, het Willem Alexander Sportcentrum en het Wiebengacomplex.

Kosten

De Hanzehogeschool Groningen heeft bovendien met een aantal grote organisaties in Noord-Nederland en met een advocatenkantoor een consortium gevormd dat de NAM aansprakelijk stelt. Dit consortium zal bij de NAM schadevergoeding bedingen voor de extra kosten die de hogeschool moet maken voor aardbevingsbestendig bouwen en verbouwen. De hogeschool maakt in haar administratie eenduidig herleidbaar welke kosten een gevolg zijn van de aardbevingsproblematiek. Hieruit blijkt dat eind 2014 al een bedrag van ruim € 900.000 was uitgegeven aan deze post. Daarvan is een bedrag van € 400.000 reeds verantwoord in het resultaat over 2014. De voorspelde kosten om het hele gebouwenbestand van de hogeschool aardbevingsbestendig te maken, variëren van 60 miljoen tot 120 miljoen euro.

Aardbevingsbestendigheid

Het ministerie van EZ publiceerde in 2014 een interim-adviesnorm met richtlijnen voor het aardbevingsbestendig ontwerpen van nieuwbouw. Het gaat hierbij vooral om constructieve veiligheid. Ten tijde van publicatie van de interim-adviesnorm was de hogeschool bezig met verschillende bouwprojecten. Alleen EnTranCe betrof volledige nieuwbouw, de overige projecten behelsden een deel verbouw en een deel nieuwbouw.

- Wiebengacomplex, bevond zich in ontwerpfase.
- Prins Claus Conservatorium, bevond zich in aanbestedingsfase uitvoering.
- Van DoorenVeste, bevond zich in aanbestedingsfase uitvoering.
- EnTranCe, bevond zich in realisatiefase.
- Zernikeplein 7, bevond zich in initiatief- / definitie- / ontwerpfase.

De hogeschool besloot vanuit het oogpunt van veiligheid alle ontwerpen van de nieuwbouw-projecten en -onderdelen te toetsen aan de interim-adviesnorm. Voor de bestaande bouw is voor de drie eerstgenoemde projecten een seismische scan gedaan. Op basis van deze scans is per project bepaald hoe het project wordt vervolgd. De bouw van EnTranCe is enkele maanden

stilgelegd op het ontwerp is aangepast. De Hanzehogeschool laat voor al haar gebouwen een plan van aanpak maken, inclusief seismische scans. Bij het Wiebengacomplex is eveneens besloten het project op te schorten. De nieuwbouw zal aardbevingsbestendig worden uitgevoerd en bij de bestaande bouw zal de hogeschool in afwachting van definitieve wet- en regelgeving een aantal voor de hand liggende maatregelen treffen zoals het plaatsen van gelaagd/gehard glas bij het vervangen van ruiten. Ook bij het Prins Claus Conservatorium is gekeken naar de consequenties van aardbevingsbestendig bouwen. Om het onderwijs door te laten gaan besloot de hogeschool twee aanpalende panden aan te kopen. Er wordt een nieuw ontwerp gemaakt. Dit alles zal ook een vertraging van vele maanden opleveren. Bij de Van DoorenVeste wordt een nieuw laboratorium gebouwd en dit zal ook aardbevingsbestendig moeten gebeuren. De Hanzehogeschool Groningen laat verder voor al haar gebouwen een plan van aanpak opstellen waarin onder meer een seismische scan van de gebouwen wordt gedaan. Ook besloot de hogeschool tot het doen van een scan van de losse inventaris en op grond daarvan maatregelen treffen om de inventaris te verankeren.

duurzaamheid

De Hanzehogeschool Groningen ontving in 2014 een gouden SustainaBul in de duurzaamheidsranking van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. De SustainaBul berust op een toetsing van duurzaamheid en transparantie ten aanzien van duurzaamheid op vier thema's: onderwijs, onderzoek, bedrijfsvoering en een integrale benadering.

'Verantwoord' is een van de kernwaarden van de Hanzehogeschool Groningen. Deze kernwaarde geven wij vorm door in te zetten op maatschappelijk verantwoord handelen en duurzaamheid als belangrijk onderdeel daarvan. Duurzaam noemen we die ontwikkelingen, plannen of oplossingen die niet alleen de P van Prosperity dienen, maar ook de P van People en de P van Planet. Duurzame ontwikkeling is gericht op het welzijn van mensen en de kwaliteit van natuur en milieu. De hogeschool zet conform het Handvest Duurzaam HBO in op integrale duurzame ontwikkeling in onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering. Wij streven bovendien naar duurzame relaties met het werkveld en andere sectoren van de samenleving door integriteit en zorgvuldigheid centraal te stellen.

De Hanzehogeschool Groningen prolongeerde in maart 2014 de titel Fairtrade Hogeschool voor de jaren 2014 en 2015. De Fairtrade Gemeente campagne complimenteert de

hogeschool in het juryrapport als volgt: 'De commissie titeltoekenning Fairtrade Gemeente is onder de indruk van de manier waarop de Hanzehogeschool de fairtrade-gedachte in daden omzet. Op zeer verschillende niveaus en tal van creatieve manieren wordt aandacht geschonken aan de fairtrade-gedachte. Hierdoor komt een brede categorie studenten en docenten in aanraking met fair trade.'

In 2014 stelde een groep honoursstudenten een lespakket samen voor docenten die in hun colleges aandacht willen schenken aan fair trade. Medewerkers van de hogeschool ontvingen een fairtradekerstpakket.

Duurzaamheid in onderwijs en onderzoek

De Hanzehogeschool Groningen beschouwt het als haar taak om haar studenten vertrouwd te maken met de maatschappelijke en sociale verantwoordelijkheid die ze in en naast hun toekomstig beroep als lid van de samenleving hebben. Wij leiden studenten op die de competentie bezitten om, ongeacht hun discipline of werkterrein, vraagstukken op het gebied van duurzame ontwikkeling te hanteren en er oplossingen voor aan te dragen. Al onze studenten, welke opleiding zij ook volgen, leren wat duurzaamheid concreet betekent voor hun vakgebied en hoe zij van daaruit kansen op maatschappelijke meerwaarde kunnen realiseren. In ons onderzoek speelt duurzaamheid eveneens een duidelijk rol. Het zwaartepunt Energie draait om de transitie naar een duurzame energie-

voorziening; Healthy Ageing om een duurzame, inclusieve samenleving op de langere termijn. Maar ook bij de andere kenniscentra is duurzaamheid een belangrijk aspect van al het onderzoek.

AISHE-sterren

AISHE staat voor Auditing Instrument for Sustainability in Higher Education. De mate waarin een onderwijsinstelling in haar curriculum, procedures en werkwijzen duurzaamheid nastreeft, wordt uitgedrukt in AISHE-sterren. Het Instituut voor Facility Management kreeg in 2014 twee AISHE-sterren op basis van een audit door Hobéon. In het curriculum speelt bijvoorbeeld Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in meerdere blokken een rol; ook duurzame huisvesting (duurzaam bouwen) en duurzaam Human Resource Management maken deel uit van het curriculum. Het Instituut voor Bedrijfskunde behield in 2014 zijn drie AISHE-sterren. Diverse schools werkten in 2014 aan het behalen van AISHE-sterren.

Duurzame opleiding

De opleiding Vastgoed en Makelaardij van het Instituut voor Bedrijfskunde kreeg in 2014 het bijzonder kenmerk Duurzaam hoger onderwijs toegekend door de NVAO.

Ontwikkelings-samenwerking en Hanze University Foundation

Een bijzondere manier waarop de Hanzehogeschool Groningen haar maatschappelijke verantwoordelijkheid vormgeeft, is door ondersteuning van onderwijsinstellingen in ontwikkelingslanden. Dit doen we volgens het beleidsplan Ontwikkelings-samenwerking 2012-2015 en de doelstellingen van de Hanze University Foundation.

Hanze Centre for Development Cooperation

Het Hanze Centre for Development Cooperation (HCDC) is het expertise-centrum van de hogeschool op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Het afgelopen jaar ondersteunde dit centrum ontwikkelingsprojecten in onder meer Tanzania en Benin op het gebied van energie en ondernemerschap. Ontwikkelingssamenwerking maakte in 2014 deel uit van de honours-programma's van de International Business School, het Instituut voor Facility Management en van twee minoren van het Instituut voor Communicatie, Media & IT. Studenten van deze schools kregen de kans om zich te verdiepen in het thema of zich actief in te zetten voor sponsoractiviteiten.

Naast deze honours- en minorstudenten reisden er het afgelopen jaar ongeveer tweehonderd studenten af voor een stage of om een studieonderdeel te volgen in onder meer Zuid-Afrika, Suriname, Indonesië, India en Tanzania.

Het HCDC bood in 2014 aan twaalf docenten en medewerkers een cursus 'werken met niet-Westerse culturen' aan. Ook regelde het HCDC dat vijf docenten een periode konden werken aan een onderwijsinstelling waarmee de hogeschool een langetermijnrelatie onderhoudt. Dergelijke relaties hebben we met onderwijsinstellingen in Tanzania, Kenia en Zuid-Afrika.

Hanze University Foundation

De Hanze University Foundation richt zich op het bevorderen van beroeps- onderwijs in ontwikkelingslanden door het sponsoren van organisaties en individuen. Het afgelopen jaar wierven we fondsen bij bestuurders, medewerkers en studenten van de hogeschool en bij het Noord-Nederlands bedrijfsleven. In totaal kwam er een bedrag van € 105.000 binnen. Twee in het oog springende activiteiten zijn het Inspiration Breakfast voor bedrijven uit Noord-Nederland en de kerstactie, waarbij medewerkers van de hogeschool hun kerstpakket konden schenken aan de Foundation.

Het afgelopen jaar wierven we fondsen bij bestuurders, medewerkers en studenten van de hogeschool en bij het Noord-Nederlands bedrijfsleven.

De Hanze University Foundation ondersteunde in 2014:

- het North Coast Medical Training College in Kenia;
- docenten van de universiteit van Dar es Salaam, Tanzania en TSiBA Education, Zuid-Afrika;
- een docent en een student van de Uganda Christian University.

Duurzaamheid in bedrijfsvoering

Duurzame dienstreizen

De Hanzehogeschool Groningen betaalt bij boeking van iedere dienstreis direct compensatiekosten voor de CO₂-uitstoot aan de Climate Neutral Group (CNG). Dit geldt ook voor de auto's die we huren. De opbrengst wordt door CNG geïnvesteerd in duurzame energieprojecten in ontwikkelingslanden. In 2014 betrof dit 470 vliegtrips met een totale CO₂-uitstoot van 589 ton. De compensatiekosten gingen onder meer naar 'schoon' koken in Cambodja met biogas, windenergie in Taiwan en bosbouw in Mozambique.

De hogeschool huurt verder sinds 2014 voor stage- en dienstreizen uitsluitend nog elektrische auto's of auto's op groen gas.

Duurzame inkoop

Bij alle aanbestedingen past de Hanzehogeschool Groningen de duurzaamheidscriteria van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (voorheen Agentschap NL) toe. Bij de aanbesteding van energie in 2014 hebben wij groene energie ingekocht, dat wil zeggen groene stroom en gas waarvan de CO₂-uitstoot is gecompenseerd bijvoorbeeld door de aanplant van bossen. Bij de aanbesteding van onze afvalverwerking is ingezet op betere afvalscheiding en een hoogwaardige recycling van materialen. Ons oud papier wordt volledig hergebruikt: kantoorpapier wordt opnieuw kantoorpapier. In het algemeen kopen we zo duurzaam mogelijk in en vragen we onze leveranciers hun diensten of producten zo mogelijk CO₂-neutraal te leveren. Een voorbeeld hiervan is de firma Canon die de centrale repro geheel CO₂-neutraal heeft gemaakt.

Meerjarenafspraak energie-efficiëncy

De Hanzehogeschool Groningen doet mee aan de MeerJarenAfspraak Energie-efficiëncy die gemeenten en instellingen kunnen sluiten met de overheid. In dit convenant is afgesproken een energiebesparing te realiseren van 2 procent per jaar gedurende een periode van tien jaar. Dat komt neer op 20 procent besparing ten opzichte van het referentiejaar 2009. De hogeschool streeft dit na met een eigen Energie Efficiency Plan (EEP). In 2014 realiseerden wij aanwezigheidsdetectie in het gebouw van de Academie voor Bouwkunst, waarmee aanzienlijk bespaard wordt op verlichting. Ook is een begin gemaakt met het aanbrengen van zonering in gebouwen. Daarmee wordt het bijvoorbeeld mogelijk om energiestromen beter te regelen en bepaalde bouwdelen in de avonduren af te koppelen. Hoewel het energieverbruik daalde, is de doelstelling van het EEP in 2014 niet volledig behaald.

duurzaamheid

Atelier Energietransitie

Een portfolio vol kansen

Onze samenleving zal in de komende decennia ingrijpend veranderen door de verschuivende energievoorziening. Dat die transitie grote ruimtelijke gevolgen zal hebben, ligt voor de hand. Hoe kunnen architecten daar nu al op inspelen? De Hanzehogeschool Groningen leert ze duurzaam ontwerpen voor een nog ongewisse toekomst.

Masterstudenten Architectuur van de Academie van Bouwkunst leren in het Atelier Energietransitie om die ongewisse toekomst te benaderen als kans en uitdaging. Ze focussen op het gebruik van duurzame energie. Ook belangrijk is een duurzame verbinding met opdrachtgevers, gebruikers, omwonenden en andere betrokkenen. Zo groeien de studenten uit tot professionals die met een onderzoekende benadering hun vak zinnig en maatschappelijk verantwoord invullen.

Onderzoeken

“Architecten stonden traditioneel boven en buiten de gemeenschap”, zegt Clemens Bernardt, docent-onderzoeker bij de projectgroep Energie+Dorp van Kenniscentrum NoorderRuimte en een van de initiatiefnemers van het Atelier Energietransitie. “Onze studenten gaan om tafel met bewonerscollectieven, een stadsbouwmeester,

leden van wijkraden, ambtenaren van provincie en waterschappen, ondernemers, ga zo maar door. En ze doen onderzoek; ook dat is voor architecten niet vanzelfsprekend.” Collega Alex van Spijk, gastdocent en als landschapsarchitect gespecialiseerd in duurzame ontwikkeling, vult aan: “Als je iets relevant wilt maken, moet je je verdiepen in de behoeften en belangen van mensen.” Zo dragen de studenten met hun ontwerpen bij aan de veerkracht van de samenleving, stelt Van Spijk. “Zij onderzoeken samen met stakeholders wat er belangrijk is op het gebied van de energievoorziening, maar ook als het gaat om het milieu en om sociale ontwikkelingen zoals krimp. Onze studenten worden zo stap voor stap experts op die gebieden. Als docenten leren wij van hén wat belangrijk is.”

Healthy Ageing

De studenten van de master Architectuur studeren in deeltijd. Ze werken veelal bij een architectenbureau en hebben bijvoorbeeld al een bachelor bouwkunde of civiele techniek. In het eerste onderzoeksatelier in 2014 ontstond een aantal mooie ideeën, waaronder een eco-wierde waar koeien, algen en kroos samen energie opwekken en een waterzuiveringscomplex waarbij het slib een energiebron vormt. In 2015 heeft het atelier als speciaal thema gezondheid, waarmee het aansluit bij dat andere zwaartepunt van de hogeschool, Healthy Ageing.

2

strategisch beleid

missie en strategie

De Hanzehogeschool Groningen heeft haar missie en strategie voor de periode 2010-2015 vastgelegd in het beleidsplan Koers op Kwaliteit. In 2012 werd deze koers aangescherpt in het kader van de prestatie-bekostiging die het kabinet heeft ingevoerd.

Dit resulteerde in het prestatieakkoord tussen de hogeschool en het ministerie van OCW. De prestatieafspraken, prestatie-indicatoren en de prestaties van de Hanzehogeschool Groningen zijn te vinden in hoofdstuk 3, Prestatieafspraken. In 2014 stelde de hogeschool haar nieuwe onderwijsvisie vast. Meer hierover in hoofdstuk 4, Onderwijs.

Missie van de Hanzehogeschool Groningen

De Hanzehogeschool Groningen wil een bijdrage leveren aan het stimuleren van de (Noord-) Nederlandse

kennissamenleving vanuit een Europees perspectief. Dat doet de hogeschool door studenten op te leiden tot innovatieve professionals, door het beroepsniveau van werkenden te verhogen, door bedrijven en instellingen te helpen met praktijkgericht onderzoek, door aan te sluiten bij de sterke punten van de regio en door samenwerking te zoeken met internationale partnerinstellingen. geschool Groningen biedt complete opleidingen in vier domeinen: het domein mens en maatschappij (gezondheidszorg, welzijn, sport en educatie), het economische domein, het technische domein en het domein van de kunsten. Wij focussen daarbij op twee zwaartepunten: *Energie* en *Healthy Ageing*. Onderwijs en onderzoek in de vier domeinen worden zo veel mogelijk verbonden met die twee strategische thema's. De focus op *excellentie* en *ondernemerschap* versterkt dit profiel.

Noord-Nederland is een regio die zich kenmerkt door een relatief kwetsbare economie. De regio kiest als strategie

**Het overkoepelende strategische doel van de hogeschool luidt:
De Hanzehogeschool Groningen ontwikkelt zich tot een gerespecteerde Europese University of Applied Sciences.**

voor versterking voor de ontwikkeling naar een kenniseconomie met speerpunten Energie, Healthy Ageing, Water, Sensortechnologie en Agribusiness. De Hanzehogeschool Groningen ondersteunt de ontwikkeling naar een vitale en aantrekkelijke regio door in te zetten op kwaliteit van onderwijs en onderzoek. Internationaal wil de Hanzehogeschool Groningen herkend en erkend worden als vooraanstaande aanbieder van professioneel gericht hoger onderwijs in Europa.

Voor de positionering in Europees perspectief zijn doorontwikkeling van de kwaliteit van het onderwijsaanbod en versterking en uitbreiding van het praktijkgericht onderzoek cruciaal. Daarbij gaat de aandacht uit naar zowel een sterke band met de beroepspraktijk en de regio als naar de internationale oriëntatie van de hogeschool.

De Hanzehogeschool Groningen, University of Applied Sciences, wil vanuit een Europees perspectief op hoger onderwijs de belangrijkste partner van de bedrijven en instellingen in Noord-Nederland zijn op het gebied van het opleiden van professionals en het ontwikkelen van toepasbare, praktijkgerichte kennis.

zwaartepunt energie

De Hanzehogeschool Groningen profileert zich nationaal en internationaal als belangrijke speler als het gaat om kennis en innovatie op het gebied van energie.

Energie als strategisch thema kreeg de afgelopen jaren steeds meer gewicht binnen de hogeschool, onder meer met het oprichten van de Energy Academy Europe, het Centre of Expertise Energy en energieproeftuin EnTranCe. De hogeschool presenteerde de proeftuin EnTranCe n Brussel tijdens de jaarlijkse Innovation Summit van Knowledge for Innovation in het Europese parlement.

Energy Academy Europe

De Hanzehogeschool Groningen richtte samen met de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) de Energy Academy Europe (EAE) op. Daarin zijn al het lopende energieonderzoek en alle energieopleidingen en -afstudeer-richtingen van de hogeschool en de RUG samengebracht. Dit instituut maakt Groningen tot het centrum van energieonderwijs in Nederland. De EAE wordt gesteund door het bedrijfsleven (onder meer GasTerra), Energy Valley, de provincie Groningen en de gemeente Groningen. De hogeschool maakt zich sterk voor innovatie op het gebied van energieproductie, -distributie en -transport. De inbreng van de Hanzehogeschool Groningen in de EAE is gebundeld in het Centre of Expertise Energy (CoE Energy). De hogeschool werkt hierin samen met de grote bedrijven BAM, GasTerra, Gasunie en Imtech.

EnTranCe

De kern van het Center of Expertise Energy is het Energy Transition Center (EnTranCe), onze energieproeftuin die in 2014 sterk groeide. Afgelopen jaar begon de bouw van een beeldbepalend onderkomen voor EnTranCe. Dat was enige maanden later dan gepland, omdat de constructie aardbevingsbestendig is gemaakt.

In EnTranCe worden (deels fysieke, deels virtuele) energietransitieprojecten uitgevoerd. Dat gebeurt in diverse proefopstellingen en met behulp van een zogeheten ringleiding waarin verschillende energievormen uitgewisseld en in wisselwerking getest kunnen worden. Bedrijven kunnen daar eigen installaties op aansluiten voor onderzoek en demonstraties. De proeftuin biedt gelegenheid voor praktische projecten waaraan mbo-leerlingen en hbo- en wo-studenten gezamenlijk en zoveel mogelijk multidisciplinair werken. Op deze manier ontstaat er een geïntegreerde keten mbo-hbo-wo in nauwe samenwerking met bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen. De Hanzehogeschool Groningen speelt hiermee in op de vraag van het bedrijfsleven naar goed geschoold personeel. Dit is van belang omdat de vraag naar goed geschoold (technisch) personeel in de regio de komende jaren substantieel toeneemt. Daarnaast verhoogt EnTranCe het innovatiepotentieel van de noordelijke energiesector. De European Master of Renewable Energy draagt hier ook aan bij.

energie

Menselijk gedrag is belangrijke factor bij energietransitie

Lekker stofzuigen als de zon schijnt!

De overstap naar duurzame energie is een ingewikkeld technisch verhaal. Het is ook een complex ménselijk verhaal. Daarover weten we nu veel meer door het onderzoek van dr. Carina Wiekens. Zij keek naar de menselijke factor bij het project Powermatching City, een groot experiment met een smart grid in Groningen.

Veertig huishoudens werden verbonden in een slim energienetwerk, een smart grid. Men wekt er lokaal energie op met zonnepanelen, er staan HRe-ketels, warmtepompen en 'slimme' apparatuur. Het systeem moet de lokale vraag en aanbod zo goed mogelijk op elkaar afstemmen. Dit vroeg heel wat van de bewoners. Ze moesten leren omgaan met een Energie Monitoring Systeem (EMS) dat hun energieproductie en -verbruik liet zien en met onbekende apparatuur. En het was de bedoeling dat ze met behulp van het EMS hun dagelijkse gewoontes aanpasten. Bijvoorbeeld door de wasmachine niet 's nachts maar juist midden op de dag te laten draaien, op het moment dat de zonnepanelen stroom opwekken.

Bij het onderzoek rond Powermatching City bleek, anders dan verwacht, dat zelfs voor zeer duurzaam ingestelde mensen, de prijs van energie uiteindelijk bepalend was.

Een tweede interessante bevinding is dat mensen een voorkeur hebben voor apparatuur die alles voor ze doet. Maar: zodra er maar enige twijfel ontstaat over de techniek en de ICT-infrastructuur, willen ze onmiddellijk het heft in eigen handen nemen.

Grappig genoeg bleek dat handmatige handelingen die ertoe leiden dat de smart grid optimaal functioneert - bijvoorbeeld stofzuigen op een moment dat de zonnepanelen energie leveren - weliswaar veel moeite kosten, maar de deelnemers ook een goed gevoel geven en zorgen voor betrokkenheid.

Carina Wiekens is docent bij Toegepaste Psychologie en onderzoeker met gedragsbeïnvloeding als specialiteit. Ze doet onderzoek bij het Centre of Expertise Energie maar ook op het gebied van Healthy Ageing. Ook in dat thema speelt verandering van gedrag - leefstijl - een centrale rol. Wiekens slaat met haar specialisme een interessante brug tussen de beide inhoudelijke zwaartepunten van de Hanze-hogeschool Groningen. Wiekens: "Het gaat in beide gevallen over persuasive technology. Energie en Healthy Ageing zijn twee heel verschillende werelden, maar voor mij gaat het over hetzelfde. De kennis over gedragsverandering is heel relevant voor beide thema's. Dat levert een heel interessante kruisbestuiving op."

zwaartepunt healthy ageing

We worden met z'n allen steeds ouder en dat vraagt om nieuwe, slimme oplossingen om de kwaliteit van het leven te vergroten.

Het gaat daarbij niet alleen over ouderen en ziekte, maar vooral ook over gezond opgroeien, maatschappelijke participatie en kwaliteit van leven. De Hanzehogeschool Groningen werkt over de volle breedte aan dit thema in onderwijs en onderzoek. Healthy Ageing vraagt een andere aanpak van zorgaanbieders en nieuwe competenties van de professional.

Hanzehogeschool Centre of Expertise Healthy Ageing

De hogeschool richtte in september 2014 het Hanzehogeschool Centre of Expertise Healthy Ageing (CoE HA) op. Dit Centre of Expertise omvat ook het bestaande (OCW-project) CoE HA. Het thema Healthy Ageing ontwikkelde zich de afgelopen jaren sterk en speelt inmiddels in praktisch alle schools en kenniscentra een grote rol. Het nieuwe Centre of Expertise verbindt alles wat er aan onderzoek, onderwijs en ondernemerschap op het gebied van Healthy Ageing binnen de hogeschool plaatsvindt. Hiermee draagt het bij aan een duidelijk en herkenbaar profiel van de Hanzehogeschool Groningen.

OCW-project Centre of Expertise Healthy Ageing

Het OCW-project CoE HA dat in januari 2013 begon met 35 partners is gegroeid naar een netwerk met ruim 140 partners in 2014. Er zijn inmiddels

23 innovatiewerkplaatsen (IWP's) actief. Het CoE HA heeft vijf samenhangende hoofdfuncties, te weten: praktijkgericht onderzoek, innovatie, onderwijs-ontwikkeling, business development en informatievoorziening en communicatie. De hogeschool werkt in het OCW-project CoE HA samen met 18 andere kennisinstellingen, 43 zorg- en welzijnsinstellingen, 48 bedrijven, 9 netwerkorganisaties en 11 regionale overheden. De Hanzehogeschool Groningen is penvoerder van het CoE HA en daarmee eindverantwoordelijk. Het CoE HA maakt onderdeel uit van de prestatieafspraken die de Hanzehogeschool Groningen heeft gemaakt met het ministerie van OCW. De voortgang van het OCW-project CoE HA is afgelopen jaar positief beoordeeld door de Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek. In haar advies staat dat 'het Centre of Expertise Healthy Ageing een solide basis heeft gelegd die voldoende vertrouwen biedt voor een duurzame financiële en inhoudelijk zelfstandige publiek-private(-publieke) samenwerking in 2016 en verder. 'De commissie constateert verder dat er sprake is van een goede publiek-private samenwerking, met een organisatie die staat en is ingebed in een actief netwerk van gecommitteerde partners. De cofinanciering van partners ligt besloten in de uitvoering van activiteiten binnen de IWP's en is aanzienlijk.

zie bijlagen Strategisch beleid

- overzicht innovatiewerkplaatsen
Centre of Expertise Healthy Ageing,
pag. 130

healthy ageing

Innovatiewerkplaats lanceert app

Ook ondervoeding bedreigt gezondheid

Veel mensen denken bij Healthy Ageing aan een gezonde leefstijl en het voorkomen van overgewicht. Ondervoeding is echter ook een grote bedreiging voor de gezondheid, zeker als iemand al patiënt is.

Dr. Harriët Jager-Wittenaar leidt de innovatiewerkplaats (IWP) die zich hiermee bezighoudt.

Harriët doet al jaren onderzoek naar de voedingstoestand van patiënten bij de afdeling Mondziekten, Kaak- en Aangezichtschirurgie van het UMCG. De focus op ziekte is onderscheidend, tekent ze daarbij uitdrukkelijk aan: “Wij richten ons vooral op mensen die door ziekte en de bijbehorende medische behandeling ondervoed kunnen raken.” Ze combineert haar onderzoeksaanstelling bij het UMCG met een baan als lector Clinical Malnutrition and Healthy Ageing bij de Hanzehogeschool Groningen. Ze richtte een proeftuin rond klinische ondervoeding in samen met studenten, docenten, onderzoekers, bedrijven én het werkveld. Er viel en valt veel van elkaar te leren, vertelt ze. Harriët: “We werken voortdurend aan een gedeeld belang. De partners bepalen mede de koers van de innovatiewerkplaats.”

Een eerste resultaat is de internationale app Pt-Global, ontwikkeld in samenwerking met dr. Faith Ottery en het bedrijf Tizin Mobile. De app dient om ondervoeding bij patiënten in het ziekenhuis of in de thuissituatie te signaleren en vast te stellen. Ook kan iemands voedingstoestand worden gemonitord met de app. In de meeste ziekenhuizen in Nederland is het routine om alleen te screenen op ondervoeding. Dat gebeurt dan voornamelijk op grond van gewicht en BMI: belangrijke gegevens, maar onvoldoende om de diagnose ondervoeding te stellen. Hierdoor worden enerzijds patiënten gemist en kan er anderzijds overbehandeling plaatsvinden.

Pt-Global maakt gebruik van meer indicatoren om ondervoeding vast te stellen dan de huidige screeningsinstrumenten. De app neemt naast het gewichtsverloop bijvoorbeeld ook de lichaamssamenstelling, voedingsinname en lichamelijke activiteit van de patiënt mee in de beoordeling. Een zorgprofessional kan hiermee ondervoeding niet alleen signaleren maar ook daadwerkelijk de diagnose stellen en de voedingstoestand van de patiënt monitoren. Een dergelijk instrument bestond nog niet. Harriët: “Dit kan forse gezondheidswinst opleveren en de gezondheid ten goede komen. We zijn bezig om de app in meerdere talen om te zetten. Het is echt een internationaal inzetbaar hulpmiddel.”

excellentie

De Hanzehogeschool Groningen focust op talentontwikkeling met honourstrajecten voor studenten (het Hanze Honours College, HHC) en praktijkgericht onderzoek vanuit het lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving. De hogeschool bereidt zich voor op de aanvraag van een instellingsbreed Bijzonder Kenmerk Honours.

De honourstrajecten zijn speciale onderwijsprogramma's op hoog niveau onder regie van het HHC, in of naast de reguliere bacheloropleidingen. Een geselecteerde groep getalenteerde studenten wordt hiermee uitgedaagd het beste uit zichzelf te halen. Dit onderwijs richt zich op het kweken van kritische, creatieve denkers die breed zijn onderlegd en hun professionele handelen in een bredere maatschappelijke context kunnen plaatsen. Zij ontwikkelen leiderschapsvaardigheden en zijn bereid met hun talent verantwoordelijkheid te nemen voor de wereld om hen heen. Van deze studenten verwachten we dat ze zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid en hun maatschappelijke rol als professional. Daarmee legt het excellentieonderwijs een basis voor leiderschap en (wereld) burgerschap.

A Teacher's Road to Excellence: professionalisering van honoursdocenten

Docenten spelen een cruciale rol in het honoursonderwijs. Het lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving biedt honoursdocenten de leergang A Teacher's Road to Excellence. In 2014 begonnen vijftien docenten met deze leergang.

Hanze Talents Leading the Change: profielen van excellente professionals

De Hanzehogeschool Groningen ontwikkelt in samenspraak met het werkveld domein- of beroepsspecifieke profielen van excellente professionals. Inmiddels zijn er vier profielen beschreven: voor opleidingen van de International Business School, Sportstudies, Informatie- en Communicatietechnologie en Gezondheidsstudies. In 2014 is begonnen met het ontwikkelen van dergelijke profielen voor Facility Management, Verpleegkunde, Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek, Life Science and Technology, Rechtenstudies, Sociale Studies, Marketing Management, Communicatie, Media & IT en de Pedagogische Academie.

zie bijlagen Strategisch beleid

- Overzicht honourstrajecten, pag. 136
- Overzicht prijzen en beurzen, pag. 139

excellentie

‘Mensen moeten erbij willen horen’

De IT-sector groeit maar het aantal IT'ers blijft achter. Bovendien zal in de toekomst een meer diverse groep IT'ers nodig zijn. Mensen met andere vaardigheden, die bijvoorbeeld de brug kunnen slaan naar de zorg. I.Turn.IT laat jongeren vanaf de basisschool zien hoe leuk dit vak kan zijn.

Vincent Veenbrink en Robert Adema, oprichters van I.Turn.IT, gaan op pad om (jonge) kinderen enthousiast te maken. En dan juist de meisjes en de jongens die niet uit zichzelf al belangstelling voor IT hebben. “Hoe haal je meer uit je smartphone? Wat kun je allemaal met een drone? Dat zijn leuke en aansprekende dingen, daarmee breng je IT dichterbij hun belevingswereld.” Het imago van de IT-sector moet honderdtachtig graden gedraaid worden, zegt Vincent, van onbedaarlijk saai naar modieus en ruig. “Denk G-Star Raw, Tommy Hilfiger. Mensen moeten erbij willen horen.”

De beide jonge ondernemers hopen daarnaast binnen afzienbare tijd een ‘hotspot’ in de binnenstad van Groningen te openen. Ze hebben een levendige plek voor ogen, waar scholieren, studenten en ICT'ers elkaar ontmoeten, samenwerken en

van elkaar leren. Een netwerk van grote bedrijven – onder meer GasUnie, RDW, DUO en KPN Consulting – ondersteunt I.Turn.IT met geld en mankracht. De bedrijven kunnen bij de hotspot stageplekken, afstudeeropdrachten en klussen inbrengen. “Het moet een plek worden waar een heel leuke sfeer heerst, waar je bij wijze van spreken een geweldig feestje kunt hebben en tegelijk een boterham kunt verdienen.” Door ontmoeten, inspireren en samenwerken ontstaat creativiteit, meent Vincent.

De beide oprichters van I.Turn.IT leerden elkaar kennen tijdens een honourstraject, Robert vanuit HBO-Rechten en Vincent vanuit Vastgoed & Makelaardij. Hun groep honoursstudenten keek op uitnodiging van een aantal grote noordelijke bedrijven kritisch mee naar het wervingsbeleid voor IT'ers. Robert en Vincent werden gegrepen door het onderwerp en gingen ermee verder. Eind vorig jaar lanceerden ze het bedrijf. Hun missie: het oude wereldbeeld vervangen door een nieuwe orde in deze online sector. Vincent: “Natuurlijk moet het een gezond bedrijf zijn, maar het geld staat niet voorop. Het gaat ons om het maatschappelijk rendement en dat ontstaat vanuit samenwerken en vertrouwen.”

ondernemerschap

De Hanzehogeschool Groningen vindt het belangrijk al haar studenten op te leiden tot ondernemende professionals die op hun werkplek actief, creatief en innoverend zijn. Ook stimuleert en ondersteunt de hogeschool studenten om zich te ontwikkelen tot zelfstandig ondernemer. Zo leiden wij ondernemende professionals en professionele ondernemers op, die een stevige bijdrage leveren aan de economische en maatschappelijke ontwikkeling van Noord-Nederland. De hogeschool wil zich hierin uitdrukkelijk onderscheiden en heeft daarom in 2014 met vijf programma's een pilot voor het NVAO Bijzonder Kwaliteitskenmerk Ondernemerschap uitgevoerd.

Ondernemerschapscentrum Value050

Onder regie van de Hanzehogeschool Groningen adviseert het Groningen Center of Entrepreneurship Value050 over ondernemerschapsonderwijs en -ondersteuning. Value050 is onderdeel van het Consortium voor Valorisatie en Ondernemerschap van hogeschool, RUG en UMCG. Centraal in de aanpak staan het Groninger Model en de Gouden Route: een aanpak die het voor elke student mogelijk maakt 'op maat' zijn of haar route uit te stippelen richting ondernemende professional of

professionele ondernemer. Dat gebeurt in de curricula via bijvoorbeeld student companies, leerbedrijven, minoren en specialisaties en extracurriculair via workshops, coaching en (pre-)incubatie.

De Hanze Ontwerpfabriek

De Hanze Ontwerpfabriek ontstond in 2014 als initiatief van Value050 en een aantal docenten van verschillende opleidingen van de Hanzehogeschool Groningen. De Hanze Ontwerpfabriek helpt teams van studenten, docenten, medewerkers en externe professionals bij het uitwerken van innovatiegerichte vraagstukken. Met creatieve onderzoeksmethoden en werken in multidisciplinaire teams stimuleert de Hanze Ontwerpfabriek een ondernemende houding en kennisuitwisseling. Voor alle activiteiten geldt dat een hands on-methode wordt gehanteerd. In 2014 is begonnen met trainingen, workshops en design thinking-sessies. Verder is er veel aandacht besteed aan het leggen van verbindingen en het starten van samenwerking met externe organisaties.

Incubator Cube050

De incubator Cube050 faciliteert en ondersteunt startende kennisintensieve ondernemingen van hogeschool en universiteit. Er zijn sinds 2009 meer dan 140 ondernemingen vanuit Cube050 gestart, waaronder een aantal zeer succesvolle. De top 10 biedt inmiddels werk aan meer dan 400 vaste en meer dan 5.000 freelance medewerkers. In 2014 waren er 28 ondernemingen, 49 ondernemers en in totaal 71 mensen actief in Cube050.

Volgsysteem Monitor050

De Hanzehogeschool Groningen onderzoekt jaarlijks de interesse in ondernemerschap van haar studenten en hun voorbereidingen voor de start van een eigen bedrijf. 10 tot 15 procent van de eerstejaars blijkt serieus geïnteresseerd. Van de derde- en vierdejaars start 5 tot 8 procent daadwerkelijk een eigen onderneming; inclusief zzp'ers 8 tot 12 procent. In 2014 zijn vanuit de hogeschool 319 ondernemingen gestart. Deze bedrijven scheppen samen honderden nieuwe arbeidsplaatsen.

In het volgsysteem zijn inmiddels meer dan 3.000 studenten, docenten en ondernemers opgenomen die de kern vormen van de 'entrepreneurship community' van de hogeschool. Het aantal studenten dat als zelfstandig ondernemer start (exclusief zzp'ers), is een van de afgesproken prestatie-indicatoren (zie hoofdstuk 3).

Enkele aansprekende voorbeelden van studentondernemers uit 2014:

- SpotOn is een in 2014 gestarte onderneming gespecialiseerd in WiFi-marketing. SpotOn transformeert de WiFi-verbinding die bedrijven (bijvoorbeeld restaurants of winkels) ter plekke voor hun klanten openstellen tot een slim marketinginstrument met WiFi hotspot software. Dit helpt de ondernemer om zijn klanten beter te begrijpen en een betere interactie met hen te bewerkstelligen. Een interview met de beide oprichters van SpotOn vindt u op pagina 25.
- Burnwoods werd in 2012 opgericht door een student Small Business & Retail Management en deelnemer van het gezamenlijke topprogramma ondernemerschap De Noorderlingen van de vier noordelijke hogescholen. Burnwoods maakt houten design-zonnebrillen en stap voor stap is de collectie uitgebreid met onder meer houten horloges en iPhone-cases. De producten van Burnwoods worden op een duurzame manier geproduceerd.
- Enie.nl is in 2013 gestart door een alumnus Commerciële Economie en honourminor Da Vinci. De startup werkt vanuit Cube050 en is een snel groeiende en innovatiegerichte onderneming voor verkoop van en advisering over zonnepanelen. Sinds 1 januari 2014 levert Enie.nl ook groene elektriciteit. De onderneming groeit zeer snel en heeft al meer dan dertig medewerkers. In 2014 zijn twee nieuwe vestigingen geopend in respectievelijk Ureterp en Apeldoorn.
- DarpDecade is een sociale en duurzame onderneming die is opgezet door een student-ondernemer International Business & Management, tevens deelnemer aan De Noorderlingen. DarpDecade is een 'virtuele kledingkast' (app) waarmee mensen hun ongebruikte kleding eenvoudig met die van anderen kunnen ruilen. DarpDecade is winnaar van de Noorderlingen-pitch 2014 en finalist van de Anner Award 2015.

ondernemerschap

Slimmer ondernemen met wifi

SpotOn Wifi

Zit je als klant in een café of restaurant, dan heb je vaak gratis wifi. Gewoon, service van de zaak. Daar valt meer mee te doen, vonden de oprichters van SpotOn Wifi. Ze bedachten hoe ook de ondernemer er iets aan kan overhouden. Wat dan? Een schat aan klantgegevens en daarmee aan marketing-mogelijkheden.

Niek Giavedoni en Kian Ghiri ontwikkelden een 'slimme' router, waarop je als klant makkelijk inlogt met je Facebook- of Google-account. Of als je dat liever anoniem wilt door een simpele vraag te beantwoorden. Zo krijgt de aanbieder toegang tot informatie waarmee hij beter op de wensen van zijn klanten – jou dus – kan inspelen. Een gratis drankje op je verjaardag. Of een speciale aanbieding die past bij je voorkeuren. Uit eten geweest? Een simpel berichtje geeft je de gelegenheid om je mening te geven. Een positieve recensie op TripAdvisor, lens of een andere site is zo geplaatst. Niet tevreden? Dan kun je de kok precies vertellen wat eraan mankeerde. SpotOn wifi is natuurlijk ook voor de ondernemer makkelijk. Router inpluggen en klaar. De informatie die het systeem ophaalt komt in een handig overzicht, met allerlei opties voor marketingacties.

Niek (24) begon zijn eerste internet-bedrijfje al als tiener. "Ik wilde makkelijk cartoons kunnen kijken en daar maakte ik een site voor. In no time had ik honderdduizenden bezoekers; ik kon kiezen uit de adverteerders. Ik wist niet wat me overkwam!" Samen met Kian (24), die hij nog kende van toen ze samen op het Werkman College zaten, zette hij vorig jaar SpotOn Wifi op. Voorjaar 2015 staan ze vlak voor de lancering. Niek zou je autodidact kunnen noemen. Na de middelbare school werd hij fulltime ondernemer. Hij haalde een Associate degree in Small Business en Retail Management bij Stenden, maar vindt in de schoolbankjes verder onvoldoende uitdaging.

Kian is de marketingspecialist: hij deed commerciële economie aan de Hanzehogeschool en is nu bezig met een master marketing intelligence aan de Rijksuniversiteit Groningen – al staat die studie even 'op pauze' omdat het bedrijf te veel aandacht vergt. De ondernemers werken vanuit Cube050, de incubator van hogeschool en universiteit. Niek: "Dit is een fijne plek om te werken en er lopen allerlei mensen rond waar we iets aan hebben."

www.spotonwifi.nl

samenwerking

De Hanzehogeschool Groningen is sterk geworteld in Noord-Nederland. Zij wil een substantiële bijdrage leveren aan de economische, sociale en culturele veerkracht van de regio en Nederland als geheel. De hogeschool gaat daartoe duurzame relaties aan met het bedrijfsleven, overheden, de beroepspraktijk en andere kennisinstellingen in en buiten de regio. Deze relaties krijgen vorm in talloze formele en informele samenwerkingsverbanden.

Verbinding met werkveld en bedrijfsleven

De verbinding met bedrijven en organisaties in de regio manifesteert zich via stages en afstudeeronderzoeken en in innovatiewerkplaatsen en kenniswerkplaatsen. Onderwijs, onderzoek en beroepspraktijk versterken elkaar in deze vruchtbare leergemeenschappen. Studenten, docent-onderzoekers en partners uit de regio werken vanuit gedeelde waarden samen aan vraagstukken die in Noord-Nederland, nationaal en internationaal spelen.

Strategische samenwerking

De Hanzehogeschool Groningen werkt samen met de gemeente Groningen, de RUG en het UMCG in het strategisch samenwerkingsverband Het Akkoord van Groningen. Vanuit een gemeenschappelijke visie en agenda

werken de Akkoordpartners aan de ontwikkeling van Groningen als dé kennis- en innovatiestad van Noord-Nederland: City of Talent. Het Samenwerkingsverband Noord-Nederland – SNN – wordt gevormd door de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe. De collegevoorzitter maakt namens de Hanzehogeschool Groningen deel uit van de Programmaraad van de SNN waarin bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid samen inhoud geven aan de kenniseconomie in Noord-Nederland in Europees perspectief.

Convenanten met grote partners in de regio

Meerdere grote organisaties in Noord-Nederland hebben zich verbonden met de Hanzehogeschool Groningen in veelomvattende samenwerkingsverbanden. De hogeschool verzorgt onderwijs voor hun medewerkers en de partners bieden gelegenheid voor het opdoen van praktijkervaring door docenten en studenten en ze leveren gastdocenten en lectoren. In 2014 werd zo'n convenant getekend met de Rabobank. Bij dit convenant zijn met name de schools uit het economische domein betrokken. Er waren al convenanten met Samenwerking Noord, Martiniziekenhuis, DUO, Tinten Welzijnsgroep en Menzis. Drie nieuwe convenanten zijn in voorbereiding.

Samenwerking rond het thema Energie

De hogeschool is founding partner van het noordelijk energienetwerk Energy Valley en partner in onderzoeksfaciliteit

RenQi met TNO en DNV Kema. De noordelijke hogescholen werken samen aan de ontwikkeling en versterking van onderzoek en onderwijs rond het thema Energie in het kader van Sectorplan Noord. De Hanzehogeschool Groningen maakt deel uit van EUREC, Europees consortium van gerenommeerde hogescholen en universiteiten die actief zijn in het onderzoek naar duurzame energie. De hogeschool is bovendien lid van GERG, de European Gas Research Group, een netwerk van grote bedrijven en kennisinstellingen in de gasindustrie dat zich richt op Research & Development in de gasector. We zijn bovendien partner in Knowledge 4 Innovation (K4I), een Europees platform met het doel om innovatie te stimuleren.

Samenwerking rond het thema Healthy Ageing

De Hanzehogeschool Groningen werkt bij het thema Healthy Ageing nauw samen met het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG), de Rijksuniversiteit Groningen (RUG), de gemeente Groningen en de provincie Groningen en participeert actief in het Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN).

Samenwerking rond het thema Excellentie

De Hanzehogeschool Groningen ontwikkelt samen met de Rijksuniversiteit Groningen verschillende activiteiten voor en met het noordelijke netwerk van partners in het voortgezet onderwijs. Drie belangrijke pijlers in die samenwerking

zijn: pre-honoursprogramma's voor getalenteerde leerlingen in de bovenbouw havo en vwo; een cursus voor docenten in het voortgezet onderwijs over het herkennen, erkennen en stimuleren van talent en activiteiten rond talentoriëntatie op studie en beroep.

Samenwerking rond het thema Ondernemerschap

Het Groningen Center for Entrepreneurship Valueo50 werkt nauw samen met overheden en bedrijven, de kennis- en expertisecentra van hogeschool en universiteit en met de landelijke ondernemerscentra. De Hanzehogeschool Groningen voert regie over de topminor De Noorderlingen, een samenwerking van de NHL hogeschool, Stenden Hogeschool, Van Hall Larenstein en de Hanzehogeschool Groningen. Valueo50 ondersteunt ook ontwikkelingen in vo en mbo zoals de Ondernemers-academie, het Entreprenasium en het International Business College. Daarin werken we samen met onder meer het Hondsrug College Emmen, het Dingstede College in Meppel, het Noorderpoort College, Alfa college en Reitdiep College in Groningen en Sevenwolden in Heerenveen.

zie hanze.nl/jaarverslag2014

- Overzicht horizontale verantwoording

3

prestatie- afspraken

prestatie-afspraken

De Hanzehogeschool Groningen sloot eind 2012 zoals alle hogescholen een prestatiecontract met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Dit contract bevat afspraken over onderwijskwaliteit en studiesucces, profilering van het onderwijs, zwaartepuntvorming en valorisatie.

Op basis van deze afspraken is per 2013 een bedrag van zeven miljoen euro voorwaardelijk beschikbaar gesteld aan de Hanzehogeschool Groningen. Dit voorwaardelijke bedrag is in 2014 opgelopen naar 7,6 miljoen euro en stijgt de komende jaren verder tot 8,4 miljoen euro in 2016. Wanneer in 2015 de resultaten op het gebied van

onderwijskwaliteit en studiesucces niet conform de afgesproken waarden zijn, wordt het budget vanaf 2017 gekort met dat bedrag. Een ander deel van de financiering, het selectieve budget, is in competitie verdeeld over de hogescholen. Daarbij gaat het om profilering en om de mate waarin hogescholen bijdragen aan zwaartepuntvorming en differentiatie van het onderwijs. De Hanzehogeschool Groningen scoorde met haar voorstellen in de categorie excellent. Zij ontvangt op grond daarvan een relatief hoog selectief budget, namelijk 4,6 miljoen euro per jaar. Daarvan is 2 miljoen bestemd voor twee expertisecentra, het Centre of Expertise Energy en het Centre of Expertise Healthy Ageing, die in 2013 van start gingen. In 2014 is voortzetting van het selectieve budget toegekend na positieve beoordeling door de Reviewcommissie.

De Hanzehogeschool Groningen scoorde met haar voorstellen in de categorie excellent.

Landelijke en aanvullende indicatoren

De staatssecretaris stelt in het kader van de prestatieafspraken nauwkeurig gedefinieerde indicatoren voor onderwijskwaliteit en studiesucces verplicht. Hiermee ontstaat een landelijk uniforme en vergelijkbare meetsystematiek. Aanvullende indicatoren meten voor elke hogeschool de eigen profilering en zwaartepuntvorming.

De landelijke indicatoren voor studiesucces en onderwijskwaliteit zijn:

- Studiesucces (uitval, switch en bachelorrendement);
- Deelname aan excellentietrajecten;
- Docentkwaliteit (percentage docenten met mastergraad en/of doctorstitel);

- Onderwijsintensiteit (contacturen);
- Verhouding onderwijzend personeel/onderwijsondersteunend personeel.

De aanvullende indicatoren voor de Hanzehogeschool Groningen zijn:

- Inbedding onderzoek in onderwijs;
- Aantal beeldbepalende bekostigde masters op het gebied van Energie, Healthy Ageing en Sensor Applications;
- Verhouding eigen en extern verworven onderzoeksmiddelen;
- Omvang onderzoek (aantallen lectoren, docent-onderzoekers en promotietrajecten);
- Onderzoekskwaliteit en valorisatie;
- Valorisatie en ondernemerschap;
- Werkveldervaring docenten;

- Onderzoeksvaardigheden docenten;
- Onderzoeksoutput (aantallen presentaties en publicaties).

Deze indicatoren zijn een aanscherping en aanvulling van de indicatoren die de hogeschool tot nu toe hanteerde op basis van het strategische beleidsplan 2010-2015 'Koers op Kwaliteit'.

De indicatoren zijn uitgewerkt tot meetinstrumenten binnen de besturingsystematiek van de hogeschool. Ze werken door in de strategische plannen en jaarplannen van de schools, in de daarin opgenomen managementovereenkomsten met de deans en directeuren en in de hogeschool brede management-rapportages.

Op pagina 44 en 45 zijn de resultaten van de Hanzehogeschool Groningen op de verschillende prestatie-indicatoren in tabelvorm weergegeven.

resultaten prestatie-indicatoren en toelichting

Prestatieindicatoren

1. Studiesucces: uitval
2. Studiesucces: switch
3. Studiesucces: bachelorrendement
4. Kwaliteit/excellentie: deelname aan excellentie trajecten
5. Maatregelen: docentkwaliteit docenten/lectoren met master/PhD exclusief de kunstopleidingen
6. Maatregelen: onderwijsintensiteit aandeel opleidingen met minder dan 12 geprogrammeerde contacturen/week
- 7a. Maatregelen: indirecte kosten: fte OP/fte OOP
- 7b. Indirecte kosten: zuivere overhead volgens de systematiek van de Vereniging Hogescholen
8. Inbedding onderzoek in onderwijs
9. Beeldbepalende bekostigde masters
Energie
Healthy Ageing
Sensor Applications
10. Verhouding eigen onderzoeks-middelen – extern verworven middelen
11. Omvang onderzoek
lectoren
docent/onderzoekers
promotietrajecten

Gepromoveerden in dienst genomen
(betreffende jaar/totaal)
12. Onderzoekskwaliteit en valorisatie
13. Valorisatie en ondernemerschap Studenten starten onderneming Kwalitatieve startups
14. Werkveldervaring docenten
15. Onderzoeksvaardigheden docenten
16. Onderzoeksoutput presentaties voor de beroepspraktijk publicaties voor de beroepspraktijk
17. a internationalisering: uitgaande mobiliteit
17. b internationalisering: inkomende mobiliteit
18. aantal culturele projecten
aantal festivals

2011 nulmeting	2012	2013	2014	Streefwaarde 2015
23%	23,4%	23,8%	23,6%	≤25%
11,7%	12,1%	12,7%	12,3%	≤12%
62,1%	64,3%	61,4%	57,1%	≥62%
4,2%	6,1%	6,7%	7,5%	≥6,0%
59%	62,4%	69,9%	75%	≥70%
64%	69,5%	77,1%	83%	≥75%
0%	0%	0%	0%	0%
1,44	1,6	1,71	1,85	≥1,70
22,8%	22,3%	20,52%	19,75%	≤20,0%
		Goed 65% Redelijk 30% Beperkt 5%	Goed 100%	alle opl.
	0	1	1	1
	0	0	0	2
	0	1	1	1
	66/34	62,3/37,7	49/51	60/40
37 202 69	44 84	45/25,7 244/59,8 94	50/29,28 220/60,5 99 16/148	50/25 fte 300/60 fte 90 5 per jaar (vanaf 2015)
				Positief oordeel relevante stakeholders op output, outcome en impact
ca 50	78	294 22	319 26	ca 150 25
		76%	100%	100%
		69%	82%	100%
179 98	28 196	568 290	686 317	388 251
		27,1%	27,5%	(≥20%)
		7,5%	7,6%	(≥8%)
21 2	23 2	34 4	22 2	

toelichting prestatie- indicatoren

PI 1, 2 en 3 Studiesucces: uitval, switch en bachelorrendement

De percentages zijn gebaseerd op cijfers van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Na verslechtering in voorgaande jaren zijn de waarden voor uitval en switch licht verbeterd, respectievelijk met 0,2 procent en 0,4 procent. Het bachelorrendement is met 4,3 procent gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Hoewel de verwachting is dat het rendement van cohort 2010 hoger zal zijn, nemen wij aanvullende maatregelen om de resultaten te verbeteren. Op dit moment is alleen voor de indicator uitval de prestatieafspraken gerealiseerd.

PI 4 Kwaliteit/excellentie: deelname aan excellentietrajecten

Voor deze indicator heeft de Hanzehogeschool Groningen gekozen voor het meten van de deelname van studenten aan excellentietrajecten. De meting telt het aantal studenten dat aan een honourstraject heeft deelgenomen tussen februari 2014 en februari 2015, ten opzichte van het totaal aantal studenten. De gemeten waarde van 7,5 procent ligt 1,5 procent boven de streefwaarde.

PI 5 Maatregelen: docentkwaliteit

In de prestatieafspraken zijn twee streefwaarden opgenomen voor het meten van docentkwaliteit. De eerste waarde is exclusief de kunstopleidingen, de tweede inclusief.

De reden hiervoor is dat bij de kunstopleidingen vaak docenten werken op vakgebieden waar (tot voor kort nog) geen masteropleidingen bestonden. We constateren dat de streefwaarde van 70 procent voor het hele docentenbestand inmiddels ruim is gehaald (75 procent), ook wanneer we de kunstopleidingen wel meerekenen. Om de kwaliteit verder te verhogen, stellen we op docentfuncties alleen docenten aan met tenminste een mastergraad. Een groot aantal medewerkers is daarnaast bezig om op dit moment alsnog de mastergraad te halen.

PI 6 Maatregelen: onderwijsintensiteit

Deze waarde wordt eenmaal per jaar gemeten. De hier gegeven waarde is in april 2014 gemeten. Geen van de opleidingen binnen de definitie heeft minder dan twaalf geprogrammeerde contacturen. Hiermee voldoen we aan de prestatieafspraken.

PI 7a Maatregelen: indirecte kosten, ratio Onderwijzend Personeel (OP)/Ondersteunend en Beheerpersoneel (OBP)

Deze ratio staat voor de verhouding tussen het aantal fte in het primaire proces ten opzichte van het aantal fte in het ondersteunende proces. Op de verslagdatum was deze verhouding 1,85. De streefwaarde (1,7) is reeds in 2013 gehaald, al was het beeld toen iets te gunstig omdat een aantal docenten extra in dienst was ter vervanging van

docenten die een masteropleiding volgen. Door de groei van de hogeschool blijven de vervangende docenten veelal in dienst. Daarbij valt een aantal hoofdinstructeurs die nu een master volgen buiten de telling. Zodra zij echter afgestudeerd zijn, tellen ze direct mee als mastergeschoolde docent. Het beeld dat deze cijfers blijkt geven, is dus niet langer positief vertekend zoals bij eerdere metingen. In 2014 was de verhouding OBP – OP (in FTE's): 764 – 1418, een stijging van 99 FTE's Onderwijzend Personeel ten opzichte van 2013: 769 (OBP) – 1319 (OP).

PI 7b Indirecte kosten: zuivere overhead

Deze prestatieafspraken betreft de verhouding tussen het aantal fte van de zuivere overhead (niet behorende tot de onderwijs- en onderzoeks- ondersteuning en het primaire proces) en het totaal aantal fte. Inmiddels is dit percentage vanaf de eerste meting van 22,8 procent gedaald naar 19,75 procent, waarmee de streefwaarde gerealiseerd is. De trendmatige ontwikkeling is positief en we continueren ons beleid op dit punt.

PI 8 Inbedding onderzoek in onderwijs

Alle bacheloropleidingen van de Hanzehogeschool Groningen hebben inmiddels een leerlijn onderzoek, die bestaat uit een visie op onderzoek (onderzoek in het beroepsdomein, leeruitkomsten op programmaniveau,

opbouw en samenhang leerlijn) en een overzicht van de onderdelen van de leerlijn in het curriculum. Inmiddels hebben alle opleidingen vijf tot zes van de zes deelindicatoren gerealiseerd en daarmee scoort de categorie 'goed' 100 procent. Daarmee is deze prestatieafspraken gerealiseerd.

PI 9 Beeldbepalende bekostigde masters

In de prestatieafspraken is vastgelegd dat de Hanzehogeschool Groningen in september 2016 minimaal twee bekostigde masters op het zwaartepunt Healthy Ageing, een master op het zwaartepunt Energie en een bekostigde master Sensortechnologie heeft. In 2013 heeft de minister besloten de European Master in Renewable Energy (waar een Master of Science-grad aan is verbonden) te bekostigen. Inmiddels is de ontwikkeling van een tweede master voor het zwaartepunt Energie in een gevorderd stadium, te weten de European Master Sustainable Energy System Management. Daarnaast zijn voor het zwaartepunt Healthy Ageing twee masters in voorbereiding. Dit betreft de Master Talentontwikkeling en Diversiteit, die zich richt op gezond opgroeien en de Master Healthy Ageing Professional, die zich richt op het opleiden van professionals die kunnen bijdragen aan de transitie van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag. Eind 2013 heeft de minister besloten om de Master of Music onder de bekostiging te brengen. Ook dit stond

in onze prestatieafspraken. Verder is de master MFA Theatervormgeving/ Beeldregie per 1 september 2014 overgedragen aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, zoals in de prestatieafspraken was opgenomen. In het kader van de uitvoering van het Sectorplan Kunsten streven wij ernaar bij de kunsten het aantal studenten in de bachelorfase verder te laten dalen en het aantal masterstudenten te laten stijgen.

PI 10 Verhouding eigen onderzoeksmiddelen en extern verworven middelen

In 2014 heeft de Hanzehogeschool Groningen ruim 13 miljoen euro aan onderzoek besteed, waarvan 6,6 miljoen euro afkomstig was van externe bronnen of in competitie verworven middelen. Daarmee komen we uit op 51 procent extern verworven middelen, 11 procent meer dan de afgesproken 40 procent.

PI 11 Omvang onderzoek

De omvang van het onderzoek meten we aan de hand van drie deelindicatoren. Het aantal lectoren bedroeg op verslagdatum 50, met een totale aanstelling van 29,28 fte. Het aantal docent-onderzoekers bedroeg 220, met een totale aanstelling van 60,5 fte. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er gekozen is voor de uitbreiding van bestaande aanstellingen, waardoor het aantal fte en daarmee de omvang van het onderzoek wel toeneemt, maar het aantal docent-onderzoekers in

mindere mate. In overleg met de Reviewcommissie is afgesproken het aantal fte te hanteren als indicator. Eind 2014 zijn 99 promotietrajecten gemeten, waarvan 31 langer dan vier jaar bezig met hun promotieonderzoek (startdatum 2003 t/m 2010). De prestatieafpraak (90 stuks) was al eerder behaald.

Omdat de verwachting is dat door het afronden van promotietrajecten het aantal promovendi zal afnemen, terwijl het aantal gepromoveerden toeneemt, is in overleg met de Reviewcommissie afgesproken dat een aanvullende indicator toegevoegd wordt: 'Jaarlijks neemt de Hanzehogeschool Groningen vijf gepromoveerden in dienst'. Het aantal gepromoveerden dat in 2014 in dienst is genomen door de hogeschool bedraagt zestien, waarmee het totaal aantal gepromoveerde medewerkers in een docentfunctie 148 bedraagt.

PI 12 Onderzoekskwaliteit en valorisatie

We willen de kwaliteit van valorisatie zichtbaar maken. Het gaat dus niet alleen om het aantal innovaties, maar ook en vooral om het werkelijk vernieuwende karakter en om de meerwaarde voor beroepspraktijk en maatschappij. Als streefwaarde is hiervoor afgesproken een positief oordeel van relevante stakeholders. Inmiddels is een instrument ontwikkeld om de bevindingen van stakeholders in onderzoeksprojecten te meten. Begin 2015 start een pilot om

deze oordelen te meten. Het streven is om deze pilot in de loop van 2015 uit te rollen in de hele organisatie, zodat bij de volgende rapportage de resultaten van een representatieve meting gepresenteerd kunnen worden.

PI 13 Valorisatie en ondernemerschap

We meten het aantal startende ondernemingen eens per kalenderjaar. Eind 2014 was het aantal start-ups 319. In 2015 moeten dit volgens de afspraak 150 zijn. Het aantal kwalitatieve start-ups bedroeg in 2014 26, het gaat hierbij om start-ups specifiek op het gebied van onze zwaartepunten Healthy Ageing en Energie. Hiermee is de streefwaarde van 25 behaald. De kwalitatieve start-ups zijn als volgt verdeeld: Healthy Ageing 17, Energie 9. De metingen zijn gebaseerd op inschrijvingen bij de Kamer van Koophandel, gegevens van LinkedIn en de gegevens uit eigen onderzoek Monitoro50. We volgen daarmee alle studenten die geïnteresseerd zijn in ondernemerschap of van plan zijn een eigen onderneming te starten. Van alle studenten geeft één op de vijf aan daar belangstelling voor te hebben.

PI 14 Werkveldervaring docenten

Alle 17 schools hebben in hun jaarplan of met een verwijzing naar hun deskundigheidsbevorderingsplan concrete activiteiten benoemd, gericht op het stimuleren van het opdoen van

werkveldervaring door docenten. De verwachting is dat ook in 2015-2016 alle schools aan deze eis zullen voldoen.

PI 15 Onderzoeksvaardigheden van docenten

82 procent van de docenten met een aanstelling van 0,2 fte of meer is op basisniveau gekwalificeerd met betrekking tot onderzoeksvaardigheden. Deze slag is gemaakt door korte cursussen onderzoeksvaardigheden aan te bieden aan docenten die nog geen kwalificaties hebben. Om dit percentage verder omhoog te brengen, moet op school-niveau op maat gestuurd worden. In het aannamebeleid van nieuwe docenten zijn onderzoeksvaardigheden inmiddels een vereiste. De streefwaarde van 100 procent ligt waarschijnlijk buiten bereik. Wel werken we gericht aan een zo hoog mogelijk percentage docenten met een basiskwalificatie onderzoeksvaardigheden.

PI 16 Onderzoeksoutput

We hebben in onze prestatieafspraken een onderscheid gemaakt tussen wetenschappelijke en op de beroepspraktijk gerichte publicaties en presentaties. Het afgelopen jaar hebben we geconstateerd dat bij een op de beroepspraktijk gerichte hogeschool een dergelijk onderscheid niet mogelijk en ook niet wenselijk is. Immers per definitie zijn de wetenschappelijke publicaties voor de beroepspraktijk bedoeld. Omdat het onderscheid niet te maken is, tellen we

alles als beroepspraktijkgerichte publicatie of presentatie. Inmiddels worden de publicaties en presentaties verzameld in een repository en waar mogelijk ontsloten in de hbo-kennisbank. Het totaal aantal presentaties bedroeg 686 (streefwaarde 388), het aantal publicaties bedroeg 317 (streefwaarde 251).

Met de reviewcommissie is afgesproken het aantal dissertaties apart te vermelden. Wij meten dit aan de hand van het aantal succesvol voltooide promotietrajecten. Dit levert voor 2014 zeven dissertaties op. Het totaal komt daarmee op 901 publicaties en presentaties.

PI 17 Internationalisering

Met de uitgaande mobiliteit brengen we in beeld welk percentage van de afgestudeerden op enig moment tijdens de opleiding fysiek in het buitenland is geweest voor studie of stage (beide minimaal drie maanden). Onze doelstelling is 20 procent of meer. Op verslagdatum noteerden we 27,5 procent. Daarmee is de doelstelling behaald.

Met inkomende mobiliteit doelen we op het percentage aanwezige buitenlandse reguliere studenten. Onze streefwaarde is hier 8 procent of meer. De huidige waarde is 7,6 procent. De stijging zet daarmee door. We werken gericht aan het versterken van onze aantrekkelijkheid voor buitenlandse studenten. Enerzijds door een verblijf bij de hogeschool aantrekkelijker te maken in zaken als huisvesting, anderzijds door gerichte partnerschappen en werving in het buitenland.

PI 18 Culturele projecten

In 2014 verzorgde de Hanzehogeschool Groningen 22 openbaar toegankelijke culturele evenementen zoals tentoonstellingen, concerten, lezingen en filmvertoningen. Daarnaast organiseerden we volledig of gedeeltelijk twee culturele festivals. Een aantal festivals vindt niet jaarlijks plaats, waardoor de cijfers ten opzichte van vorig jaar enigszins verschillen.

In 2014 verzorgde de Hanzehogeschool Groningen 22 openbaar toegankelijke culturele evenementen zoals tentoonstellingen, concerten, lezingen en filmvertoningen.

4

onderwijs

visie op onderwijs

De Hanzehogeschool Groningen stelde in 2014 haar nieuwe onderwijsvisie vast. De *schools* verwerkten deze nieuwe visie in hun jaarplannen.

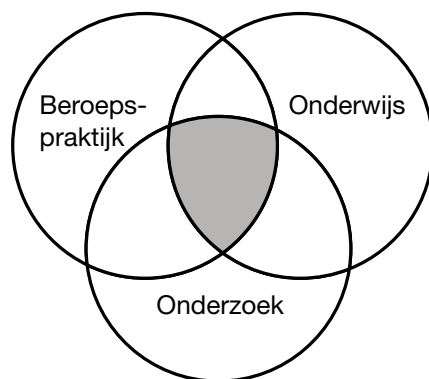
Kernbegrip in onze onderwijsvisie is de leergemeenschap:

De Hanzehogeschool Groningen is een leergemeenschap van onderzoekende professionals. Studenten, docent-onderzoekers en werkveldpartners ontwikkelen zich in een veilig en ambitieus leerklimaat en werken vanuit gedeelde waarden samen aan vragen die in de regio en (inter)nationaal spelen. Onderwijs, onderzoek en beroepspraktijk versterken elkaar in professionele leeromgevingen. Onderzoekende, ondernemende en innovatieve professionals zetten de wereld in beweging. share your talent. move the world.

De hogeschool heeft een belangrijke regiofunctie en streeft ernaar een aanbod te realiseren waarin een sterke match bestaat tussen student, opleiding en werkveld. Het werkveld is steeds zichtbaarder in het onderwijs en praktijkgericht onderzoek en onderwijs raken steeds nauwer verweven. Elke opleiding ontwikkelt een eigen leerlijn onderzoek. Het volledige onderwijsaanbod – bachelors, maar ook Ad's, masters, minoren, deeltijdopleidingen enzovoort – wordt afgestemd op het profiel van de hogeschool.

zie bijlagen Onderwijs

- marktaandeel, pag. 146
- ontwikkeling inschrijvingen, pag. 146
- vooropleiding, pag. 146
- instroom *schools*, pag. 147
- instroom fixus-opleidingen, pag. 148
- studenten masteropleidingen, pag. 149

ontwikkeling onderwijs- aanbod

Opleidingen

De Hanzehogeschool Groningen brengt haar profiel in het onderwijsaanbod tot uitdrukking.

Op landelijk niveau vindt een herordening van het onderwijsaanbod plaats met het oog op een herkenbaar, doelmatig opleidingsaanbod met meer profiel en meer differentiatie in het onderwijs. De techniekopleidingen in Nederland hebben daarvoor samen het sectorplan Techniek opgesteld. Een aantal opleidingen verandert van naam en andere opleidingen worden samengevoegd. Het afgelopen jaar zijn de techniekopleidingen van de Hanzehogeschool Groningen begonnen met het ontwikkelen van samengevoegde opleidingen. In de sociaal-agogische en economische domeinen zijn in 2014 sector-verkenningen uitgevoerd als voorbereiding op het opstellen van sectorplannen.

Bachelors

- De Hanzehogeschool Groningen begon in 2014 met het ontwikkelen van de bachelor Ergotherapie.
- In september 2014 startte de bacheloropleiding Bedrijfskunde-MER met een driejarig traject van 180 studiepunten voor studenten met een vwo-vooropleiding. Dit is de eerste opleiding bij de Hanzehogeschool Groningen die een dergelijk traject aanbiedt aan vwo'ers

Masters

- De nieuwe bekostigde master Sensor System Engineering is in 2014 geaccrediteerd en van start gegaan.

- De masters Healthy Lifestyle en Active Ageing die in 2013 in ontwikkeling waren, zijn samengevoegd tot één master omdat zij te veel overlappen in beroepsprofiel en doelgroep. Deze master, Healthy Ageing Professional, krijgt een voltijd- en een deeltijdvariant.
- De master Talentkracht is in 2014 verder ontwikkeld. Het thema Healthy Ageing krijgt hierin een prominente rol.
- In 2014 is gewerkt aan de ontwikkeling van onze tweede master op het gebied van energie, de European Master in Sustainable Energy System Management. In 2014 besloot de minister positief over de bekostiging van deze opleiding.
- De deeltijdopleiding Master of Business Administration is beëindigd wegens te weinig inschrijvingen. Om dezelfde reden is ook besloten de master Rehabilitation Counselor af te bouwen.

Minoren

De Hanzehogeschool Groningen bood in 2014 65 minoren aan. Het totaalaanbod lag de afgelopen jaren steeds tussen de 60 en 70 minoren. Van de 65 minoren zijn er 25 in het Engels aangeboden en één in het Spaans. De hogeschool is aangesloten bij Kies Op Maat, een landelijk platform van tweeëntwintig hogescholen en twee universiteiten die zich inzetten om de onderlinge mobiliteit van studenten te bevorderen. Studenten van de deelnemende instellingen kunnen

zonder extra kosten onderwijs volgen bij een andere Kies Op Maat-instelling. De Hanzehogeschool Groningen stelde binnen dit platform 49 minoren open.

Hanzehogeschool Groningen Professionals en Bedrijven

Leven Lang Leren (LLL) zorgt ervoor dat werkenden – en daarmee hun werkgevers – en werkzoekenden steeds beschikken over de competenties die zij nodig hebben om goed te kunnen functioneren. De hogeschool biedt onder de naam Hanzehogeschool Groningen Professionals en Bedrijven programma's voor werkenden en werkzoekenden. Ons grote portfolio aan cursussen, trainingen, maatwerktrajecten, deeltijd associate degrees en deeltijd-bachelors krijgt vorm via partnerschappen en convenanten met bedrijven en wordt uitgevoerd in en door de verschillende schools.

Naast de speerpunten Healthy Ageing en Energie richt de hogeschool zich hierbij sterk op de domeinen Leiderschap/management en ICT. In 2014 stelde de hogeschool het strategisch marketingplan voor Hanzehogeschool Groningen Professionals en Bedrijven vast.

Professionals komen naar de hogeschool voor bij- en omscholing op hoog niveau. Zij hebben een duidelijk doel voor ogen wat betreft loopbaan of persoonlijke ontwikkeling. Zij hebben behoefte aan opleidingen die zij op een zelfgekozen tijd en plaats kunnen volgen. Ontmoeting, samenwerking en netwerkvorming zijn anderzijds belangrijke aspecten van een

leergemeenschap voor professionals. Professionals en Bedrijven werkt daarom aan een aanpak met kwalitatief hoogwaardige ('stapelbare') modules waarin blended learning een grote rol speelt.

Hanzehogeschool Groningen Professionals en Bedrijven bereidt zich voor op deelname aan pilots en experimenten op het gebied van flexibel, gepersonaliseerd onderwijs en met vraagfinanciering. Wij verwachten dat ons op dit gebied vernieuwingen te wachten staan naar aanleiding van een adviesrapport van de Commissie Rinnooy Kan en de beleidsreactie daarop van minister Bussemaker.

Didactische ontwikkelingen

De hogeschool maakt in haar onderwijs steeds vaker gebruik van blended learning, een mix van online en face-to-face-werkvormen en leerinhouden. Bij verschillende schools zijn in 2014 pilots en projecten op dit gebied uitgevoerd. Ook zijn er in alle schools individuele docenten actief die als voorlopers blended learning in hun onderwijs toepassen.

De hogeschool organiseerde in april 2014 een studiemiddag met lezingen en workshops over blended learning waar tweehonderd docent-onderzoekers aan deelnamen. Ook werd een virtuele community rond dit thema gelanceerd. De hogeschool heeft verder een eigen structurele aanpak ten behoeve van verbetering van het studiesucces ontwikkeld. De schools geven hier elk op eigen wijze invulling aan.

tevredenheid van studenten en werkveld

Elsevier

De Hanzehogeschool Groningen is de beste hogeschool van Noord-Nederland. Ook landelijk scoort de hogeschool uitstekend. Zestien opleidingen van de Hanzehogeschool Groningen zijn op hun gebied de beste van Nederland. Dat blijkt uit de opleidingenranglijst van Elsevier in het themanummer De Beste Studies van september 2014.

De beste opleidingen van Nederland zijn volgens Elsevier onze opleidingen:

- Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek
- Bio-Informatica
- Chemische Technologie
- Communicatiesystemen
- Dans
- Docent Beeldende Kunst en Vormgeving
- Docent Muziek
- Human Technology
- Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding
- Medisch Beeldvormende Radiotherapeutische Technieken
- Mondzorgkunde
- Sociaal Juridische Dienstverlening
- Sport, Gezondheid en Management
- Toegepaste Psychologie
- Voeding en Diëtetiek
- Vormgeving (inclusief Vormgeving Popcultuur)

De opleiding Dans van de Hanzehogeschool Groningen staat op de gedeelde tweede plaats van de beste hbo-opleidingen van Nederland.

Keuzegids HBO 2015

De Hanzehogeschool Groningen stijgt van de zevende naar de zesde plaats in de ranglijst grotere hogescholen in Nederland van de Keuzegids HBO 2015 (verschenen in oktober 2014). De Hanzehogeschool Groningen heeft een groot aantal opleidingen met het predicaat 'topopleiding'. Dit aantal is veel hoger dan gemiddeld, namelijk 14 van de 52 ofwel 27 procent tegen landelijk 11 procent.

Onze topopleidingen voltijd zijn:

- Advanced Sensor Applications
- Autonome Beeldende Kunst
- Bio-informatica
- Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek
- Dans – Amsterdam
- Dans – Groningen
- Docent Beeldende Kunst en Vormgeving
- Docent Dans - Groningen
- Docent Muziek
- Elektrotechniek
- Medisch Beeldvormende en Radiotherapeutische Technieken
- Mondzorgkunde
- Opleiding tot Fysiotherapeut
- Vormgeving

Keuzegids HBO Deeltijd/ Duaal 2015

De Hanzehogeschool Groningen is wederom de beste grote hogeschool van Nederland in de Keuzegids HBO Deeltijd/Duaal. Het aantal topopleidingen deeltijd/duaal is gestegen van vijf naar acht.

Onze topopleidingen deeltijd/duaal zijn:

- Bedrijfskunde MER (deeltijd)
- Commerciële Economie (deeltijd)
- Human Resource Management (deeltijd)
- Management in de Zorg (deeltijd)
- Management in de Zorg (duaal)
- Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (deeltijd)
- Medisch Beeldvormende Radiotherapeutische Technieken (duaal)
- Technische Bedrijfskunde (deeltijd)

Nationale Studentenenquête

De Hanzehogeschool Groningen is volgens de Nationale Studentenenquête (NSE) *de beste hogeschool van Noord-Nederland*. De hogeschool behaalde in 2014 bovendien een derde plaats op de ranglijst van grotere hogescholen in Nederland. Jaarlijks wordt studenten gevraagd de NSE in te vullen. Bijna 10.000 van onze studenten (37 procent) vulden de landelijke enquête in en leverden daarmee een respons die ruim boven het landelijk gemiddelde ligt. Zij zijn net als vorig jaar meer dan gemiddeld tevreden. De tevredenheid is bovendien gestegen. Het algemene cijfer voor de Hanzehogeschool Groningen is een 7,3, tegen een 7,2 in 2013. Studenten zijn het meest tevreden over de sfeer op de opleiding, over wat zij tijdens hun stage hebben geleerd en over het samenwerken met anderen. Over de

kennis van de docenten ten aanzien van de beroepspraktijk en de inhoudelijke deskundigheid zijn onze studenten meer dan gemiddeld tevreden.

International Student Barometer

In maart 2014 werd wederom het resultaat van de International Student Barometer (ISB) bekend: een enquête onder internationale studenten bij instellingen voor hoger onderwijs over de hele wereld. In Nederland deden elf instellingen mee aan de ISB. De Hanzehogeschool Groningen scoorde als beste binnen Nederland op het gebied van groepsgrootte, employability, mogelijkheden voor het opdoen van werkervaring, maar ook voor faciliteiten zoals de studentenvereniging, het International Student Office en de mate van integratie. De internationale student voelt zich over het algemeen bij onze hogeschool warm verwelkomd, goed opgevangen en ondersteund. Zorgpunten blijven zaken als catering, vervoer van en naar de hogeschool en de (online) bibliotheek.

kwaliteit

De Hanzehogeschool Groningen werkt permanent aan het versterken van de kwaliteitscultuur en focust daarbij op de inhoudelijke onderwijskwaliteit.

De hogeschool biedt in dit kader verschillende trainingen, onder meer op het gebied van wet- en regelgeving, het borgen en tonen van gerealiseerd niveau en diverse toetsgerelateerde onderwerpen.

In 2014 ontwikkelde en testte de hogeschool een nieuw instrument voor midterm review. Ook werken we aan de ontwikkeling van een instrument voor midterm review bij de kenniscentra. De hogeschool ontwikkelde afgelopen jaar verder een zogeheten kwaliteitskalender waarin alle kwaliteitszorgactiviteiten rond accreditatie zijn opgenomen. De schools kunnen deze planning voor hun eigen opleidingen nader invullen. Om het eigenaarschap van kwaliteitszorg en het versterken van de kwaliteitscultuur bij schools en kenniscentra te leggen, kunnen zij sinds september 2014 zelf metingen uitvoeren of laten uitvoeren.

zie bijlagen onderwijs

- overzicht van visitatieresultaten van opleidingen die in 2014 zijn geaccrediteerd, pag. 150

Externe kwaliteitsbeoordeling onderwijs

Elke zes jaar wordt een opleiding gevisiteerd in het kader van accreditatie.

Accreditatiekeurmerken

In 2014 zijn positieve accreditatiebesluiten ontvangen van de NVAO voor de volgende bachelor- en masteropleidingen die in 2013 werden gevisiteerd:

- bachelor Accountancy
- bachelor Autonome Beeldende Kunst
- bachelor Bedrijfseconomie
- bachelor Bio-informatica
- bachelor Commerciële Economie
- bachelor Dans
- bachelor Docent Dans
- bachelor Docent Beeldende Kunst en Vormgeving
- bachelor Financial Services Management
- bachelor Fiscaal Recht en Economie
- bachelor Management in de Zorg
- bachelor Small Business and Retail Management
- bachelor Vastgoed en Makelaardij
- bachelor Vormgeving (inclusief Popvormgeving)
- master MFA Interactive Media and Environments
- master MFA Schilderkunst
- master MFA Theatervormgeving/ Beeldregie
- associate degree Dans
- associate degree Management in de Zorg

Visitaties

In 2014 zijn de volgende opleidingen gevisiteerd:

- bachelor Elektrotechniek
- bachelor HBO-Rechten
- bachelor Logopedie
- bachelor Opleiding tot leraar basisonderwijs
- bachelor Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs in de eerste graad in Lichamelijke Opvoeding
- bachelor Sport, Gezondheid en Management
- bachelor Technische Bedrijfskunde
- master Advanced Nursing Practice
- master Architectuur
- Master of Music
- associate degree Sport, Gezondheid en Management

Bijzonder kenmerk Ondernemen

Vijf opleidingen/minoren kregen na toetsing door de NVAO het bijzonder kenmerk Ondernemen:

- bachelor Bedrijfskunde
- bachelor Popular Culture
- minor Business Class Ondernemen
- minor Da Vinci
- specialisatie Sport, Business en Innovatie

Instellingstoets Kwaliteitszorg

De in 2013 behaalde Instellingstoets Kwaliteitszorg van de NVAO is geldig tot 2018. De NVAO stelt vast dat de Hanzehogeschool Groningen een duidelijke visie heeft op de kwaliteit van haar onderwijs en beschikt over adequaat beleid om die te realiseren.

Ook heeft de hogeschool volgens het besluit zicht op de mate waarin de visie wordt gerealiseerd aangezien er regelmatig wordt geëvalueerd en gemeten, waarbij verschillende stakeholders worden betrokken. Ter voorbereiding op de heraccreditatie van de Instellingstoets Kwaliteit in 2018 gaat de hogeschool jaarlijks enkele thematische audits uitvoeren. De eerste audit vindt plaats in de eerste helft van 2015.

Externe validatie van toetsing en examinering

Naar aanleiding van het rapport Vreemde Ogen Dwingen heeft de Hanzehogeschool Groningen de volgende activiteiten verricht op het gebied van externe validering. De hogeschool heeft de basiskwalificatie examinering (BKE) opgenomen in de staande organisatie. Zowel het BKE- als het senior-kwalificatie examinering (SKE)-traject zijn door de hogescholen Zuyd en Fontys gevalideerd. Inmiddels zijn circa 110 examinatoren BKE-gecertificeerd. In 2014 zijn de eerste drie examinatoren SKE-gecertificeerd. Nieuwe docenten volgen het BKE-traject als onderdeel van de Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheden (BDB). Hiermee loopt de hogeschool landelijk voorop. Zij werkt ook aan kennisdeling rond BKE en SKE. Het volledige BKE-traject van de hogeschool is beschreven in de novemberuitgave van het blad 'Examens' en er zijn landelijk diverse

presentaties gehouden over hoe de Hanzehogeschool Groningen de BKE en de SKE invult.

Vier opleidingen van de Hanzehogeschool Groningen deden in 2014 mee aan een pilot op het gebied van instellingsoverstijgend toetsen. Zij werken samen met vergelijkbare opleidingen van minimaal twee andere Nederlandse instellingen voor hoger onderwijs. De opleidingen richtten projectgroepen in, ontwikkelden een goede structuur voor de toetsbank en stelden toetsvragen op.

Alle examencommissies van de hogeschool hebben een extern lid.

Interne kwaliteitsborging

Risicoscreening eindniveau

In de risicoscreening eindniveau beoordeelt een intern expertteam de kwaliteit, aanpak en beoordeling van afstudeerwerken. In 2014 zijn de risicoscreeningen eindniveau

uitgevoerd bij de volgende opleidingen:

- bachelor Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek
- bachelor Bouwkunde
- bachelor Chemie
- bachelor Chemische Technologie
- bachelor Civiele Techniek
- bachelor Facility Management
- bachelor Mondzorgkunde

Het team rapporteert aan het College van Bestuur en aan het management van de betreffende opleiding.

Toetsing minoren

De Hanzehogeschool Groningen biedt jaarlijks tussen de zestig en zeventig minoren aan. Minoren die ook toegankelijk zijn voor studenten van andere opleidingen of andere instellingen worden getoetst op doelmatigheid en kwaliteit.

Vijf opleidingen/minoren kregen na toetsing door de NVAO het bijzonder kenmerk Ondernemen.

internationalisering van onderwijs

De Hanzehogeschool Groningen stelt zich ten doel internationaal herkend en erkend te worden als vooraanstaande aanbieder van praktijkgericht hoger onderwijs en als toonaangevend instituut voor toegepast onderzoek.

De Hanzehogeschool Groningen richt zich met haar internationaliseringsbeleid op het bieden van onderwijs dat studenten voorbereidt op het goed functioneren in een internationale omgeving. Daarnaast streven de kenniscentra naar versterkte deelname aan internationale projecten.

Resultaten in 2014:

- De Hanzehogeschool Groningen ontving in 2014 het Diploma Supplement Label. De hogeschool voert hiermee formeel een diplomasupplement in volgens het Europese format.
- De hogeschool organiseerde vijf zogeheten Intensive Programmes (IP's): Towards a Culture of Patient Safety (Academie voor Verpleegkunde); Future for Authentic and Creative Entrepreneurs (FACE, Instituut voor Engineering); European Entrepreneur in a Digital World (Instituut voor Communicatie, Media & IT); Intercultural Competence Development (Instituut voor Communicatie, Media & IT en International Business School); en Functions and contents of improvisation in a curriculum (Prins Claus

Conservatorium). Daarnaast participeerde de hogeschool in IP's die werden georganiseerd door buitenlandse partnerinstellingen.

- De hogeschool organiseerde voor de zesde keer een Erasmus non-teaching staff-week met het thema internationale marketing en communicatie en verwelkomde daarbij dertig collega's uit dertien landen.
- Een aantal schools in het economische domein organiseerde voor de vierde keer de Summer School Doing Business in Europe met 39 studenten uit negen landen.

Internationale mobiliteit

De Hanzehogeschool Groningen streeft ernaar dat 20 procent van de studenten een periode van minimaal drie maanden in het buitenland doorbrengt voor studie en/of stage. Dit was het geval bij 27,5 procent van de studenten die in 2014 afstudeerden. Dit percentage bedroeg voor de afstudeerders van 2013 ruim 27 procent en die van 2012 ruim 23 procent.

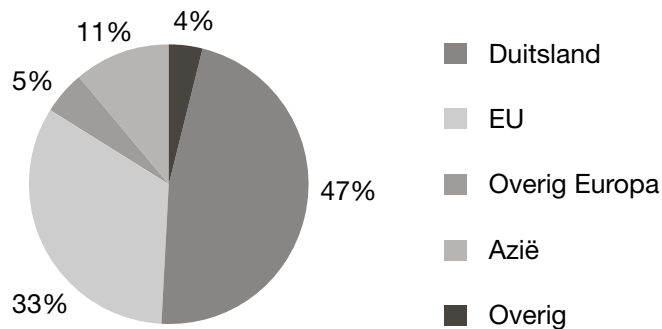
Buitenlandse studenten

In 2014 stonden 2049 buitenlandse bachelor- en masterstudenten ingeschreven bij de Hanzehogeschool Groningen, zowel bij Nederlandstalige als bij Engels- en Duitstalige opleidingen. Dit is ruim 7,7 procent van de totale studentenpopulatie. De buitenlandse studenten komen vooral uit Europa.

hanze.nl/jaarverslag2014

- Overzicht van buitenlandse partnerinstellingen

Buitenlandse instroom B voltijd 2014

Er stroomden in 2014 562 nieuwe internationale studenten in bij de Hanzehogeschool Groningen. Dat is een stijging van 12,2% ten opzichte van 2013. De meeste buitenlandse studenten kwamen uit Europa, maar ook China, Oekraïne en Rusland waren goed vertegenwoordigd. De instroom uit Duitsland is in 2014 weer gestegen. Dit gaat in tegen de trend bij andere Nederlandse hogescholen en universiteiten en is vooral het resultaat van een verschuiving en intensivering van wervingsactiviteiten.

De Hanzehogeschool Groningen richt zich in haar internationale werving op een aantal focusgebieden. In 2014 waren dat Duitsland, Bulgarije, Roemenië, Moldavië, de Baltische staten, Groot-Brittannië, Indonesië en China. Er is daarnaast ingezet op specifieke werving voor de masteropleidingen, die soms andere markten hebben, zoals Thailand, Vietnam, Brazilië en India.

Voor instromende internationale studenten zijn zoals gebruikelijk twee hogeschoolbrede Welcoming Days gehouden.

De marketing wordt ondersteund door het Hanze Scholarship programma,

waarbij instromende studenten kans maakten op een beurs van € 3500,- per jaar gedurende vier jaar. De toekenning van de beurs is afhankelijk van behaalde studieresultaten.

Een *International Student Team* versterkt de werving door contact te houden met aspirant-studenten onder meer via social media, chatsessies en belsessies. Online was de Hanzehogeschool Groningen in 2014 te vinden via diverse relevante portals en directories, via de eigen website met onder meer een Duits, een Chinees, een Russisch en een Bulgaars gedeelte en via bijvoorbeeld Twitter, Facebook, Instagram, Pinterest, VKontakta, en RenRen. De online middelen worden steeds belangrijker en worden steeds meer ingezet om de offline activiteiten in de verschillende focuslanden te ondersteunen en te versterken. Verder heeft de hogeschool een sterk netwerk van agenten en marketingorganisaties die in de focuslanden studenten werven en begeleiden.

zie bijlagen onderwijs
- herkomst buitenlandse
studenten, pag. 148

onderwijs op het gebied van de zwaartepunten

Onderwijs op het gebied van Energie

Energie is een aspect in verschillende opleidingen van diverse schools van de Hanzehogeschool Groningen. De nieuwe European Master in Sustainable Energy System Management werd in 2014 geaccrediteerd. Het Instituut voor Rechtenstudies ontwikkelde een minor rond het thema Energie.

De hogeschool leverde in 2014 ruim honderd studenten af met een compleet energieprofiel. Dat zijn vooral studenten van de volgende opleidingen:

- European Master in Renewable Energy;
- Chemische Technologie: specialisatie Duurzame Energie;
- Elektrotechniek: specialisatie Design & Engineering Building Services;
- Technische Informatica: minor ICT & Energy;
- Technische Bedrijfskunde: minor Energy & Society;
- Technische Bedrijfskunde: minor Energy Transition Models;
- Werktuigbouwkunde: specialisatie Flexible Energy Technology.

Onderwijs op het gebied van Healthy Ageing

Het thema Healthy Ageing speelt in ten minste twintig opleidingen van de hogeschool een belangrijke rol. Het gaat hierbij niet uitsluitend om opleidingen op het gebied van de gezondheidszorg maar ook om opleidingen op het gebied van welzijn, sport, communicatie, ICT/sensortechnologie, life science &

technology, bouwkunde, engineering en ondernemerschap. De hogeschool werkt aan het actualiseren van alle onderwijsprogramma's op het punt van Healthy Ageing. Steeds meer opleidingen besteden in het curriculum aandacht aan aan Healthy Ageing gerelateerde thema's. Dit betreft studieonderdelen en projecten in de major, het ontwikkelen van nieuwe keuzeonderdelen waaronder minoren, het stimuleren van stages en afstudeeropdrachten op dit thema en het ontwikkelen van masters. Daarnaast zijn er steeds meer studenten actief in professionele leeromgevingen op het gebied van healthy ageing.

Inbedding van Healthy Ageing in het curriculum gaat samen met meer multidisciplinariteit en in dat verband ook grotere aandacht voor competenties die horen bij de zogenaamde T-shaped professional en bij innovatie en ondernemerschap. Het onderwijs op het gebied van Healthy Ageing is sterk verbonden met het praktijkgerichte onderzoek in de kenniscentra, de lectoraten en met de innovatiewerkplaatsen. De verbinding met het werkveld en het bedrijfsleven wordt steeds intensiever onder meer door doorgaande lijnen voor stages en afstudeeropdrachten. Ook is er een groeiend Engelstalig onderwijsaanbod op het gebied van Healthy Ageing.

Andere ontwikkelingen op dit gebied in 2014:

- De master Sensortechnology & Health is ontwikkeld en zal in 2015 voor het eerst van start gaan. De masters Healthy Ageing Professional en Talentkracht zijn in ontwikkeling.
- De honoursminor Toekomst in Gezondheid draaide in 2014 met succes met een klein groepje honoursstudenten van verschillende opleidingen. De minor is ontwikkeld door de vier noordelijke hogescholen en een groot aantal lectoren heeft een bijdrage geleverd aan deze minor.
- Studenten werkten in veelal multidisciplinaire setting aan opdrachten rond het thema Healthy Ageing voor externe opdrachtgevers. Dit gebeurde in het honoursprogramma Healthy Ageing en verschillende minoren, waaronder de minoren Healthy Ageing, Sport, gezondheid en leefstijl, Ondernemerschap en management in zorg en welzijn, Biomedical engineering en Financiering in de zorg.
- Het curriculum van alle opleidingen van de Academie voor Gezondheidsstudies bevat vanaf september 2014 een onderdeel over ondernemerschap en Healthy Ageing.

Onderwijs op het gebied van Ondernemerschap

Het Groninger Model voor Ondernemerschapsonderwijs en Ondersteuning versterkt het ondernemerschapgericht onderwijs binnen alle opleidingen van de Hanzehogeschool Groningen. Alle schools hebben in hun jaarplan een plan van aanpak opgenomen om de aandacht voor ondernemerschap in het onderwijs te versterken. Studenten ontwikkelen ondernemerschap via de volgende vier stappen: ontwikkeling tot ondernemende persoon; ontwikkeling tot ondernemende professional; ontwikkeling tot professionele ondernemer en ontwikkeling van een innovatieve onderneming. Belangrijk onderdeel van het Groninger model is de 'Gouden Route' die het voor elke opleiding en student mogelijk maakt om op maat een route uit te stippelen richting ondernemende houding en zelfstandig ondernemerschap.

Voor docenten die zich willen bekwamen in ondernemerschapsonderwijs organiseert het Groningen Centre of Entrepreneurship Valueo50 het programma 'Teach the Teacher Ondernemerschap'. Docenten worden ondersteund bij het ontwikkelen en

aanbieden van onderwijs voor en over ondernemerschap. Zij maken kennis met state of the art modellen op het gebied van ondernemerschap en ondernemend gedrag en leren zij hoe deze modellen kunnen inzetten in het onderwijs. In 2014 namen 44 docenten deel aan het programma.

Bijzonder kwaliteitskenmerk

In 2014 is een pilot uitgevoerd voor het NVAO Bijzonder Kenmerk Ondernemen. De visitatiecommissie heeft twee programma's van de hogeschool voorgedragen voor het NVAO Bijzonder Kenmerk Ondernemen: de bachelor Popular Culture en de minor Sport Business Innovation.

Honoursonderwijs

Het honoursonderwijs van de Hanzehogeschool Groningen bestaat uit verschillende programma's die onder de verantwoordelijkheid van de schools worden ontwikkeld en aangeboden. Het profiel van de honoursstudent als een ambitieuze, kritische en maatschappelijk bewuste denker is bepalend voor de inhoud, de vorm en de richting van het honoursonderwijs. Alle schools bieden één of meer honoursprogramma's aan. Het Hanze Honours College bewaakt de kwaliteit ervan. In 2014 zijn samen met Hobéon als externe partner de

honoursprogramma's van vier schools gecertificeerd. Dit vormt de aanloop naar de aanvraag van een instellingsbreed Bijzonder Kenmerk Honours.

De Hanzehogeschool Groningen biedt in totaal 61 verschillende honoursprogramma's aan in verschillende categorieën:

- *Honoursopleiding.* De Hanzehogeschool Groningen biedt één volledige honoursopleiding aan, namelijk de internationale, Engelstalige bacheloropleiding Advanced Sensor Applications.
- *Honours talentprogramma.* Het Honours talentprogramma is een programma van 30 ec bovenop het bachelorprogramma. De Hanzehogeschool Groningen biedt achttien honours talentprogramma's aan naast een reguliere bachelor. Multidisciplinariteit en communityvorming zijn kernprincipes van de honours talentprogramma's. De honoursstudenten uit verschillende opleidingen werken in multidisciplinair verband aan uitdagende opdrachten. Themacolleges vormen een interdisciplinaire leerlijn waar de studenten van verschillende bachelors bij elkaar komen en een gemeenschap gaan vormen.

- *Honoursspecialisatie.*
De Hanzehogeschool Groningen biedt twaalf honours specialisaties aan als deel van een bachelor.
- *Honoursminor.* De Hanzehogeschool Groningen biedt drie honours minoren aan als deel van een bachelor.
- *Individuele honoursroute.*
De Hanzehogeschool Groningen biedt studenten de kans om via een individuele route een honourstraject te doorlopen.

Aan diverse pre-honoursprogramma's hebben 129 getalenteerde leerlingen van het voortgezet onderwijs deelgenomen en aan de cursus voor vo-docenten over het herkennen van talent namen 36 vo-docenten deel. Het Honours Projecten Bureau coördineert verder de uitvoering van multidisciplinaire projecten in samenwerking met het werkveld en andere partners. Tachtig honoursstudenten werkten hieraan mee.

TalentenKracht

De Pedagogische Academie integreert aandacht voor wetenschap en technologie in het curriculum bij vakken als aardrijkskunde, geschiedenis, natuur & techniek, maar ook bij taal en rekenen, sociale wetenschappen en in de onderzoeksleerlijn. Hiervoor zijn middelen beschikbaar gesteld door het ministerie van OCW, die met name zijn ingezet voor professionalisering van de PA-docenten op dit gebied. De PA geeft in dit kader veel aandacht aan TalentenKracht en principes van Onderzoekend en Ontdekkend leren. Bij TalentenKracht wordt vanuit verschillende inzichten uit de wetenschap naar talent, begaafdheid en excellentie bij kinderen gekeken.

zie bijlagen Strategisch beleid

– Overzicht honourstrajecten, pag. 136

de juiste student op de juiste plaats

De Hanzehogeschool Groningen geeft op allerlei manieren voorlichting en advies aan toekomstige studenten, hun ouders en intermediairs.

In juli 2013 werd de wet Kwaliteit in Verscheidenheid aangenomen. Een van de onderdelen van deze wet is de vervroegde aanmelddatum van 1 mei en de invoering van de studiekeuzecheck (SKC). Ook de Hanzehogeschool Groningen voerde in 2014 de studiekeuzecheck in. Aspirant-studenten die zich voor 1 mei 2014 aanmeldden, hadden recht op een SKC maar werden hier niet toe verplicht. Wie zich na 1 mei aanmeldde, moest wel een verplichte SKC doen. De SKC gold voor alle bacheloropleidingen en alle Ad's in alle inschrijvingsvarianten (vt, dt, du), behalve voor de opleidingen waarvoor een instroombeperking (fixus) was ingesteld of een opleiding waarvoor aanvullende eisen golden.

De hogeschool streeft in het algemeen naar een goede aansluiting van

voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs op de hbo-opleidingen. Zij onderhoudt hierover nauw contact met scholen voor voortgezet onderwijs en ROC's in de regio.

Noordelijke samenwerking hbo en mbo

Alle hogescholen en alle mbo-instellingen in het Noorden van Nederland werken samen om de doorstroom van mbo naar hbo te versterken. De hogescholen hebben gezamenlijk toelatingseisen voor mbo'ers geformuleerd en toelatingstoetsen ontwikkeld. Bovendien is er een gezamenlijke website ingericht waarop alle informatie over toelatingseisen en toelatingstoetsen is te vinden.

Aansluiting vo-hbo en aansluiting mbo-hbo

Het platform Aansluiting vo-hbo is een regionaal samenwerkingsverband van de Hanzehogeschool Groningen en negentien regionale scholen voor voortgezet onderwijs.

De Hanzehogeschool Groningen streeft naar een goede aansluiting van voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs op de hbo-opleidingen.

Het platform stimuleert kennisdeling op allerlei wijzen, waaronder een jaarlijkse studiedag voor mentoren, decanen en docenten van de aangesloten scholen.

Het platform Aansluiting mbo-hbo is een vergelijkbaar samenwerkingsverband van de Hanzehogeschool Groningen en drie grote regionale opleidingscentra (roc's). Dit platform is actief betrokken in het project 'Succesvolle doorstroom van mbo naar hbo' in Noord-Nederland.

HanzeXperience

HanzeXperience is een evenement dat de hogeschool organiseert in het kader van de studiekeuze. De afgelopen jaren is HanzeXperience uitgegroeid tot een evenement waar 2800 leerlingen gedurende vier dagen kennismaken met het hbo in het algemeen en de Hanzehogeschool Groningen in het bijzonder. De leerlingen oriënteren zich actief op vervolgonderwijs, zij gaan bezig met een thema, beroepsgroep en/of vakgebied en zij proeven de sfeer op de Hanzehogeschool Groningen.

HanzeXperience MBO Techniek & ICT

Tijdens de HanzeXperience MBO Techniek & ICT komen mbo-leerlingen drie dagen proefstuderen. Ze werken net als hbo-studenten aan een project, ondersteund door colleges en practica. Studenten en docenten van de Hanzehogeschool Groningen begeleiden hen en vertellen over hun eigen ervaringen. Ze krijgen informatie over de inhoud van de opleidingen, het studietraject, de overgang van mbo naar hbo, verschil in beroepsbeelden mbo en hbo, studiebegeleiding en kansen op de arbeidsmarkt.

Schooldossiers

De scholen die bij de platforms Aansluiting zijn aangesloten ontvingen in 2014 een zogeheten schooldossier met informatie over de studieresultaten van hun oud-leerlingen. Verder is in samenwerking met vier andere hogescholen in het najaar de enquête voor de HBO-Aansluitingsmonitor uitgezet. Hierin wordt eerstejaarsstudenten gevraagd hoe zij de aansluiting tussen vooropleiding en hbo-opleiding hebben ervaren.

De enquêtegegevens worden verwerkt in rapportages voor de aangesloten scholen.

Hanze Studiekeuzeadvies

Hanze Studiekeuzeadvies adviseert aanstaande studenten en intermediairs over onder meer efficiëntie, toelating, studieprogramma's en studeren in het HBO. Ook bieden de studiekeuzeadviseurs studiekeuzers en zittende studenten persoonlijke begeleiding aan bij het maken van een juiste studiekeuze. Hanze Studiekeuzeadvies maakt gebruik van een studenten-voorlichtingsteam dat zelfstandig voorlichting geeft op mbo en vo-scholen. Dit team ondersteunt ook bij evenementen zoals de open dag en HanzeXperience.

Het afgelopen jaar werden er 42 scholenvoorlichtingen op locatie gegeven en was de Hanzehogeschool Groningen 18 keer aanwezig op een informatiemarkt. Tevens organiseerde Hanze Studiekeuzeadvies samen met het decanaat 15 cursussen studiekeuze voor 225 cursisten. Ook werden er ruim

240 individuele adviesgesprekken gevoerd. Verder is Hanze Studiekeuzeadvies nauw betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van het in 2014 als pilot gestarte Oriëntatietraject Noord.

Samen werken aan Techniek

In 2014 hebben de schools in het technische domein het programma Samen werken aan Techniek afgerond.

Dit programma richtte zich op het vergroten en verbeteren van de instroom in technische opleidingen door vo-scholieren kennis te laten maken met de opleidingen en hun inhoud. Er werden bijvoorbeeld Masterclasses voor bovenbouw havo/vwo-leerlingen en Keuzecolleges voor technasium scholieren ontwikkeld.

Ook bood de hogeschool ondersteuning bij onderzoek en het schrijven van het profielwerkstuk door scholieren. De Pedagogische Academie liet ongeveer 2500 leerlingen en hun docenten kennismaken met techniek in de technische belevingsruimte De Magneet.

Het afgelopen jaar werden er 42 scholenvoorlichtingen op locatie gegeven en was de Hanzehogeschool Groningen 18 keer aanwezig op een informatiemarkt.

ondersteuning en faciliteiten voor studenten

Ondersteuning en begeleiding

- De Hanzehogeschool Groningen bereidt samen met de Rijksuniversiteit Groningen en het Alfa-college anderstalige cursisten met een buitenlandse vooropleiding voor op een studie aan universiteit of hogeschool. In 2014 voltooiden achttien van hen de cursus, van wie er zestien doorstroomden naar het hoger onderwijs.
- Studentendecanen ondersteunen voornamelijk eerste- en tweedejaarsstudenten. Zij zetten studenten die een verkeerde keuze hebben gemaakt zo snel mogelijk op het goede spoor en ze helpen studenten met persoonlijke problemen en verwijzen hen zonodig door, zodat ze zo min mogelijk vertraging oplopen. Ook bewaken ze de toegankelijkheid van het onderwijs voor studenten met een functiebeperking.
- Het Hanze Success Centre bood 49 trainingen en cursussen aan voor studenten. In totaal hebben 515 studenten een cursus gevolgd. Voor studieloopbaanbegeleiders waren er twee cursussen over relevante wet- en regelgeving, verzorgd door de studentendecanen. In deze bijeenkomsten stond ook de samenwerking tussen studieloopbaanbegeleiders en studentendecanen op het programma. Verder waren er drie bijeenkomsten over het begeleiden van studenten met een functiebeperking.
- De hogeschool werkt samen met de regionale zorgorganisatie Lentis om te zorgen dat studenten met psychische problemen snel geholpen worden.
- De Permanente Adviescommissie voor het College van Bestuur inzake studeren met een functiebeperking heeft in 2014 adviezen uitgebracht over de volgende onderwerpen:
 - aanpassing van de collegekaart: bepaalde voorzieningen hoeven niet steeds opnieuw te worden aangevraagd, maar komen op de collegekaart te staan;
 - het verzoek aan schools om op hun site een link te zetten naar de site van het Tentamenbureau;
 - het bevorderen van het gebruik van lettertype Arial 12 bij tentamens en andere teksten;
 - het bij nieuw- of verbouw al in een vroeg stadium rekening houden met aanpassingen in en aan het gebouw voor studenten met een functiebeperking;
 - het formeren van een overleg waarin alle bij dit onderwerp betrokkenen (decanen, aandachtsfunctionarissen, studenten, facilitaire dienst, STAD) vertegenwoordigd zijn;
 - het bieden van een kader ten aanzien van de functie van aandachtsfunctionarissen om zo de duidelijke verschillen per school te verminderen.

- De werkgroep SES (Signo Ergo Sum – ik gebaar dus ik besta) van dove studenten adviseert de Hanzehogeschool Groningen hoe het onderwijs zo toegankelijk mogelijk te maken voor studenten met een auditieve beperking. De werkgroep publiceert informatie voor studenten met een auditieve beperking en organiseert onder meer workshops en lezingen. SES ondersteunt en adviseert bovendien in specifieke gevallen studenten, studieloopbaanbegeleiders en docenten als een auditief beperkte student begint met een opleiding aan de Hanzehogeschool Groningen.
- De hogeschool werkt samen met de vo- en mbo-instellingen in het noorden aan ‘warme overdracht’ van studenten met een functiebeperking. Het betreft met name studenten met een beperking in het autistisch spectrum.

Topsportregeling

De Hanzehogeschool Groningen heeft een goede topsportregeling die het de topsporters onder de studenten van de hogeschool makkelijker maakt sport en studie te combineren. Zij kunnen bijvoorbeeld hun studierooster aanpassen en hebben toegang tot de sportaccommodaties van de hogeschool. De sporters kunnen een beroep doen op het lectoraat Praktijkgerichte

Sportwetenschap en het SportsFieldLab bij het optimaliseren van hun sportprestaties. Ze kunnen bovendien financiële ondersteuning aanvragen vanuit het Profileringsfonds, zie hieronder. Het afgelopen jaar maakten 93 studenten van de topsportregeling gebruik. Zij studeerden aan 31 verschillende opleidingen en beoefenden 21 verschillende sportdisciplines. De hogeschool werkt op dit gebied samen met de Rijksuniversiteit Groningen en de ondersteuningsorganisatie TopsportNOORD. Dit doen we conform het Actieplan FLOT (Flexibel Onderwijs Topsporters), een plan van NOC*NSF en een aantal universiteiten en hogescholen met diverse maatregelen om de combinatie van sport en studie mogelijk te maken. FLOT is voor een belangrijk deel gebaseerd op de topsportregeling van de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen.

Financiële hulp aan studenten

De Hanzehogeschool Groningen kent verschillende regelingen voor financiële ondersteuning van studenten. Daarmee geeft de hogeschool invulling aan het wettelijk verplichte Profileringsfonds. In 2014 kwamen er in totaal 351 aanvragen voor financiële ondersteuning binnen. Daarnaast is er een noodfonds dat geld beschikbaar stelt aan studenten in financiële nood. In 2014 kwamen tien aanvragen voor ondersteuning uit het Noodfonds binnen.

Verdeling van de aanvragen over de verschillende fondsen

	2014		2013	
	aantal	Bedrag (x 1000)	aantal	Bedrag (x1000)
Profileringsfonds I*	62	125	41	131
Profileringsfonds II**	261	338	231	266
Profileringsfonds III***	28	47	36	76

* Profileringsfonds I: fonds voor studenten die als gevolg van overmacht studievertraging hebben opgelopen.

** Profileringsfonds II: fonds voor studenten die bestuurlijke activiteiten verrichten en daar een financiële ondersteuning voor hebben aangevraagd.

*** Profileringsfonds III: fonds voor studenten die een erkende tak van topsport uitoefenen en daar een financiële ondersteuning voor hebben aangevraagd.

In alle gevallen betreft het studenten uit de Europese Economische Ruimte (EER), die de 27 EU-landen plus IJsland, Liechtenstein en Noorwegen omvat.

Faciliteiten

Sportcentrum

De Hanzehogeschool Groningen heeft met de RUG een gezamenlijk sportcentrum. Het aantal personeelsleden van beide instellingen dat daarvan gebruikmaakte, groeide in 2014 van 1950 naar 2000; het aantal studenten van beide instellingen van 18900 naar 19000. Afgelopen jaar werd een nieuw beleidsplan opgesteld, met onder meer het voornemen om te komen tot een locatie in de binnenstad. De focus ligt op Healthy Ageing: wat kan het sportcentrum bijdragen aan een gezond, actief en gelukkig leven van studenten en medewerkers.

HanzeMediatheek

De HanzeMediatheek stelt een uitgebreide digitale en papieren collectie ter beschikking en maakt de publicaties van studenten en kenniscentra zowel intern als extern toegankelijk. De onderzoeksoutput en de scripties die open access zijn gepubliceerd op de HBO Kennisbank is in 2014 toegenomen met 550 tot ruim 2000 publicaties. De HanzeMediatheek biedt daarnaast practica informatievaardigheden als

onderdeel van de training onderzoeksvaardigheden voor docenten; inloopspreekuren voor informatie en advies en ondersteuning bij het publiceren van onderzoeksoutput en scripties.

De CAST

Naast de reguliere lunchconcerten van het Prins Claus Conservatorium en de Academie voor Popcultuur en dansdemo's van dansacademie Lucia Marthas waren er in 2014 de volgende highlights:

- wekelijkse concerten in samenwerking aan met de Groninger Songwriter Circle;
- een drukbezochte voorstelling van het winnende project Between Sleeping & Waking van het kunststipendium dat de hogeschool jaarlijks samen met de RUG en de Kunstraad Groningen uitgeeft;
- de jaarlijkse Nacht van Kunst & Wetenschap, een festival dat de hogeschool organiseert samen met de partners van het Akkoord van Groningen;
- een satelliet-expositie van Veraposters in de VanOlstToren in samenwerking met GR-ID: het Grafisch Museum.

5

praktijk- gericht onderzoek

kennis-valorisatie

De Hanzehogeschool Groningen wil de belangrijkste partner zijn van bedrijven in Noord-Nederland op het gebied van praktijkgerichte kennis en daarmee fundamenteel bijdragen aan de regionale kennis-economie. Ons praktijkgericht onderzoek is intensief verbonden met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties in de regio; onderzoeksprojecten zijn gebaseerd op concrete vragen uit de beroepspraktijk.

Kennisvalorisatie is het belangrijkste doel van het praktijkgerichte onderzoek: het creëren van maatschappelijke waarde uit kennis die vorm krijgt in innovatieve oplossingen voor maatschappelijke problemen. Deze oplossingen leiden tot vernieuwing in de beroepspraktijk en tot nieuwe producten en diensten.

Het praktijkgericht onderzoek aan de Hanzehogeschool Groningen vindt vaak plaats in projecten waar externe partners aan deelnemen en die (deels) worden gefinancierd vanuit externe bronnen. Om de positieve resultaten op dit gebied verder te versterken nam de hogeschool in 2014 een tweede subsidieadviseur aan.

De subsidieadviseurs ondersteunen de kenniscentra in het subsidieverwervingsproces onder meer via het identificeren van relevante subsidieprogramma's, het adviseren van lectoren en onderzoekers en de positionering in regionale, nationale en Europese netwerken.

[zie bijlagen](#)

Praktijkgericht onderzoek

- financieel overzicht valorisatie pag. 154

Ons praktijkgericht onderzoek is intensief verbonden met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties in de regio.

resultaten praktijkgericht onderzoek

Het praktijkgerichte onderzoek van de Hanzehogeschool Groningen vindt plaats vanuit zes kenniscentra waarin de krachten van de lectoraten en de schools zijn gebundeld:

1. Centre of Expertise Energie
2. Centre of Expertise Healthy Ageing
3. Kenniscentrum Ondernemerschap
4. Kenniscentrum Arbeid
5. Kenniscentrum Kunst & Samenleving
6. Kenniscentrum NoorderRuimte

Daarnaast zijn er drie zelfstandige lectoraten, het lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving, het lectoraat Computer Science & Sensor Technology en het lectoraat Life Science.

In 2014 werden vier nieuwe lectoraten ingesteld bij het Centre of Expertise Healthy Ageing:

- Verpleegkundige diagnostiek
- Maatschappelijke participatie en rehabilitatie van mensen met psychische beperkingen
- Clinical Malnutrition and Healthy Ageing
- Zelfmanagement van somatische patiënten in het ziekenhuis

Hanze Research Dag

De tweede Hanze Research Dag had als thema de integratie van Onderzoek en Onderwijs. De dag werd bijgewoond door 140 medewerkers.

[zie bijlagen](#)

[Financieel overzicht valorisatie](#)

- Overzichten resultaten onderzoek van de kenniscentra, pag. 158

Promotieonderzoek door docenten

De Hanzehogeschool Groningen stimuleert dat haar docenten onderzoek doen. Op 31 december 2014 waren in totaal 99 medewerkers bezig met promotieonderzoek.

Promotietrajecten passen in de onderzoeksprogramma's van de lectoraten en kenniscentra en sluiten aan op de zwaartepunten van de hogeschool. Ongeveer de helft van onze promovendi wordt begeleid door een promotor van de Rijksuniversiteit Groningen.

Jaarlijks kunnen structureel tien docenten een beroep doen op een interne subsidieregeling die hen in staat stelt om gedurende vier jaar twee dagen per week aan een promotieonderzoek te werken. In 2014 maakten 78 docenten hier gebruik van. Zeven van hen zijn in 2014 gepromoveerd. De Hanzehogeschool Groningen biedt daarnaast jonge talentvolle onderzoekers de gelegenheid om te promoveren door middel van een arbeidsovereenkomst voor de duur van het promotieonderzoek, met de

intentie dat zij na hun promotie doorstromen naar een onderwijsfunctie. Hiervan maakten in 2014 negen jonge onderzoekers gebruik. Ook zijn er medewerkers die gebruikmaken van externe financiering voor een promotieonderzoek.

ICT en onderzoek

In 2014 zijn onder meer de volgende hulpmiddelen op het gebied van ICT gerealiseerd die het onderzoek faciliteren:

- Een nieuw Research Support-portal op het intranet biedt onderzoekers informatie en een overzicht van best practices ter ondersteuning van de onderzoekscyclus.
- Onderzoekspartners van buiten de Hanzehogeschool Groningen kunnen toegang krijgen tot de digitale samenwerkingsomgeving van de hogeschool.
- De aanbesteding van een ondersteunend informatiesysteem is voorbereid. Dit systeem moet het de Hanzehogeschool Groningen mogelijk maken haar gehele onderzoeksportfolio te registreren en online te presenteren.

kwaliteit van onderzoek

Externe kwaliteitsbeoordeling en interne kwaliteitsborging van onderzoek

Het Kenniscentrum Kunst & Samenleving is in september 2014 getoetst door een internationale onderzoekscommissie met experts uit de uitvoerende en de conceptuele beeldende kunst. Het conceptrapport spreekt van een uniek kenniscentrum waarin uitvoerende en beeldende kunst elkaar weten te vinden in een gemeenschappelijke visie en missie die goed aansluit bij de behoeften en ontwikkelingen in het werkveld. Vanuit gemeenschappelijke waarden wordt samengewerkt in projecten.

Ook hebben de lectoraten goede verbindingen met het onderwijs en is hun bijdrage in het onderwijs zichtbaar. De ambitie is om gebruik te maken van de veranderkracht van de kunsten en deze in te zetten voor transitievraagstukken in een innovatieplatform.

de betrokkenheid van studenten bij de kenniscentra

Onderzoek maakt steeds meer integraal deel uit van alle opleidingen van de Hanzehogeschool Groningen, onder meer door de leerlijn onderzoek binnen alle opleidingen. Studenten zijn via een onderzoeksproject, stage of afstudeerproject veelvuldig betrokken bij projecten waarin onderwijs, onderzoek en werkveld gezamenlijk een praktijkprobleem aanpakken.

Dergelijke integrale projecten bestaan bij alle kenniscentra onder verschillende noemers: innovatiewerkplaatsen, kenniswerkplaatsen, ontwerp-ateliers, professionele leeromgevingen enzovoorts.

Centre of Expertise Healthy Ageing

Het Hanzehogeschool Groningen Centre of Expertise Healthy Ageing/ Kenniscentrum CaRES begeleidt honderden studenten bij hun stage-en/of afstudeeropdracht. De betrokken schools hebben een leerlijn onderzoeksvaardigheden, veelal aangestuurd door onderzoekers uit een van de lectoraten. Het kenniscentrum is trekker van vijf innovatiewerkplaatsen binnen het Centre of Expertise Healthy Ageing en participeert in drie andere innovatiewerkplaatsen. Daar werken studenten, docent/onderzoekers en partners uit het bedrijfsleven samen aan vraagstukken uit de praktijk. Door het

Instituut voor Sportstudies zijn meerdere kenniswerkplaatsen opgericht waarbij het kenniscentrum nauw betrokken is. Studenten, onderzoekers, docenten en professionals onderzoeken in deze werkplaatsen samen multidisciplinaire vraagstukken op gebied van actieve leefstijl. De Academies voor Gezondheidsstudies, Sociale Studies en Verpleegkunde zijn actief in de Kenniswerkplaatsen Healthy Ageing; dit zijn multidisciplinaire kenniswerkplaatsen op het gebied van welzijn en zorg waarin studenten deelnemen.

Kenniscentrum Energie

Studenten van diverse studierichtingen doen mee aan praktijkgericht onderzoek binnen het Kenniscentrum Energie en het Centre of Expertise Energy (CoE Energy). Bedrijven leggen praktijkproblemen voor aan studenten, docenten en onderzoekers die daarmee in multidisciplinaire teams samen met experts uit het bedrijfsleven aan de slag gaan. Dit is zeer motiverend voor studenten. Zij werken binnen onderzoekslab RenQi en energieproeftuin EnTranCe aan concrete oplossingen en zien de toepassing van hun kennis in de praktijk. De masterstudenten van de European Master in Renewable Energy werken bij EnTranCe aan vraagstukken rond energieopslag. Docent/onderzoekers van het Kenniscentrum Energie betrekken hun studenten in de schools uiteraard ook in hun lessen bij het onderzoek en gebruiken de bestudeerde cases als lesmateriaal.

Kenniscentrum Ondernemerschap

Het Kenniscentrum Ondernemerschap betreft jaarlijks honderden studenten bij onderzoek. Dit gebeurt onder meer door het verstrekken van project-activiteiten als opdracht aan stagiaires en afstudeerders. Studenten doen literatuuronderzoek en enquêtes, organiseren workshops, ontwikkelen nieuwe interventies, prototypes en software, doen effectmetingen enzovoort. Ook treden de lectoraten op als opdrachtgever voor onderzoeks-opdrachten voor afstudeerders en voor groepen minorstudenten. In sommige gevallen treden lectoren op als formele opdrachtgever en coach wanneer studenten willen afstuderen op een eigen bedrijf. Ten slotte leveren de lectoraten in toenemende mate relevante cases aan waar studenten in hun reguliere onderwijs aan kunnen werken. In die gevallen werken studenten aan echte praktijkproblemen en kunnen de lectoraten de resultaten gebruiken in hun onderzoek.

Kenniscentrum Arbeid

Studenten participeren op diverse manieren in onderzoeken van het Kenniscentrum Arbeid. Naast de meer traditionele manier van participeren in de vorm van losse afstudeeronderzoeken werken studenten, docenten, onderzoekers en lectoren samen aan praktijk-gerichte vraagstukken in zogeheten professionele leeromgevingen. De studenten werken zelfstandig aan hun individuele onderzoek en maken tegelijkertijd deel uit van een

onderzoeksteam. De onderzoeken van de studenten sluiten aan bij de onderzoeksthema's en -projecten van het betreffende lectoraat.

Enkele voorbeelden van dergelijke professionele leeromgevingen:

- Het lectoraat Arbeidsorganisatie en -productiviteit werkt samen met de minor Slim Produceren. De minorstudenten participeerden in het SIA-RAAK project 'Van weten naar verwezenlijken' waar het lectoraat Arbeidsorganisatie en arbeidsproductiviteit penvoerder van was. De studenten deden onderzoek bij mkb'ers die deelnamen aan het project.
- Het lectoraat Arbeidsorganisatie en -productiviteit werkt samen met de opleiding Management in de Zorg. Studenten van het keuzevak Onderzoeken pakken vraagstukken uit de praktijk op.
- In de specialisatie Recht & Multiprobleem werkt het lectoraat Arbeidsparticipatie nauw samen met docenten en studenten van de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening en het werkveld.
- De minor werkcoach waarin het lectoraat Arbeidsparticipatie nauw samenwerkt met docenten en studenten van de opleidingen Human Resource Management, Toegepaste Psychologie, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening en Sociaal Juridische Dienstverlening aan vraagstukken uit het werkveld.

- In het InterregB project iAge werken honoursstudenten samen met docentonderzoekers aan een project. De studenten namen ook deel aan een internationale conferentie.
- Het lectoraat Duurzaam HRM werkt in de Innovatiewerkplaats Arbeid & Healthy Ageing samen met docenten en studenten van de opleiding HRM en diverse werkveldpartners.

Kenniscentrum Kunst & Samenleving

Meerdere studenten vervullen een studentassistentenrol bij het lectoraat Life Long Learning in Music en doen mee aan lopend onderzoek bij dat lectoraat. Het lectoraat begeleidt bovendien masterstudenten bij hun afstuderen op het gebied van onderzoek en onderzoeksmethodiek. Studenten van Academie Minerva verdiepten zich in 2014 onder begeleiding van het lectoraat Art, Sustainability and Innovation in duurzame kunstconcepten. De uitkomsten werden gepresenteerd op het Energize Festival. Studenten van Academie Minerva namen deel aan CCC Reloaded CREALAB. Studenten van verschillende opleidingen namen deel aan de Minor Art & Technology. Aan een gezamenlijk vak dat het kenniscentrum in samenwerking met de RUG organiseerde, namen alle studenten van Academie Minerva FMI en studenten Kunst, Cultuur en Maatschappij en Kunstgeschiedenis van de RUG deel. Studenten participeerden in diverse fotoprojecten

van het lectoraat Image in Context. Verder ontwikkelden de lectoraten vakklassen waarin studenten werken aan onderzoeksprojecten van het kenniscentrum. Ook leverden de lectoraten inhoudelijke input voor projectweken van diverse opleidingen van de betrokken schools.

Kenniscentrum NoorderRuimte

In 2014 is het aantal betrokken studenten verder gegroeid, met name doordat steeds meer studenten in lagere jaren deelonderzoeken doen voor NoorderRuimte. Alle afstudeerders presenteerden hun resultaten via lezingen, workshops en posterpresentaties op een goedbezocht symposium. Het International Space Seminar werd dit jaar georganiseerd door het Instituut voor Facility Management en NoorderRuimte. Internationaal gerenommeerde sprekers lieten hun licht schijnen over het thema Work Space Design. Ongeveer 600 studenten namen deel aan het seminar en workshops.

onderzoek op het gebied van de zwaartepunten

Onderzoek op het gebied van Energie

Het Kenniscentrum Energie is het brandpunt van onderzoek naar duurzame energie binnen de Hanzehogeschool Groningen. Elf promovendi zijn bezig met energie-gerelateerde onderzoeken. Ook in andere kenniscentra (met name het Kenniscentrum NoorderRuimte en het Kenniscentrum Ondernemerschap) lopen onderzoeken waarin het thema duurzame energie een rol speelt. De Hanzehogeschool Groningen werkte in 2014 aan een aantal grote, meerjarige onderzoeksprojecten:

- I-Balance richt zich op het decentraal in evenwicht brengen van vraag en aanbod van energie met speciale aandacht voor de inzet van hernieuwbare vormen van energie. Het project is gericht op het marktrijp maken van resultaten.
- I-Share legt de nadruk op het betrekken van de maatschappij bij de energiesector.
- Flexiheat draait om de vraag hoe warmte goed in te zetten is in omgevingen met verschillend warmteaanbod en -behoefte, zoals de Eemshaven, Attero Wijster en de stad Groningen.
- EdGaR (Energy Delta Gas Research) is een onderzoek naar diverse aspecten van de inzet van gas in de energievraag. Samen met onder meer Energieonderzoek Centrum Nederland en de Rijksuniversiteit Groningen werkt de Hanzehogeschool Groningen aan gasopslag-technieken, synthetisch methaan en de zuivering van CO₂.

- Flexigas is een onderzoek naar de vraag hoe biogas ingezet kan worden in het energiesysteem. Het technisch en ruimtelijk onderzoek is verbreed met het thema Maatschappelijke Acceptatie van Biogas, beschouwd via een aantal cases in Noord-Nederland.

Naast deze grote projecten doet het Kenniscentrum Energie toegepast kleinschalig onderzoek zoals het project '1000 slimme huishoudens', een pilot met het gebruik van apps die informatie geven over energieverbruik. Ook lopen er twee nieuwe projecten op het vlak van energie en gedrag in sociale context samen met de Rijksuniversiteit Groningen en Buurkracht, een ondersteuningsorganisatie voor burgers die energie willen besparen.

[zie bijlagen](#)

[Praktijkgericht onderzoek](#)

[- resultaten van het Kenniscentrum Energie, pag. 158](#)

Onderzoek op het gebied van Healthy Ageing

De omvang van het praktijkgericht onderzoek op het gebied van Healthy Ageing is in 2014 opnieuw toegenomen. Binnen de Hanzehogeschool Groningen zijn er nu vijf kenniscentra en zeventwintig lectoraten waar Healthy Ageing een belangrijk thema is. Er lopen ongeveer dertig promotietrajecten met Healthy Ageing als onderwerp en er zijn ruim honderd onderzoekers actief op dit gebied.

De Hanzehogeschool Groningen werkte in 2014 aan de volgende grote onderzoeksprojecten op het gebied van Healthy Ageing:

- Verschillende projecten gericht op het vergroten van zelfkennis door het meten van allerlei persoonlijke gegevens zoals eetpatroon, bewegen, bloeddruk, hartslag, etcetera vanuit het Quantified Self Institute.
- Het project 'Intervention Research on Health Literacy among the Ageing Population' (IROHLA). Dit is een internationaal KP7-project gericht op het verspreiden van kennis over gezondheid en een gezonde leefstijl. Andere partners zijn onder meer het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie NIGZ, het Universitair Medisch Centrum Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen en partners uit andere Europese landen.
- Het programma Determinants of Diet and Physical Activity (DEDIPAC), een samenwerking binnen een groot en prestigieus consortium van nationale en internationale partners. Het lectoraat Healthy Lifestyle, Sports and Physical Activity is eindverantwoordelijk voor een van de onderdelen van het project en zal samen met andere lectoraten interventies ontwikkelen om mensen te helpen bij gezonder gedrag op het gebied van voeding en beweging.
- De opleiding Sport, Gezondheid en Management van de Hanzehogeschool Groningen ondersteunt sinds september tien gemeenten in de provincie Drenthe

bij de realisatie en uitvoering van JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht).

- Het Instituut voor Sportstudies kreeg een Europese subsidie gekregen voor het 'Sport Physical Education and Coaching in Health' (SPEACH)-project. De Hanzehogeschool Groningen is penvoerder van dit project en werkt samen met tien Europese partners. Tijdens het project worden er onderwijsmodules ontwikkeld op het gebied van het stimuleren van sport en gezondheid.

[zie bijlagen](#)

[Praktijkgericht onderzoek](#)

[- resultaten van het Centre of Expertise Healthy Ageing/Kenniscentrum CaRES, pag. 160](#)

Onderzoek op het gebied van Excellentie

De Hanzehogeschool Groningen doet praktijkgericht onderzoek op het gebied van Excellentie vanuit het lectoraat Excellentie in hoger onderwijs en samenleving. Het lectoraat verzorgde in 2014 acht publicaties in toonaangevende nationale en internationale vaktijdschriften, hield 26 presentaties en verzorgde symposia/workshops op (inter)nationale conferenties en redigeerde en publiceerde zeven artikelen in boekvorm. Het lectoraat onderzoekt wat studenten stimuleert tot het leveren van uitmuntende prestaties. Hierbij wordt gekeken naar verschillende variabelen: de ingezette didactische benadering van de docenten en de factoren die een inspirerende leeromgeving bepalen.

Vanuit het lectoraat wordt de leergang 'A Teacher's Road to Excellence' aangeboden. Ook onderzoekt het lectoraat in samenwerking met het werkveld de kenmerken van een excellente professional. In 2014 deed het lectoraat ook onderzoek naar excellentieonderwijs in een aantal Europese landen. De kennis die het lectoraat genereert wordt zowel binnen de Hanzehogeschool Groningen als daarbuiten uitgedragen.

Het toegepaste onderzoek is ingebed in het Sirius Programma en vindt plaats binnen een landelijk netwerk van instellingen die werken aan de implementatie van excellentieprogramma's.

Onderzoek op het gebied van Ondernemerschap

Talentvolle internationaal geschoolde studenten zijn gekoppeld aan innovatieve bedrijven met internationale ambities in de provincie Groningen. Zo bouwt het Kenniscentrum Ondernemerschap een netwerk met MKB-bedrijven rond het thema international business en verbindt dat met onderzoek naar internationale bedrijvigheid vanuit Groningen door de lectoraten International Business en International Communication & Marketing.

Het kenniscentrum werkte in 2014 verder aan meerdere grote onderzoeksprojecten, waaronder grote internationale projecten binnen het Interreg IVB North Sea Region Programme.

- Het project 'Improving Transport and Accessibility by new Communication Technologies' (ITRACT) richt zich op het verbeteren van de bereikbaarheid van

dunbevolkte gebieden in de Noordzee-regio met slimme toepassingen van informatietechnologie. Vanuit de Hanzehogeschool Groningen voeren het Instituut voor Communicatie, Media en Informatietechnologie en het Kenniscentrum Ondernemerschap dit project samen uit. De Hanzehogeschool Groningen leidt dit project waarin een twintigtal partners samenwerken. Partners zijn diverse universiteiten, bedrijven en lagere overheden in Zweden, Duitsland, Engeland en Nederland.

- Opening Up richt zich op het inzetten van sociale media en open data voor een betere dienstverlening aan burgers door overheden en bedrijven. Het betreft een INTERREG IV-project waarvoor de gemeente Groningen een subsidie heeft ontvangen. Het project werd in 2014 afgesloten met een conferentie.
- Het project 'e-Inclusion in Ageing Europe' (iAge) stelt zich ten doel om ouderen zo lang mogelijk actief te houden. ICT speelt hierbij een belangrijke rol. Het Kenniscentrum Ondernemerschap draagt bij aan onderzoeken naar arbeidsparticipatie met ICT-ondersteuning. Partners zijn penvoerder provincie Drenthe, het Zorg Innovatie Forum, de gemeente Hardenberg en kennisinstellingen en overheden in Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Schotland en België.

[zie bijlagen](#)

[Financieel overzicht valorisatie](#)

[- resultaten van het Kenniscentrum Ondernemerschap, pag. 161](#)

internationalisering van onderzoek

De Hanzehogeschool Groningen stelt zich ten doel internationaal herkend en erkend te worden als vooraanstaande aanbieder van praktijkgericht hoger onderwijs en als toonaangevend instituut voor toegepast onderzoek. De kenniscentra werkten in 2014 hard aan het verstevigen van de internationale contacten en aan het vormen van internationale netwerken die onder meer gericht zijn op het aanboren van Europese subsidiebronnen. Energie en Healthy Ageing zijn hierbij belangrijke inhoudelijke speerpunten.

Resultaten in 2014:

- De Europese Commissie lanceerde een nieuw subsidieprogramma, Erasmus+. In dit kader kon de Hanzehogeschool Groningen subsidieaanvragen indienen voor zogenaamde Strategic Partnerships. Een Erasmus+ aanvraag vanuit het Instituut voor Sportstudies voor het

project Sport, Physical Education And Coaching in Health (SPEACH) is gehonoreerd met een subsidie van bijna € 500.000,-. Het Prins Claus Conservatorium is partner in een Erasmus+-project van de Iceland Academy of Arts op het gebied van Innovation in Higher Music Education.

- De hogeschool is als een van de weinige hbo-instellingen lid van EARMA, de European Association of Research Managers and Administrators. EARMA verbindt in internationaal verband onderzoeksondersteuners, zowel op strategisch als operationeel niveau. Vijf medewerkers namen deel aan de jaarlijkse conferentie.
- De hogeschool vindt in toenemende mate haar weg binnen Horizon 2020 (H2020), het Europese programma voor onderzoek en innovatie gericht op het concurrerend maken van de Europese economie. Onderzoekers van de hogeschool namen in 2014 deel aan acht projectvoorstellen in H2020. De Hanzehogeschool Groningen diende ook een voorstel in waarvan zij penvoerder is.

Het Instituut voor Sportstudies kreeg een Erasmus+-subsidie van 500.000 euro voor het project SPEACH: Sports, Physical Education And Coaching in Health.

6

bedrijfs- voering

bestuur

Good governance

Goed bestuur is voor de Hanzehogeschool Groningen een belangrijk uitgangspunt. Het College van Bestuur (CvB) van de hogeschool onderschrijft de Branchecode en volgt de voorschriften daarvan. Het CvB heeft met het programma Good Governance het beleid op het gebied van governance aangescherpt. Onder dit programma vallen drie projecten:

- het implementeren van een toetsbaar hogeschoolbreed governance-model waarin bestaande instrumenten worden opgenomen;
- het bevorderen van de integriteitscultuur;
- het verbeteren van de interne auditfunctie.

Het CvB heeft verder de instrumenten op het gebied van governance geïntariseerd en leemtes ingevuld. Daarbij is gekeken naar alle geleidingen van de organisatie. Een belangrijk aandachtspunt is de verdere versterking van het interne control framework, het geheel van stuur- en beheersinstrumenten. De afgelopen anderhalf jaar verbeterde de hogeschool in dit kader de interne auditfunctie. Er is een Interne Audit Dienst ingesteld die zich richt op het versterken van de interne sturing en beheersing, onder meer door deze te inventariseren en in samenhang te brengen. Het three lines of defence-model vormt hiervoor het uitgangspunt. De drie linies in dit model zijn respectievelijk het organisatieonderdeel (eerstelijns verantwoordelijkheid), de stafafdeling (tweedelijns verantwoordelijkheid) en

de Interne Audit Dienst (derdelijns verantwoordelijkheid). Het geheel aan instrumenten van sturing en beheersing waarover de organisatie beschikt, zorgt ervoor dat het op termijn mogelijk wordt om jaarlijks een zogeheten In Control Statement af te leggen.

Risicoanalyse speelt een belangrijke rol bij de hierboven genoemde versterking van de interne sturing en beheersing. Het bestuur van de Hanzehogeschool Groningen bewaakt risico's op bestuurlijk niveau met behulp van het HG-risicoregister. Het CvB heeft dit register in 2014 herijkt. De Interne Audit Dienst legt zijn bevindingen uit diverse onderzoeken in dit kader centraal vast. Daarnaast monitort de Interne Audit Dienst de voortgang op verbeterinitiatieven en rapporteert hierover aan het CvB.

Het CvB legt het Jaarverslag van de hogeschool voor aan de Raad van Toezicht ter goedkeuring. Het verslag van de Raad van Toezicht maakt deel uit van dit jaarverslag. Daar horen ook de onafhankelijkheidsverklaring van de leden van de Raad van Toezicht, verslagen van de auditcommissie, de remuneratiecommissie en de commissie Onderwijs & Onderzoek bij. De gegevens over de samenstelling van de Raad van Toezicht en over de bezoldiging van de leden van de Raad zijn opgenomen in de jaarrekening, eveneens opgenomen in dit jaarverslag. De documenten met deze gegevens zijn ook te vinden op de website van de Hanzehogeschool Groningen, hanze.nl/governance.

Klachten en beroepszaken

- In 2014 kwamen er 263 beroepszaken binnen bij het College van Beroep voor Studenten. In 2013 waren dat er 288.
- De Commissie van Advies voor Beroep- en Bezwaarschriften kreeg in 2014 twee verzoeken ter advisering voorgelegd. Eén daarvan leidde tot een advies. In 2013 kreeg de commissie geen verzoeken.
- De Klachtencommissie Ongewenste Omgangsvormen ontving in 2014 geen klachten. In 2013 was dat er één.
- De Commissie Klokkenuidersregeling kreeg in 2014 geen melding van misstanden. Ook in voorgaande jaren waren daarvan geen meldingen.
- Het Klachtenmeldpunt Aanbestedingen ontving in 2014 geen klachten.
- In 2014 kwamen er veertig overige klachten binnen (in 2013 waren dit er 23). Deze klachten worden behandeld door het verantwoordelijke orgaan, in beginsel de dean of directeur van degene tegen wie de klacht gericht is.

Bescherming persoonsgegevens

In 2014 rapporteerde de in 2013 geïnstalleerde Functionaris Gegevensbescherming (FG) voor het eerst. De FG onderzocht afgelopen jaar 41 maal of er bij specifieke gebeurtenissen sprake was van een inbreuk op de privacy op grond van de wet bescherming persoonsgegevens. In de meeste gevallen bleek geen sprake van inbreuk, enkele situaties hebben tot aanpassing/aanscherping van de werkwijze geleid. De FG ziet hierop toe.

De Hanzehogeschool Groningen gaf in 2013 aan een extern bureau opdracht voor een inventariserend onderzoek naar persoonsregistraties binnen de hogeschool. De FG ontving in 2014 in het kader van die inventarisatie 33 meldingen van persoonsregistraties. Naar schatting betreft dit 20 tot 30 procent van het aantal registraties binnen de stafbureaus en het Facilitair Bedrijf. Binnen de schools is nog geen inventarisatie uitgevoerd.

financieel beleid

De Hanzehogeschool Groningen werkt met een planning- en controlcyclus per studiejaar. Deze cyclus is beleidsmatig opgezet. Alle ondersteunende processen zijn hierop ingericht en worden vanuit deze gedachte bestuurd. Er kan worden geconcludeerd dat door deze cyclus de onderwijs- en de ondersteunende processen elkaar goed ondersteunen. De cyclus geeft voldoende bouwstenen voor de interne beheersing. Dit, aangevuld met goede financiële management-informatie, zorgt ervoor dat de financiële positie van de hogeschool gezond blijft.

Financiële positie

Het resultaat van de Hanzehogeschool Groningen bedroeg over 2014 € 2,5 miljoen positief en is daarmee € 4,4 miljoen hoger dan de begroting die een tekort van € 1,9 miljoen voorzag. In grote lijnen heeft deze afwijking een aantal oorzaken.

- Er is voor € 11,8 miljoen aan extra baten Rijksbijdragen gerealiseerd. De begroting 2014 is (voor het deel betrekking hebbend op het studiejaar 2013/2014) opgesteld met als uitgangspunt de invoering van verhoogd collegegeld bij langstudeerders met als effect een verwachte lagere rijksbijdrage. De invoering van deze wet is teruggedraaid, met een correctie

- op de rijksbijdrage als gevolg. De personele lasten kennen per saldo een overschrijding ten opzichte van de begroting van € 9,1 miljoen. Hiervan is M€ 5,8 afkomstig vanuit de lonen en salarissen. Tevens is er meer geld (M€ 3,1) uitgegeven aan inhuur derden dan begroot. Onder de overige baten zijn nog een tweetal bijzondere baten opgenomen, M€ 1,4 als gevolg van opheffing van het Waarborgfonds HBO en M€ 2,3 door vrijval van de langlopende schuld aan OCW onder de naam Liquiditeitsbijdrage 1988. De bate vanuit het Waarborgfonds was vroegtijdig bekend en derhalve reeds opgenomen in de begroting.
- Het personeelsbestand is ten opzicht van 2013 toegenomen, van gemiddeld 2032 over 2013 naar gemiddeld 2136 over 2014. Deze toename is groter dan verwacht en heeft naast de cao-ontwikkelingen een overschrijding van de lonen en salarissen ten opzichte van de begroting als effect.
- Een andere belangrijke oorzaak dat de realisatie afwijkt van de begroting ligt in het feit dat gestuurd wordt op studie jaren en niet op kalenderjaren. De begroting voor 2014 is een technische uitwerking op basis van de studiejaarbegroting 2013/2014 waarbij voor de laatste vier maanden (onderdeel van de begroting 2014/2015) een inschatting wordt gemaakt. In de jaarrekening wordt verder ingegaan op de cijfers ten opzichte van de vastgestelde begroting 2014.

Treasury

Het treasurybeleid van de Hanzehogeschool Groningen is vastgelegd in het Treasurystatuut. De doelstelling van het treasurybeleid is het borgen van de financiële continuïteit van de hogeschool en het minimaliseren van de financieringskosten, met behoud van de financiële autonomie. Dit wordt in de volgende doelstellingen en randvoorwaarden gesplitst:

- Het waarborgen van een blijvende toegang tot de geld- en kapitaalmarkt teneinde tijdig en voldoende financiële middelen op korte en lange termijn te garanderen;
- Het beheersen van rente- en rendementsrisico's die samenhangen met financiering, beleggingen en liquide middelen;
- Het realiseren van een zo hoog mogelijk rendement en zo laag mogelijke kosten van vreemd vermogen, rekening houdend met renterisico's;
- Het minimaliseren van kosten bij het beheren van het betalingsverkeer en het aanhouden van financiële posities.

Het treasurybeleid van de hogeschool heeft de volgende uitgangspunten:

- De hogeschool hanteert een zodanig solvabiliteitsratio dat de toegang tot de kapitaalmarkt gewaarborgd is.
- De hogeschool zal een zodanige omvang van de liquide middelen dan wel kredietruimte aanhouden dat steeds aan de kortetermijnverplichtingen voldaan kan worden.
- Om de financiële continuïteit te waarborgen moeten de financiële

risico's beheerst worden. Op treasurygebied: rente-, krediet- en valutarisico's voor zover van toepassing.

De treasuryfunctie is als volgt georganiseerd:

- De Raad van Toezicht houdt toezicht op het treasurybeleid en autoriseert uitzonderingen.
- Het College van Bestuur stelt het treasurybeleid vast en voert het uit.
- Het Treasurycomité adviseert over de hoofdlijnen van treasurybeleid en het vaststellen van kaders.

De verdere treasuryfunctie is binnen het stafbureau Financieel Economische Zaken ondergebracht.

Vanaf 2005 zijn leningen afgesloten bij het ministerie van Financiën, het zogenaamde schatkistbankieren. Het doel is uiteindelijk zo efficiënt mogelijk te lenen zodat er weinig overtollige liquiditeiten aanwezig zijn. Hierdoor blijven de rentekosten zo laag mogelijk.

Gedurende 2014 hebben zich geen mutaties voorgedaan op de langlopende schulden, behalve de eerder genoemde vrijval van de schuld aan OCW. Door het gelijk blijven van de positie op langlopende schulden zijn de financieringslasten in lijn met 2013. De rentebaten zijn over 2014 verder afgenomen door een dalende voorraad van liquide middelen.

Gedurende 2014 heeft de Hanzehogeschool Groningen geen beleggingen uitstaan. Het beleid rond beleggen en belenen is vastgelegd in het treasurystatuut en wordt door het

Treasurycomité gevolgd. In 2014 is het Treasurycomité enkele malen bij elkaar geweest.

Huisvesting

Alle gebouwen worden in verband met de aardbevingsproblematiek aan een veiligheidsscan onderworpen. Hiermee is eind 2014 mee begonnen. Op basis van deze veiligheidsscans worden waar nodig aanpassingen gepleegd.

De veiligheid staat ook voorop bij nieuwbouw en verbouw.

De aanvullende doelstelling om aardbevingsbestendig te bouwen vertraagde de planning van een aantal lopende projecten en resulteert in forse financiële consequenties. Dit geldt met name het Wiebengacomplex, de Energy Academy Europe (waarvoor de Rijksuniversiteit Groningen opdrachtgever is), het Prins Claus Conservatorium en de energieproeftuin Energy Transition Center (EnTranCe).

Concrete activiteiten in 2014:

- Verbouwing Van DoorenVeste. De voormalige aula van dit gebouw is verbouwd tot werkplekken voor de School voor Communicatie, Media en IT. In 2015 gaat de verbouwing door. Omdat er door de verbouwing en door groei van studentenaantallen, te weinig laboratoriumruimte beschikbaar bleek, zijn er ruimtes gehuurd in een pand aan het Zernikepark, waar door bedrijfsverplaatsing laboratoria beschikbaar waren gekomen.
- Om voldoende overloopp ruimte te creëren voor de verbouwing van onder meer de Van DoorenVeste is

naast het Willem-Alexander Sportcentrum een tijdelijk gebouw geplaatst. In dit gebouw bevindt zich een ruime aula, een groot theorielokaal en een ruimte waarin verschillende werkplekvormen mogelijk zijn.

- In verband met de groei van ons studentenaantal hebben we ook een tijdelijk gebouw met twintig lokalen geplaatst.
- Verbouwing Prins Claus Conservatorium. Er is een tijdelijke nieuwe hoofdingang gerealiseerd, om het omleggen van de ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen) mogelijk te maken.
- EnTranCe. De bouw van EnTranCe is eind 2014 gestart na aanpassing van de constructietekeningen om het gebouw aardbevingsbestendig te maken.
- De (onderwijs)gebouwen rondom de Van OlstToren worden ingrijpend vernieuwd. In 2014 zijn we hiermee begonnen door Programma's van Eisen op te stellen. Ook hebben we definitief besloten om de Dansacademie te huisvesten in dit gebied.
- Masterplan Zernike Campus. In 2014 is een ruimtelijk en organisatorische stedenbouwkundige visie voor de Zernike Campus opgesteld. De bedoeling is dat de Campus uitgroeit tot een volwaardig onderwijs-, kennis- en ontwikkelingscentrum van nationaal en internationaal formaat.

Het Strategisch Huisvestingsplan is in een eerdere fase reeds goedgekeurd door de Raad van Toezicht. In het geval van herziening van plannen, al dan niet als gevolg van de aardbevingsproblematiek, zal per project goedkeuring worden gevraagd bij de Raad van Toezicht.

Informatievoorziening en informatisering

De Hanzehogeschool Groningen vernieuwt haar informatievoorziening op het gebied van onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering vanuit een integraal plan, Hanze Innovate. Dit maakt voor ieder ICT-project duidelijk waarom we het doen, hoe en wanneer we het doen en wat het resultaat voor de gebruikers is.

In 2014 kregen alle schools nieuwe systemen voor inschrijving, voor het studentvolgproces en voor het stage- en afstudeerproces. De internet- en intranetomgeving van **hanze.nl** werden vernieuwd en daarmee samenhangend voerden we een nieuw communicatieplatform in (Hanze Lync). Ook werd er nieuwe software getest voor het afnemen van digitale toetsen. Op het gebied van onderwijs gaat verder steeds meer aandacht uit naar blended learning. Er kwamen bijvoorbeeld nieuwe digitale borden die blended learning ondersteunen. Nieuwe opnamemogelijkheden in lokalen op alle locaties aangevuld met mobiele opnamesets en studio's maken het steeds makkelijker om colleges op te nemen die vervolgens online beschikbaar gesteld kunnen worden. De ICT-architectuur voor het onder-

steunen van onderzoek is in 2014 uitgewerkt als basis voor de aanbesteding van een nieuw systeem. Binnen de bedrijfsvoering zijn in 2014 de systemen voor de Financiële Administratie alsmede de HR- en Salarisadministratie vervangen. Voor het schrijven van uren is een systeem voor Tijdregistratie geïmplementeerd. Ook is gestart met de implementatie van een Inkoop- en Bestelsysteem.

Begroting 2014-2015

De Hanzehogeschool Groningen werkt met een planning- en controlcyclus op studiejaar en daarmee met een begroting op studiejaar. Tot voor kort bestond de verplichting om met een kalenderjaarbegroting te werken. Deze verplichting is er sinds 2012 niet meer. In dit jaarverslag wordt daarom een overzicht gegeven van de begroting over het studiejaar 2014/2015. Het totaal begrote resultaat 2014/2015 komt uit op een tekort van € 3,1 miljoen. In grote lijnen is het resultaat als volgt opgebouwd:

Tekort initieel onderwijs	-/- M€ 3,3
Uitvoering interne projecten	-/- M€ 0,4
Uitvoering externe projecten	-
Overschot contractactiviteiten	+ M€ 0,6

Qua exploitatieresultaat is er voor 2014/2015 sprake van een begroting met tekort van M€ 3,1. Bij het opstellen van deze begroting is gekozen om een deel van de aanwezige reserves in te zetten voor aanvullende investeringen in de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek, voor het versterken van de personele kwaliteit en voor het versneld

inrichten van het functioneel beheer. In vergelijking met de begroting van 2013/2014 zijn op hoofdlijnen een aantal punten relevant die hieronder worden besproken.

Baten

Bij de baten zijn de door het ministerie toegekende baten hoger als gevolg van een toename van het budget dat per student wordt ontvangen.

De collegegeldopbrengsten liggen nagenoeg op een gelijk niveau.

De overige baten nemen onder meer af omdat in 2013/2014 sprake is van enkele incidentele posten met een totaalbedrag van ruim M€ 5.

De hiervoor genoemde vrijval van de schuld aan OCW is onder de overige baten opgenomen.

zien bij kleine aanschaffingen en onderhoudskosten. Hieronder vallen onder meer onderhouds- en schoonmaakkosten. De groei van het aantal studenten leidt ook tot hogere lasten voor administratie en beheer.

Personele lasten

In de begroting wordt rekening gehouden met een stijging van personele lasten. Schools investeren in onderwyzend personeel, waardoor meer contacttijd kan worden gerealiseerd en afstuderende studenten beter kunnen worden begeleid. Verder zijn middelen opgenomen om de personele kwaliteit verder te versterken en het functioneel beheer van nieuwe systemen versneld in te richten.

Materiële lasten

Bij de materiële lasten wordt ten opzichte van 2013/2014 een stijging verwacht. Deze stijging zal vooral te zien bij de afschrijvingslasten, veroorzaakt door de investeringen als gevolg van de afspraken in het Strategisch Huisvestingsplan en de IT-projecten. Verder is een toename te

continuïteit

De Hanzehogeschool Groningen streeft naar het structureel inbedden van het proces dat zicht biedt op de majeure ontwikkelingen in de nabije toekomst. In deze paragraaf geven wij weer hoe de hogeschool omgaat met de financiële gevolgen van het gevoerde en te voeren beleid. Daarmee geven wij ook zicht op het verwachte exploitatie-resultaat in de komende jaren en de ontwikkeling van de vermogenspositie van de hogeschool.

Studentenaantallen

Begin 2015 is de verwachte ontwikkeling van de studentenaantallen bepaald. De afgelopen jaren had de Hanzehogeschool Groningen een instroom van rond de 7.000 studenten.

Op basis van consultatie van de schools denken we dat de instroom de komende jaren kan doorgroeien tot circa 7.300 in 2019. Voor de lange termijn gaan we uit van een daling van de instroom tot rond de 6.500 in 2031. Daarbij is rekening gehouden met de CBS-prognose dat de bevolkingsomvang (met name in de categorie 15- tot 25-jarigen) in Noord-Nederland zal dalen. Verder is rekening gehouden met een gelijkblijvend marktaandeel. De toename van de instroom zal leiden tot een groter aantal studenten. We verwachten dat het studentenaantal zich de komende jaren richting de 28.000 zal bewegen. We houden daarbij rekening met de trends met betrekking tot uitval en diplomering. Er is geen rekening gehouden met effecten van eventuele landelijke ontwikkelingen op het gebied van studiefinanciering, begrotingsbeleid en dergelijke. Voor de lange termijn wordt rekening gehouden met een daling van het aantal studenten naar rond de 25.000.

Kerngetallen

	2014	2015	2016	2017
Personele bezetting				
- Management / directie	24	26	26	26
- Onderwijzend personeel	1.418	1.435	1.460	1.460
- Overige medewerkers	740	740	740	740
Studentenaantallen				
- Eerste instroom	6.818	7.035	7.170	7.270
- Ingeschreven studenten	26.826	26.510	26.642	26.869

Meerjarenbegroting

BALANS					
ACTIVA		2014	2015	2016	2017
VASTE ACTIVA					
Materiele VA		116.573	133.785	140.565	142.695
Financiële VA		509	452	395	338
VLOTTENDE ACTIVA		40.408	22.298	19.725	20.359
TOTALE ACTIVA		157.490	156.535	160.685	163.393
PASSIVA					
EIGEN VERMOGEN					
Algemene reserve		68.688	64.126	59.076	52.384
Algemene reserve privaat		3.813	3.000	3.000	3.000
Bestemmingsreserve publiek		10.580	15.000	14.000	13.000
VOORZIENINGEN		3.313	3.313	3.313	3.313
LANGLOPENDE SCHULDEN		23.000	23.000	33.000	43.000
KORTLOPENDE SCHULDEN		48.096	48.096	48.096	48.096
TOTAAL PASSIVA		157.490	156.535	160.685	163.393

Personele bezetting

De kengetallen met betrekking tot de personeelsgegevens van 2014 zijn gerealiseerde waarden. Op basis van het prestatiecontract met OCW zijn er afspraken gemaakt over de personele verhouding OP/OBP voor de periode tot eind 2015. Deze afspraken hebben een bindend karakter en zijn derhalve leidend voor de personele bezetting in de komende jaren. Deze afspraken zijn vertaald naar de kengetallen voor 2015. De verwachte cijfers voor 2016 en 2017 zijn hier eveneens van afgeleid.

Meerjarenbegroting

De komende jaren wordt er fors geïnvesteerd in materiële vaste activa. In de periode 2015-2017 wordt er naar verwachting M€ 48 geïnvesteerd in huisvesting. Daarnaast wordt er in de periode 2015-2017 circa M€ 35 geïnvesteerd in inventaris en apparatuur; dit betreft zowel vervangings- als uitbreidingsinvesteringen (onder meer investering in IT-software). Deze investeringen kunnen niet volledig uit de liquide middelen worden gefinancierd. Een deel zal door middel van schatkistbankieren bij het ministerie van Financiën worden gefinancierd.

Staat van baten en lasten

BATEN	2014	2015	2016	2017
Rijksbijdrage	165.725	167.650	166.340	166.685
College-, cursus- en examengelden	48.226	48.543	48.640	48.579
Baten werk in opdracht van derden	4.678	4.772	4.867	4.964
Overige baten	17.235	17.766	18.122	18.484
TOTALE BATEN	235.862	238.730	235.968	235.712
LASTEN				
Personeelslasten	177.736	180.000	183.000	183.000
Afschrijvingen	14.536	17.038	19.052	20.117
Huisvestingslasten	13.965	14.147	14.267	14.387
Overige lasten	26.382	28.500	28.500	28.500
TOTALE LASTEN	232.620	239.685	241.819	243.004
Saldo baten en lasten	3.243	-105	-4.851	-6.092
Saldo financiële bedrijfsvoering	-787	-850	- 1.200	-1.600
Saldo buitengewone baten en lasten	-	-	-	-
TOTAAL RESULTAAT	2.455	-955	-6.051	-7.692
Incidentele baten en lasten in totaal resultaat		-	-	-

De Hanzehogeschool Groningen investeert de komende jaren ook veel in onderwijs en onderzoek. De komende jaren teert de hogeschool daarom in op het beschikbare eigen vermogen. In totaal wordt over de periode 2015-2017 een tekort verwacht van M€ 14.

De solvabiliteit van de hogeschool, de verhouding tussen het eigen en totaal vermogen, daalt hiermee beperkt van 0,53 naar 0,42 en blijft hiermee ruimschoots binnen de 'hbo-minimumnorm'.

Onder de langlopende schulden is een tweetal langlopende leningen bij het ministerie van Financiën opgenomen. De leningen van respectievelijk M€ 13 en M€ 10 moeten in december 2020 en december 2025 worden afgelost.

De komende jaren investeert de Hanzehogeschool Groningen onder meer in de kwaliteit en deskundigheid van personeel en in IT-projecten ter verbetering van de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. Dit leidt in de periode 2015-2017 tot negatieve begrotingen.

De verwachte ontwikkeling in de periode 2015-2017 van de rijksbijdrage OCW is gebaseerd op de nu bekende ontwikkelingen van studenten-aantallen en macro-ontwikkelingen van het beschikbare budget voor het hoger onderwijs. De hoogte van de post collegegeld is gebaseerd op de geprognosticeerde ontwikkeling van de studentenaantallen.

Qua lasten is bij de personele lasten, de huisvestingslasten en de overige lasten rekening gehouden met de extra kosten gerelateerd aan de extra investeringen in kwaliteit en deskundigheid van het personeel,

de extra exploitatielasten die betrekking hebben op het strategisch huisvestingsplan en de investeringen in IT-projecten.

Per september 2015 wordt het sociaal leenstelsel ingevoerd. Het ministerie van OCW wil de besparingen die deze maatregel oplevert vanaf 2018 gebruiken voor investeringen in de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. OCW heeft de instellingen voor hoger onderwijs gevraagd om vooruitlopend op deze middelen zelf tijdelijk vanuit de reserves extra te investeren. De tekorten in 2016 en 2017 zijn daar een direct gevolg van. Met behulp van de extra middelen die in 2018 vrijkomen kan er weer met een sluitende exploitatie worden gewerkt.

Risicobeheersing

Het bestuur van de Hanzehogeschool Groningen bewaakt risico's op bestuurlijk niveau met behulp van het HG-risicoregister. Het CvB heeft in 2014 aan dit register het risico 'aardbevingsbestendigheid' toegevoegd. De effecten van de maatregelen ten aanzien van de opgenomen risico's zijn beoordeeld en besproken met het College van Bestuur en de Audit Commissie. Risicoanalyse speelt een belangrijke rol bij de versterking van de interne sturing en beheersing. In het voorjaar van 2015 staat een herijking van het HG-risicoregister op de agenda van het College van Bestuur.

De Interne Audit Dienst (IAD) startte in 2014 een risico awareness-programma, waarin op termijn voor alle organisatieonderdelen het risk-based control framework wordt versterkt.

Daarnaast voert de IAD onderzoeken uit, onder andere op basis van het risicoregister. De bevindingen en aanbevelingen van haar onderzoeken legt de AID centraal vast. Daarnaast gaat de AID de voortgang op de overeengekomen verbeterinitiatieven monitoren en zal hij hierover periodiek aan het CvB rapporteren.

Aardbevingsbestendigheid

In de balans per ultimo 2014 is het vastgoed van de Hanzehogeschool Groningen opgenomen voor een boekwaarde van € 71 miljoen. De Hanzehogeschool Groningen wordt geconfronteerd met mogelijke schade aan het vastgoed als gevolg van aardbevingen veroorzaakt door de gaswinning door de NAM. Daarbij loopt de Hanzehogeschool Groningen een verhoogd risico op imagoschade.

Op grond van wettelijke bepalingen is de exploitant van de gasvelden, zijnde de NAM, aansprakelijk voor alle schade als gevolg van de exploitatie van de gasvelden. De Hanzehogeschool Groningen gaat er dan ook vanuit dat alle vormen van schade als gevolg van de aardbevingen vergoed worden door de NAM. De onderhandelingen over procedures voor schadevaststelling en schadeafhandeling zijn nog onderwerp van gesprek met de betrokken partijen, waaronder de NAM. Bijkomend risico

is dat schades nu nog niet altijd zichtbaar zijn en zich mogelijk op langere termijn pas zullen uiten. In de waardering van het vastgoed is per 31 december 2014 geen rekening gehouden met een impairment vanwege aardbevingsschade. Dit is thans niet aan de orde.

De Hanzehogeschool kan als gevolg van bovenstaande omstandigheden op dit moment geen inschatting maken van de totale gevolgen van de risico's op de toekomstige bedrijfsvoering en de waardeontwikkeling van het vastgoed. Gedurende 2014 is voor ruim € 0,9 miljoen kosten gemaakt voor aardbeving-gerelateerd onderzoek, waarvan € 0,4 miljoen in het resultaat over 2014 is opgenomen. Per balansdatum zijn er voorzichtigheids-halve geen vorderingen uit hoofde van de verwachte vergoedingen door de NAM in de cijfers opgenomen.

Door de ligging van het vastgoed wordt De Hanzehogeschool geconfronteerd met diverse belangrijke risico's ten aanzien van de waardering van het vastgoed en de toekomstige bedrijfsvoering als gevolg van de aardbevingen. De risico's kunnen als volgt worden geduid:

Vastgoed

- Risico op afnemende leegwaarde door verandering van het sentiment in de markt ten aanzien van de bewoonbaarheid van de omgeving. Dit in aanvulling op de demografische ontwikkelingen in de regio (waarde schade);
- Risico van directe fysieke schade aan het vastgoed (herstelschade);
- Risico van verplichtingen tot versterking van het vastgoed om deze aardbevingsbestendig te maken, dit in lijn met de Nederlandse Praktijk Richtlijn voor Aardbevingsbestendig bouwen (versterkingsschade);
- Risico van hogere bouwkosten voor nieuwbouw projecten waar geen extra baten tegen overstaan (bouwschade).

Bedrijfsvoering

- Risico van extra kosten door verhoogde aandacht/extra te leveren inspanningen voor de exploitatie van het vastgoed;
- Risico van aansprakelijkheid voor kosten bij optreden van persoonlijke ongelukken als gevolg van aardbevingschade;
- Risico van kosten als gevolg van inspanningen om schade te beperken of moeten voorzien in noodvoorzieningen;
- Risico van extra financieringskosten doordat reparatie van schades cq inspanningen om schades te

behandelen en/of te beperken eerder gemaakt moeten worden dan vergoeding wordt ontvangen.

De Hanzehogeschool heeft om de gevolgen voor de waardering van het vastgoed en het effect op het eigen vermogen per 31 december 2014 in kaart te brengen uitvoering contact gehad met externe vastgoedtaxateurs en is doende om mogelijke schades aan het vastgoed in bezit op basis van fysieke inspecties te inventariseren. Deze inspecties zijn nog onderhanden. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de aardbevingen continue plaatsvinden. Externe deskundigen doen geen uitspraken over de effecten voor de toekomst, evenmin kunnen zij aangeven hoe marktpartijen in de toekomst het aardbevingsrisico zullen verdisconteren in de marktwaardering en de WOZ-waardering van het vastgoed. Het sentiment van de markt zal in belangrijke mate worden bepaald door de aard en omvang van toekomstige aardbevingen.

De Hanzehogeschool heeft nog geen volledig zicht op de kosten als gevolg van versterkingsschade en/of bouwschade. De PraktijkRichtlijn voor Aardbevingsbestendig bouwen is nog in concept. Momenteel worden op basis van de concept-richtlijn bestaande nieuwbouw projecten beoordeeld ten aanzien van de hogere

bouwkosten. De uitkomsten hiervan zijn nog niet bekend. Zodra de Richtlijn vastgesteld is zal ook het bestaande vastgoed getoetst moeten worden aan de richtlijn en zullen bouwkundige maatregelen getroffen moeten worden om het technische staat van het vastgoed in overeenstemming met deze Richtlijn te brengen.

In principe worden herstel- en versterkingsschade direct door de NAM afgehandeld en zou dit niet tot verdere kosten en uitgaande kasstromen bij de Hanzehogeschool moeten leiden. De Hanzehogeschool onderkent dat zij uit belang voor haar bedrijfsvoering zelfstandig uitgaven zal moeten doen alvorens die vergoed worden door de NAM. Tevens kan er een verschil van mening ontstaan tussen de Hanzehogeschool en de NAM over de omvang van de te vergoeden schade (zowel aan het vastgoed als in de bedrijfsvoering). De Hanzehogeschool heeft daar waar mogelijk nieuwbouwprojecten stilgelegd tot meer duidelijkheid bestaat over de PraktijkRichtlijn voor Aardbevingsbestendig bouwen en de gevolgen daarvan voor de nieuwbouwprojecten.

De Hanzehogeschool heeft tevens beoordeeld of zij financieel in staat is om de gevolgen van de aardbeving schade (timing verschil tussen uitgaande kasstromen als gevolg van schadeherstel en -beperking en extra kosten in haar bedrijfsvoering én te ontvangen vergoedingen) op te vangen en de toekomstige bedrijfsvoering te kunnen continueren. Naar de mening van het bestuur, met de kennis per balansdatum is er geen aanleiding om te veronderstellen dat de Hanzehogeschool hier niet toe in staat zou zijn.

helderheid

In het kader van de notitie Helderheid en de aanvulling daarop zijn een aantal extra gegevens opgenomen in het jaarverslag. Voor een deel zijn deze gegevens al in de voorgaande teksten beschreven. Voor de volledigheid worden in deze paragraaf alle thema's genoemd. De Hanzehogeschool Groningen onderschrijft haar verantwoordelijkheden zoals beschreven in de notitie.

- De notitie Helderheid bestaat uit negen thema's:
- Thema 1: Uitbesteding
- Thema 2: Investeren van publieke middelen in private activiteiten
- Thema 3: Het verlenen van vrijstellingen
- Thema 4: Bekostiging van buitenlandse studenten
- Thema 5: Collegegeld niet betaald door student zelf
- Thema 6: Studenten volgen modules van opleidingen
- Thema 7: De student volgt een andere opleiding dan waarvoor hij is ingeschreven
- Thema 8: Bekostiging van maatwerktrajecten
- Thema 9: Bekostiging van het kunstonderwijs

Uitbesteding

Binnen het initieel onderwijs worden alle opleidingen zelf of onder verantwoordelijkheid van de Hanzehogeschool Groningen verzorgd. Op diverse fronten vindt er samenwerking plaats met andere hogescholen, universiteiten en organisaties, maar daarbij is geen sprake van uitbesteding.

Investering in private activiteiten

De rijksbijdrage van het ministerie van OCW en het collegegeld van de studenten wordt besteed aan het onderwijs en de ondersteunende activiteiten. Daarnaast is er sprake van een 'derde geldstroom'. Dit staat voor de financiële bijdrage van bedrijven, instellingen en cursisten voor het contractonderzoek en -onderwijs. De Hanzehogeschool Groningen vindt het belangrijk om deze contractactiviteiten aan te bieden om als kennisinstituut nauwe relaties met het werk- en beroepenveld te onderhouden. Het bevordert de kennisuitwisseling en innovatie en daarmee de kwaliteit van het onderwijs. Sinds 2012 zijn de contractactiviteiten gebundeld onder de naam Hanzehogeschool Groningen Professionals en Bedrijven. De Hanzehogeschool Groningen heeft binnen de financiële vastlegging de scheiding tussen publiek en privaat voldoende gewaarborgd. De derde

geldstroom is de financieringsbron van de contractactiviteiten waarbij deze activiteiten kostenneutraal moeten worden uitgevoerd. Het totaalresultaat van de private activiteiten over 2014 is positief. Per saldo is het private deel van het eigen vermogen per 31-12-2014 positief met € 3,8 miljoen.

Ter ondersteuning van regionale en maatschappelijke activiteiten en activiteiten waaraan de Hanzehogeschool Groningen deelneemt is er een budget voor sponsoring en aanverwante activiteiten, zoals bijdragen aan jubilea en giften aan instanties en goede doelen. In 2014 is hieraan circa € 228.000 besteed, waaronder bijdragen van € 28.000 aan de Stichting Keiweek, € 63.000 aan Studium Generale, € 30.000 aan het Confucius Instituut en € 20.000 aan het Peter de Grote Festival.

Het verlenen van vrijstellingen

In de Onderwijs- en examenregeling heeft de Hanzehogeschool Groningen aangegeven op welke wijze een student de examencommissie kan verzoeken vrijstelling te verlenen voor het afleggen van een toets op grond van een buiten de opleiding met goed gevolg afgelegde toets of examen of op grond van buiten de opleiding opgedane kennis, inzicht en vaardigheden. De examencommissie verleent een vrijstelling indien uit een objectief

onderzoek naar de kennis, het inzicht en de vaardigheden van de student blijkt dat de student over ten minste vergelijkbare kennis, inzicht en vaardigheden beschikt als zou zijn verworven bij het met goed gevolg hebben afgelegd van de toets waarvoor vrijstelling wordt verzocht.

De examencommissie legt haar onderzoek vast in een verslag waaraan de door de student verstrekte documenten worden gehecht. De examencommissie registreert een door haar verleende vrijstelling.

Bekostiging van buitenlandse studenten

Niet van toepassing bij de Hanzehogeschool Groningen.

Collegegeld niet betaald door student zelf

In 2014 volgden vijftig medewerkers met een vast dienstverband bij de hogeschool een bekostigde opleiding binnen de eigen organisatie. Conform de regelingen van het Profileringsfonds (WHW art 7.51), kunnen studenten die als gevolg van persoonlijke problemen studievertraging hebben opgelopen, een aanvraag tot een financiële vergoeding bij het bestuur van het Profileringsfonds indienen.

Studenten volgen modules van opleidingen

De Hanzehogeschool Groningen neemt deel aan Kies op Maat. Dit is een

samenwerkingsplatform van Hbo- en Wo- instellingen dat studenten de mogelijkheid biedt om delen van hun eigen opleiding bij een andere instelling te volgen. Voor de student zijn aan deze deelname geen extra kosten verbonden. Hij/zij neemt deel op basis van een Bewijs Betaald Collegegeld. De instellingen verrekenen onderling de kosten van deelname op basis van een vastgestelde prijs per EC. Er is als het ware sprake van uitbestede onderwijs, de student rondt de opleiding bij de eigen instelling af.

De student volgt een andere opleiding dan waarvoor hij is ingeschreven

Niet van toepassing bij de Hanzehogeschool Groningen.

Maatwerktrajecten

Organisaties hebben belang bij goed opgeleid personeel. Kennisinstellingen als de Hanzehogeschool Groningen worden ingeschakeld om medewerkers verder op te leiden of bij te scholen. In de afgelopen jaren is er met een aantal

organisaties overeenkomsten afgesloten. Hun medewerkers worden als student ingeschreven, al dan niet met extra faciliteiten. De werkgever voldoet het collegegeld.

Met het UMCG is een overeenkomst gesloten over het aanbieden van de opleidingen HBO-V 3 en 4. Hieraan nemen in 2014/2015 in totaal 38 studenten deel.

Bekostiging van het kunstonderwijs In het kader van het sectorplan

Kunsten is landelijk gekeken naar de bekostiging van kunstvakopleidingen. De landelijke afspraken worden zoveel mogelijk intern gevolgd en vertaald naar de budgetten van de kunstvakopleidingen binnen de Hanzehogeschool Groningen.

Sinds 2012 zijn de contractactiviteiten gebundeld onder de naam Hanzehogeschool Groningen Professionals en Bedrijven.

personeel

De Hanzehogeschool Groningen had aan het einde van het kalenderjaar 3113 medewerkers in dienst die gezamenlijk 2182 arbeidsplaatsen (fte) bezetten.

Daarnaast zijn er nog 25 medewerkers (6 fte) die ingezet zijn ten behoeve van de sportvoorzieningen voor studenten en personeel van de Rijksuniversiteit Groningen en de Hanzehogeschool Groningen. Deze medewerkers zijn formeel in dienst van de hogeschool, maar worden hier buiten beschouwing gelaten.

Het aantal personeelsleden is in het verslagjaar met 166 gestegen.

Professionaliseringsplan

De Hanzehogeschool Groningen stelde na instemming door de hogeschool-medezeggenschapsraad (HMR) het Professionaliseringsplan 2014-2016 vast. Het plan is een uitwerking van de professionaliseringsparagraaf in de cao hbo 2012-2013. De hogeschool zet met dit plan stevig in op professionalisering ten behoeve van het versterken van de onderwijskwaliteit. Dat is niet nieuw: de Hanzehogeschool Groningen besteedt al jaren circa 12 procent van het getotaliseerd jaarinkomen aan professionalisering, aanzienlijk meer dan de minimumeis in de cao van 6 procent.

Kengetallen personeel

Personeel	2014	%	2013	2012
Totaal aantal medewerkers	3113		2947	2860
Mannen	1342	43%	1270	1261
Vrouwen	1771	57%	1677	1599
Totaal aantal arbeidsplaatsen (fte)	2182		2089	2042
Leeftijdsopbouw				
24 jaar en jonger	152	5%	161	122
25 t/m 34 jaar	472	15%	432	457
35 t/m 44 jaar	736	24%	723	691
45 t/m 54 jaar	988	32%	914	892
55 t/m 64 jaar	741	24%	697	681
65 jaar en ouder	24	1%	20	17

Het afgelopen jaar stonden de professionaliseringsplannen in het licht van de basiskwalificatie onderwijs. Daarnaast besteedde de hogeschool aandacht aan aanvullende kwalificering ten behoeve van mobiliteit en aan kwalificatie van het management. Het Professionaliseringsplan 2014-2016 blijft ruimte bieden voor initiatief van medewerkers. Zij kunnen gezamenlijk in hun team bespreken wat er aan professionalisering nodig is, rekening houdend met strategische doelen van de organisatie en individuele wensen. De kaders van het Professionaliseringsplan 2014-2016 zijn:

- Centrale opleidingsprioriteiten staan benoemd: Basiskwalificatie Onderwijs (BKO), masterscholing voor docenten en basiskwalificatie-didactische bekwaamheid.
- Facilitering in geld en tijd is uitgewerkt.
- Doorgroei vindt plaats via het Seniorekwalificatie Onderwijs-SKO-traject.

zie bijlagen Bedrijfsvoering

- Verantwoording van de besteding van de middelen die de Hanzehogeschool Groningen in 2014 besteedde aan professionalisering, pag. 170

Professionele ruimte

In 2014 vonden er ook tal van activiteiten plaats die niet expliciet het label 'professionele ruimte' hebben, maar er wel degelijk onder te scharen zijn:

- Het project Mastering Education Quality (MEQ) is verankerd in de organisatie en wordt uitgevoerd door de staven Onderwijs & Onderzoek en Personeel & Organisatie.
- De nieuwe Onderwijsvisie 2020 kreeg veel aandacht. Het College van Bestuur ging hierover met alle medewerkers in dialoog.

Masterscholing

Voor het volgen van masteropleidingen door docenten is sinds september 2008 jaarlijks hogeschoolbreed 1,3 miljoen euro beschikbaar vanuit het HG-Opleidingsfonds. Docenten kunnen daarnaast een Lerarenbeurs aanvragen bij het ministerie van OCW. Sinds september 2008 begonnen 277 docenten met een masteropleiding vanuit het HG-opleidingsfonds en hebben die voortgezet. Van hen behaalden inmiddels 125 de mastertitel en 152 docenten zijn nog bezig. Een deel van hen (71 van de 277) volgt de Master of Education die de Hanzehogeschool Groningen sinds 2010 samen met de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden aanbiedt, van

Decentrale arbeidsvoorwaardenmiddelen

	Uitgaven 2014 in €	Uitgaven 2013 in €	Uitgaven 2012 in €
Fietsregeling	94.973	72.141	78.156
Kinderopvang	506.530	479.642	464.624
Regeling betaald ouderschapsverlof	575.904	656.635	595.615
OV-regeling	223.347	203.200	187.396
Stimuleringsregeling sport	5.000	5.000	2.070
Verbetering tegemoetkoming woon-werkverkeer	44.770	43.147	42.350
Programma 'Focus op Ambities'	253.245	281.439	398.857
Gezondheidsbeleid (Hanzefit)	31.000	31.000	19.471
Totaal	1.734.769	1.772.204	1.788.539

wie 35 docenten zich inmiddels master of Education mogen noemen.

Per 1 september 2010 stelde de hogeschool ook budget beschikbaar voor managementopleidingen op masterniveau voor (onderwijs) teamleiders. Tot op heden zijn twintig teamleiders die nog masteropleiding hadden begonnen met een masteropleiding en hebben deze ook voortgezet. Tien van hen hebben de masteropleiding inmiddels afgerond, tien zijn er nog mee bezig.

Besteding decentrale arbeidsvoorwaardenmiddelen

De cao-hbo kent de bepaling dat elke hogeschool jaarlijks 1,15 procent van de bruto loonsom beschikbaar stelt voor afspraken op arbeidsvoorwaardengebied dan wel het verbeteren van bestaande regelingen die in het lokale cao-overleg worden gemaakt. In 2014 was ruim 1,8 miljoen euro beschikbaar. Van dit bedrag is € 56.000 niet benut. In 2015 wordt de verdeling van deze DAM-gelden heroverwogen.

HRM-gesprekscyclus

	2013-2014		2012	2011	2010	2009
	aantal	%	2013	2012	2011	2010
Aantal medewerkers	3120	100%	100%	100%	100%	100%
Gesprekken						
Beoordelingsformulier ontvangen	2089	67,1%	67,4%	67,8%	76,5%	67,1%
Beoordelingsformulier (nog) niet ontvangen	1031	32,9%	32,6%	32,2%	23,5%	32,9%
Resultaten						
Onvoldoende	7	0,3%	0,5%	0,4%	0,4%	0,2%
Goed	2004	95,9%	94,6%	95,8%	95,0%	94,2%
Uitstekend	78	3,8%	4,9%	3,8%	3,6%	3,8%

De HRM-gesprekscyclus **Formatie**

De jaarlijkse HRM-gesprekscyclus bestaat uit een functioneringsgesprek, optioneel één of meerdere voortgangsgesprekken en een beoordelingsgesprek. In onderstaande tabel wordt weergegeven:

- het aantal medewerkers dat in schooljaar 2014/2015 langer dan zes maanden in dienst was;
- het aantal en het percentage gevoerde beoordelingsgesprekken;
- het aantal en het percentage medewerkers dat respectievelijk onvoldoende, goed en uitstekend is beoordeeld.

Vaste en tijdelijke formatie

Eind 2013 was 79 procent van de arbeidsplaatsen vast en 21 procent tijdelijk. Daarmee is de tijdelijke formatie ten opzichte van vorig jaar iets gestegen.

In- en uitstroom

- De Hanzehogeschool Groningen heeft in het verslagjaar 779 medewerkers in dienst genomen. De instroom komt daarmee op 25 procent.
- In 2014 zijn 623 medewerkers uit dienst getreden. De uitstroom bedraagt daarmee 20 procent. In onderstaande tabel wordt aangegeven wat de reden was voor de uitstroom.

Reden einde dienstverband

	Aantal	%
Einde contract	510	81,9%
Op eigen verzoek	48	7,7%
(vroeg)pensioen	40	6,4%
Wederzijds goedvinden	8	1,3%
Blijvende arbeidsongeschiktheid	6	1,0%
Overleden	7	1,1%
Initiatief werkgever	3	0,5%
Tijdens proeftijd	1	0,2%
Totaal	623	100%

Werving en selectie

De procedure Werving & Selectie is van toepassing indien de formatieruimte 0,2 fte of meer bedraagt en drie maanden of langer duurt. In dat geval worden vacatures via een formele vacaturestelling ingevuld.

De Hanzehogeschool Groningen werkt op het gebied van werving samen met andere grote werkgevers in Groningen in het Noorderlink-verband.

Vacatures

In 2014 zijn in totaal 218 vacatures gepubliceerd met een totale maximale omvang van 176,7 fte. 109 van deze vacatures zijn alleen intern (via intranet) gepubliceerd. Daarnaast zijn er 25 vacatures na de interne ronde ook extern (via **Hanze.nl**, **Noorderlink.nl** en **Werkenbijhogescholen.nl**) gepubliceerd. 84 vacatures zijn direct zowel intern als extern gepubliceerd.

Van alle gepubliceerde vacatures in 2014 zijn 168 vacatures vervuld.

Benoemde sollicitanten

In 2014 zijn in totaal 167 sollicitanten benoemd die online hebben gesolliciteerd. Hiervan zijn 66 interne sollicitanten (medewerkers van de Hanzehogeschool Groningen), 21 sollicitanten die bij een van de Noorderlink-partners werkten en 80 externe sollicitanten benoemd.

Bron sollicitanten

Van de in totaal 3771 sollicitanten in 2014 zagen 1613 de betreffende vacature van de Hanzehogeschool Groningen als eerste op de website van Noorderlink (43 procent), 821 op de internetsite van de hogeschool (22 procent) en 341 op de intranetsite (9 procent). De overige sollicitanten hebben de vacature bij een andere wervingsbron voor het eerst gezien.

Diversiteit

Het percentage vrouwelijke werknemers is gelijk gebleven ten opzichte van vorig jaar (57 procent). Bij 13 van de in totaal 23 organisatieonderdelen zijn vrouwen in de meerderheid. Het percentage vrouwen in leidinggevende posities (functies op het niveau van schaal 13 en hoger) bedraagt 43 procent, een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar (toen 41 procent).

Seniorenregeling

Voor medewerkers van 55 jaar en ouder is er een taakverminderingregeling: de Seniorenregeling Onderwijspersoneel. In 2014 namen 269 medewerkers aan de regeling deel. De kosten van de regeling bedroegen € 1.482.920 (0,94 procent van de loonkostensom).

Beloning

Het percentage medewerkers dat werd bezoldigd in schaal 10 of hoger is gestegen van 68 procent in 2013 naar 70 procent eind 2014. 42 medewerkers ontvingen een arbeidsmarkttoelage. In totaal is een bedrag van € 92.413 aan arbeidsmarkttoelagen uitbetaald.

Arbo- en Gezondheidsbeleid

De laatste jaren is steeds sprake geweest van teruglopende verzuimcijfers. Deze trend heeft zich in 2014 niet voortgezet. Conform het beleid voor risico-inventarisaties en -evaluaties (RI&E) en de bijbehorende planning worden alle locaties jaarlijks bezocht door de arbo-adviseur en worden de plannen van aanpak in samenspraak met de locatie-managers en de arbo-verantwoordelijke (school/ stafbureau of bedrijf) geactualiseerd. In het afgelopen jaar zijn de RI&E van de Marie Kamphuisborg en het Wiebengacomplex volledig opnieuw uitgevoerd.

Voor de Marie Kamphuisborg was de vraag of met de upgradering van het pand eerder gesignaleerde knelpunten zijn verbeterd of opgelost. In het Wiebengacomplex werden de knelpunten met de hoogste prioriteit in de zomerperiode verholpen als eerste stap in een gehele upgradering/verbouwing. Ook is het gehele machinepark van het Instituut voor Engineering weer volledig veilig en voldoet het aan de zogenoemde machinerichtlijn.

Verzuimcijfers

	2014	2013	2012	2011
verzuimpercentage (exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof)	4,1	3,6	3,7	3,9
verzuimfrequentie	0,8	0,9	0,9	1,0

Tevredenheid medewerkers

Eens in de twee jaar neemt de Hanzehogeschool Groningen een medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) af. Het meest recente onderzoek is afgenomen in maart 2013. Daarbij werkte de hogeschool voor het eerst met het onderzoeks- en adviesbureau Integron. Integron maakt gebruik van een vragenlijst die is ontwikkeld voor het hbo in samenspraak met Zestor. Deze vragenlijst wordt ook wel TIM genoemd, Tevredenheids Instrument Medewerkers. Dit landelijke onderzoek geeft de Hanzehogeschool Groningen de mogelijkheid zich te vergelijken met andere instellingen. Op dit moment participeren er 23 hogescholen. In 2014 heeft de werkgroep MTO het proces geëvalueerd met Integron en vooruitgeblikt op het MTO dat begin 2015 zal plaatsvinden. Net als bij het MTO 2013 zal ook in 2015 gelden dat de basisvragenlijst facultatief is, maar dat de HG wel vragen kan toevoegen aan de basislijst. Dit wordt gedaan in samenspraak met een interne klankbordgroep en de HMR.

bijlagen algemeen

bijlagen algemeen

- bijlagen bij het verslag van de Raad van Toezicht	118
- kerngegevens <i>schools</i>	121
- <i>schools</i> en opleidingen Hanzehogeschool Groningen	122
- kerngegevens kenniscentra	124
- HMR-leden	126

bijlagen bij het verslag van de Raad van Toezicht

Verslag van de remuneratiecommissie

Evenals voorgaande jaren heeft de remuneratiecommissie performance gesprekken gevoerd met de leden van het College van Bestuur. Deze gesprekken vinden aan het begin van het studiejaar plaats waarbij de individuele doelstellingen worden afgesproken voor het komende studiejaar. Deze worden aan het einde van het jaar geëvalueerd en besproken en leiden, voor zover van toepassing, tot een beloningsbeslissing binnen de grenzen die de Wet normering topinkomens (WNT) stelt.

In de WNT worden grenzen gesteld aan de beloning van bestuurders. De WNT-beloningsgrens ligt lager dan het salaris waarop de leden van het College van Bestuur recht hebben op basis van de gesloten arbeidsovereenkomsten. De leden van het College van Bestuur hebben echter aangegeven dat zij de WNT-normering voor 2014 respecteren. In verband hiermee geldt voor 2014 dat er voor de leden van het College van Bestuur slechts sprake is geweest van een indexering op de WNT-norm, zodat het voltallige College van

Bestuur wederom voldoet aan de wettelijke eisen.

In verband met ziektevervangings van mevrouw M.C.J. van Os is de heer E.P. Hus sinds 25 augustus 2014 aangesteld als waarnemend collegelid. De beloning van de heer Hus blijft voor het verslagjaar 2014 eveneens binnen de grenzen die de WNT stelt.

Per 1 januari 2015 geldt er nieuwe wetgeving voor de normering van topinkomens. De zogenaamde WNT -2 brengt de maximum bezoldigingsnorm voor topfunctionarissen in de (semi) publieke sector verder terug van 130% naar 100% van het ministersalaris. De remuneratiecommissie overlegt met het College van Bestuur over de mogelijke effecten van deze wetgeving.

De remuneratiecommissie bestaat uit twee leden van de Raad van Toezicht: de heer G.J. Lankhorst en mevrouw A.M.C. Kuks.

Verslag van de auditcommissie

De commissie heeft in 2014 zowel de studiejaarrekening als de kalenderjaarrekening besproken. Daarbij was een punt van aandacht de wederom meevallende resultaten van de Hanzehogeschool. Gedurende het jaar bleken er ook dit jaar weer extra financiële middelen vanuit de overheid ter beschikking te komen. Deze middelen waren bij het opstellen van de begroting niet voorzien. Dit leidde enerzijds tot de vraag of het proces van opstellen van de begroting wel klopt en anderzijds of de Hanzehogeschool niet meer kan inzetten op verbetering van de kwaliteit. De auditcommissie constateerde dat het begrotingsproces op orde is. Doordat het Ministerie van Onderwijs pas geruime tijd na het vaststellen van de begroting informeert dat er extra financiën aan de

Hanzehogeschool worden toegekend, is het niet mogelijk deze middelen al in de begroting op te nemen. De commissie adviseerde in samenspraak met de Raad van Toezicht om de extra beschikbare middelen met name in te zetten voor investeringen op gebied van de kwaliteit van het onderwijs, zelfs als dat een begrotingstekort met zich mee brengt.

Gedurende het jaar is er rond een bouwkundig dispuut een oplossing gekomen voor een reeds jaren slepende claim. Uiteindelijk leidde dit tot een additionele last van 0,7 miljoen euro in verband een relatief hoge rentevergoeding die betaald moest worden. Deze post is in de jaarrekening van 2014 is verwerkt. Gedurende het jaar heeft de Auditcommissie de Raad van Toezicht

geadviseerd om het contract met de zittende accountant (PWC) andermaal met één jaar te verlengen. De Raad stemde hiermee in.

Eveneens zijn de uitgangspunten voor het opstellen van een meerjarenbegroting geformuleerd en besproken. Een nieuwe meerjarenbegroting wordt in het kalenderjaar 2015 in de commissie behandeld.

De commissie heeft extra aandacht gevraagd voor de beheersing van de lopende IT projecten. Het project Triple bracht veel extra kosten met zich mee. Dit leidde tot een extra afboeking, die in de jaarrekening is verwerkt. De omvang van de IT investeringen is de laatste jaren sterk toegenomen en zal naar verwachting structureel op dit hogere niveau blijven. Een goede beheersing wordt daardoor steeds belangrijker om de risico's te beperken. De commissie wil graag structureel een actueel en helder inzicht in de stand van zaken van de lopende grotere IT projecten en in de beheersing van de financiële risico's daarvan. De verwachting is dat hier in 2015 duidelijke verbeteringen worden aangebracht. Het Treasurystatuut en het beheer van de liquiditeiten is besproken; dit verloopt naar tevredenheid.

Het onderwerp governance is uitgebreid aan de orde geweest, onder andere het formuleren van een visie op het toezichthouden zoals dat door deze Raad van Toezicht wordt uitgeoefend. Dit heeft

ook geleid tot het opstellen van een reglement voor de auditcommissie. Deze is via de website van de Hanzehogeschool in te zien. Doel van het 'Hanzehogeschool Good Governance' plan is om de governance zodanig in te richten dat de Hanzehogeschool een in control statement kan afgeven. Het is de bedoeling dat dit gefaseerd ingevoerd wordt. In het kader van good governance vond er in 2014 een update plaats van het risicoregister.

In 2014 is er een fiscale scan uitgevoerd door een externe partij. Alle fiscale risico's zijn in kaart gebracht. De scan wees uit dat de Hanzehogeschool over het algemeen de fiscale zaken goed op orde heeft. In een aantal gevallen zijn acties in gang gezet om risico's verder te beperken. Ten slotte is gesproken over de wijze van verantwoording van kosten die de Hanzehogeschool als gevolg van de aardbevingsproblematiek moet maken. In zijn algemeenheid neemt de Hanzehogeschool het standpunt in dat de NAM de extra kosten als gevolg van aardbevings schade of aardbevingsbestendig bouwen voor haar rekening moet nemen. In de jaarrekening staat toegelicht hoe de Hanzehogeschool hier in haar financiële verantwoording mee omgaat. De commissie kwam in 2014 vier maal bijeen.

Twee leden van de Raad van Toezicht hebben zitting in de auditcommissie: de heer R. Bakker en de heer H. van der Burg.

Verslag van de commissie Onderwijs & Onderzoek

De commissie Onderwijs & Onderzoek (O&O) is in oktober 2012 van start gegaan naar aanleiding van de zelfevaluatie van de Raad. Het doel van deze commissie is om beter inzicht te verwerven in de complexiteit en diversiteit van de kernactiviteiten van de hogeschool in relatie tot de toezichthoudende taken van de Raad, gelet op de hogere eisen die intern en extern aan toezicht gesteld worden.

De commissie O&O heeft de stand van zaken rond accreditaties en de interne risicoscreeningen als vaste agendapunten. Daarnaast stond bij iedere bijeenkomst een specifiek thema centraal: onderzoeksbeleid, inbedding van onderzoek in onderwijs, rendementen en kwaliteit van toetsen en beoordelen. De voltallige Raad van Toezicht wordt tijdens de plenaire bijeenkomsten met de verslagen van de commissie O&O op de

hoogte gesteld van de besproken
agendapunten en thema's.

De commissieleden brachten in 2014
werkbezoeken aan de Academie voor
Sociale Studies en de
opleiding Commerciële Economie.

De beide Raad van Toezicht-leden ervaren
het functioneren van de commissie O&O
als positief. De commissie bevordert het
verkrijgen van een scherper beeld van de

primaire processen van de hogeschool en
de - niet zelden complexe - beleidsthema's
die spelen. In de commissie kan wat dieper
op inhoudelijke thema's worden ingegaan
en ook de werkbezoeken helpen om het
beeld van de hogeschool bij de Raad nader
in te kleuren.

De commissie Onderwijs & Onderzoek
bestaat uit twee leden van de Raad van
Toezicht: mevrouw J.M. Hiddema en de
heer A.A. Rietveld.

kerngegevens schools 2014

Kerngegevens schools 2014	studenten	afgestu- deerden	instromers	buiten- landse studenten
Academie voor Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek	660	119	166	27
Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur Minerva	710	153	205	122
Academie voor Gezondheidsstudies	2.968	605	723	147
Academie voor Sociale Studies	2.554	473	655	51
Academie voor Verpleegkunde	1.507	361	482	14
Instituut voor Bedrijfskunde	2.029	323	422	16
Instituut voor Communicatie, Media & IT	2.475	428	644	308
Instituut voor Engineering	1.751	222	487	82
Instituut voor Facility Management	1.145	119	292	48
Instituut voor Financieel Economisch Management	1.597	124	354	13
Instituut voor Life Science & Technology	877	65	299	21
Instituut voor Marketing Management	2.016	217	460	28
Instituut voor Rechtenstudies	1.823	187	449	19
Instituut voor Sportstudies	1.525	214	342	20
International Business School	1.436	209	462	967
Pedagogische Academie	815	117	242	5
School of Performing Arts	678	130	224	161
Totaal	26.566	4.066	6.908	2.049

***schools* en opleidingen Hanzehogeschool Groningen**

Overzicht *schools* en opleidingen Hanzehogeschool Groningen

AD = Associate degree; B = bachelor; M = master

Naam <i>school</i>	Naam opleiding
Academie voor Architectuur, Bouwkunde & Civiele Techniek	B Bouwkunde B Civiele Techniek M Architectuur
Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur Minerva <i>- Beeldende Kunst en Vormgeving</i> <i>- Minerva Academie voor Popcultuur</i> <i>- FMI Masters</i>	M Kunsteducatie (joint degree) B Autonome Beeldende Kunst B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving B Vormgeving B Muziek B Vormgeving M MFA Interactive Media and Environments M MFA Schilderkunst M MFA Theatervormgeving/Beeldregie
Academie voor Gezondheidsstudies	Ad Management in de Zorg B Fysiotherapie B Logopedie B Management in de Zorg B Medisch Beeldvormende en Radiotherapeutische Technieken B Mondzorgkunde B Voeding & Diëtetiek M Fysiotherapie / Oefentherapie bij Mensen met Chronische Ziekten M Physician Assistant
Academie voor Sociale Studies	Ad Ervaringsdeskundige in de zorg B Maatschappelijk Werk en Dienstverlening B Sociaal Pedagogische Hulpverlening B Toegepaste Psychologie M European Master in Social Work M Rehabilitation Counselor M Social Work (joint degree)
Academie voor Verpleegkunde	Ad Praktijkondersteuner in de Zorg B Verpleegkunde HBO-V M Advanced Nursing Practice
Instituut voor Bedrijfskunde	Ad Human Resource Management B Bedrijfskunde MER B Human Resource Management B Vastgoed en Makelaardij M Leiderschap M Real Estate
Instituut voor Communicatie, Media & IT	B Communicatie B International Communication B Communicatiesystemen B Informatiedienstverlening en -management B Business IT & Management B Informatica B Technische Informatica M International Communication
Instituut voor Engineering	Ad Projectleider Techniek B Advanced Sensor Applications B Elektrotechniek B Human Technology B Technische Bedrijfskunde B Werktuigbouwkunde M European Master in Renewable Energy (WO) M Master Sensor System Engineering

Naam school	Naam opleiding
Instituut voor Facility Management	B Facility Management B International Facility Management
Instituut voor Financieel Economisch Management	B Accountancy B Bedrijfseconomie B Financial Services Management B Fiscaal Recht en Economie
Instituut voor Life Science & Technology	B Bio-informatica B Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek B Chemie B Chemische Technologie
Instituut voor Marketing Management	B Commerciële Economie B International Business & Languages B Small Business and Retail Management B Food and Business
Instituut voor Rechtenstudies	B HBO-Rechten B Sociaal Juridische Dienstverlening
Instituut voor Sportstudies	Ad Sport, Gezondheid en Management B Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding B Sport, Gezondheid en Management
International Business School	B International Business and Management Studies B Internationale Betriebswirtschaft M Master of Business Administration M Master in International Business and Management
Pedagogische Academie	B Opleiding tot Leraar Basisonderwijs
School of Performing Arts - <i>Dansacademie Lucia Marthas</i> - <i>Prins Claus Conservatorium</i>	Ad Dans B Docent Dans B Dans Ad Muziek (dirigent Hafabra) B Docent Muziek B Muziek M Master of Music

kerngegevens kenniscentra

Kerngegevens kenniscentra per 31 december 2014

Centre of Expertise Energie	
Lectoraten	<ul style="list-style-type: none"> • Communication & the Sustainable Society, dr. Annette Klarenbeek • Duurzame Energie, dr. ir. Jan-Peter Nap • Energie & Management, dr. Koos Lok EUR ING, MBA • Energie & Recht, mr. Bert de Jonge • Energietransitie, dr. ir. Wim van Gemert • Netintegratie, dr. Martien Visser • New Business Development, dr. Monique Schoondorp
Betrokken schools	<ul style="list-style-type: none"> • Instituut voor Engineering • Instituut voor Life Science & Technology • Academie voor Architectuur, Bouwkunde & Civiele Techniek • Instituut voor Communicatie, Media & IT • Instituut voor Rechtenstudies • Instituut voor Sociale Studies
Centre of Expertise Healthy Ageing	
Lectoraten	<ul style="list-style-type: none"> • Analysetechnieken voor Praktijkgericht Onderzoek, dr. Wim Krijnen • Clinical Malnutrition and Healthy Ageing, dr. Harriët Jager Wittenaar • Functionele Voedingsingrediënten en Gezondheid, dr. Doede Binnema • Healthy lifestyle, Ageing and Health Care, dr. Hans Hobbelen • Integraal Jeugdbeleid, dr. Jeannette Doornenbal • Kind, Taal en Ontwikkeling, dr. Margreet Luinge • Leren en Gedrag, dr. Henderien Steenbeek • Maatschappelijke Participatie van mensen met psychische beperkingen, dr. Charlotte de Heer • Paramedische Ouderenzorg, dr. Mathieu de Greef • Participatie en Gezondheid van mensen met een verstandelijke en visuele beperking, dr. Aly Waninge • Praktijkgerichte Sportwetenschap, dr. Johan de Jong en dr. Remo Mombarg • Rehabilitatie, dr. Lies Korevaar • Rehabilitation & Recovery, prof. dr. Marian Farkas • Verpleegkundige Diagnostiek, dr. Wolter Paans • Verpleegkundige Innovatie & Positionering, prof. dr. Petrie Roodbol • Transparante Zorgverlening, prof. dr. Cees van der Schans • Zelfmanagement van somatische patiënten in ziekenhuizen, dr. Joost Keers
Betrokken schools	<ul style="list-style-type: none"> • Academie voor Gezondheidsstudies • Academie voor Sociale Studies • Academie voor Verpleegkunde • Instituut voor Life Science & Technology • Instituut voor Sportstudies • Pedagogische Academie

Kenniscentrum Ondernemerschap	
Lectoraten	<ul style="list-style-type: none"> • Asian Business Strategies, dr. Rien Segers • Duurzaam Financieel Management, dr. Margreet Boersma • Inkoopmanagement, Gert Walhof MBA • International Business, vacature • Leiderschap, dr. Adriaan Bekman • Leiderschap in Social Sourcing, Frank Willems • Marketing / Marktgericht Ondernemen, dr. Karel Jan Alsem • Media and User Experience, vacature • New Business & ICT, dr. Hugo Velthuisen
Betrokken schools	<ul style="list-style-type: none"> • Instituut voor Marketing Management • International Business School • Instituut voor Communicatie, Media en IT • Instituut voor Financieel Economisch Management • Instituut voor Facility Management
Kenniscentrum Arbeid	
Lectoraten	<ul style="list-style-type: none"> • Flexicurity, dr. Harm van Lieshout • Arbeidsparticipatie, dr. Louis Polstra • Arbeidsorganisatie en -productiviteit, dr. Jac. Christis • Duurzaam HRM, dr. Leni Beukema • Juridische aspecten van de arbeidsmarkt, dr. Petra Oden
Betrokken schools	<ul style="list-style-type: none"> • Instituut voor Rechtenstudies • Instituut voor Bedrijfskunde • Academie voor Sociale Studies
Kenniscentrum Kunst & Samenleving	
Lectoraten	<ul style="list-style-type: none"> • Image in Context, dr. Anke Coumans • Lifelong Learning in Music, dr. Rineke Smilde en dr. Evert Bisschop Boele • Art, Sustainability & Innovation, dr. Anne Nigten
Betrokken schools	<ul style="list-style-type: none"> • School of Performing Arts (Prins Claus Conservatorium en Dansacademie Lucia Marthas) • Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur Minerva
Kenniscentrum NoorderRuimte	
Lectoraten	<ul style="list-style-type: none"> • Facility Management, dr. Mark Mobach • Krimp & Leefomgeving, dr. ir. Sabine Meier • Maatschappelijk Vastgoed, dr. ing. Jan Veuger FRICS • Mariene Wetlands Studies, drs. Hans Revier • Ruimtelijke Transformaties, dr. ir. Mieke Oostra, ir. Floris Bogaard • Smart Mobility, dr. ir. Niels van Steenis • Vastgoed, dr. Martin Stijnenbosch
Betrokken schools	<ul style="list-style-type: none"> • Academie voor Architectuur, Bouwkunde & Civiele Techniek • Instituut voor Bedrijfskunde • Instituut voor Engineering • Instituut voor Facility Management

Er zijn verder nog drie zelfstandige lectoraten:

- Excellentie in hoger onderwijs en samenleving, dr. Marca Wolfensberger.
- Computer Science & Sensor Technology, dr. Marco de Vos, Hans Appel.
- Life Sciences, dr. ir. Jan-Peter Nap (verbonden met Kenniscentrum Energie).

HMR-leden

HMR-leden in het studiejaar 2014/2015

Medewerkers	Lijst	Werkzaam bij:
Vladimir Bartelds (vice-voorzitter)	De Realisten	Instituut voor Communicatie, Media en IT
Chuck Bellinkw	AOb/AbvakaboFNV	Instituut voor Marketing Management
Els Bijlholt	OPL*	Facilitair Bedrijf
Jan Haijer	AOb/AbvakaboFNV	Academie voor Verpleegkunde
Roel Hoving	AOb/AbvaKaboFNV	Instituut voor Communicatie, Media en IT
Richard van der Kamp	De Realisten	Pedagogische Academie
Peter Klomp	OPL*	Academie voor Gezondheidsstudies
Theo Miljoen (voorzitter)	AOb/AbvakaboFNV	Stafbureau Onderwijs & Onderzoek
Derwin Schorren	OPL*	Instituut voor Life Science & Technology

* Onafhankelijke Personeels Lijst

Studenten	Lijst	Studeert aan:
Rik Bruintjes	HSV*	Pedagogische Academie
Teunis Dokter	Lijst STERK	Instituut voor Communicatie Media & IT
Esther Dijkstra	HSV*	Instituut voor Communicatie, Media & IT
Jurre Dijkstra	HSV*	Instituut voor Rechtenstudies
Terence Froma	HSV*	Instituut voor Financieel Economisch Management
Medina Gasjimova	HSV*	Instituut voor Rechtenstudies
Joost Hanselaar	HSV*	Instituut voor Facility Management
Frank v.d. Heide (lid DB)	HSV*	Instituut voor Facility Management
Yrenee Koen (lid DB)	HSV*	Academie voor Sociale Studies

* Hanze Studentenbelangen Vereniging

strategisch beleid

strategisch beleid

- **overzicht actieve
innovatiewerkplaatsen**
 - Centre of Expertise Healthy Ageing 130**
- **overzicht honourstrajecten 136**
- **overzicht prijzen en beurzen 139**

overzicht actieve innovatiewerkplaatsen Centre of Expertise Healthy Ageing

Naam	Doel / omschrijving	Trekker	Partners
1 Active Ageing Ou- deren	De innovatiewerk- plaats heeft tot doel nieuwe, innovatieve diensten en producten te ontwikkelen die ouderen helpen zo lang mogelijk gezond en actief te blijven. Ze zijn gericht op een actieve levensstijl, één van de belangrijkste factoren voor gezond ouder worden.	Hanzehogeschool Groningen, lectoraat Healthy Ageing	<ul style="list-style-type: none"> • BAG / Paramedics • Bethesda Diabetes Research Center • GGD Drenthe • Hanzehogeschool Groningen - Hanze CoE Healthy Ageing • Sense OS (Observation Systems) • VitalinQ • ZuidOostZorg
2 Active Ageing voor mensen met een verstan- delijke be- perking	De innovatiewerk- plaats richt zich op de combinatie van preventie en zorg en welzijn, om mensen met een verstandelijke beperking zo lang mogelijk gezond en actief te houden. Fysieke activiteit en fitheid is bij deze groep een belangrijk probleem en vraagt een geheel eigen aanpak.	Hanzehogeschool Groningen, lectoraat Healthy Ageing	<ul style="list-style-type: none"> • Alfa college • Alliade Zorggroep • De Trans • De Zijlen • Hanzehogeschool Groningen - Hanze CoE Healthy Ageing • Heeren Loo (’s Heeren Loo) • Koninklijke Visio • NOVO • Onbeperkt Sportief • Philadelphia • Promens Care • Sportplein Groningen • Sprank • VG-Belangen- Platform Drenthe • Vanboeijen
3 Active Ageing Dia- betes	De innovatiewerk- plaats ontwikkelt nieuwe leefstijlinter- venties, met gebruik van nieuwe technologie (smartphone applicaties en draagbare sensortechnologie), gericht op verbetering van beweeg- en voedingsgedrag van mensen met diabetes (type 2).	Hanzehogeschool Groningen, lectoraat Healthy Ageing	<ul style="list-style-type: none"> • Alfa-college • Bethesda Diabetes Research Center • Kwadrantgroep • Target Holding • Tizin • e-Vitality
4 Sport & Healthy Ageing <i>Gestart in 2014</i>	De innovatiewerk- plaats richt zich op de ontwikkeling en implementatie van kennis over multi- disciplinaire preventie en sportmedische begeleiding van de (geblesseerde) sporter, voor de beroepsprak- tijk en de opleidingen van sportprofessionals.	UMCG – Sportmedisch Centrum	<ul style="list-style-type: none"> • Alfa college • Hanzehogeschool Groningen • ProCare bv • RUG - Bewegings- wetenschappen • Science Plus Group bv • Topsport Noord

Naam	Doel / omschrijving	Trekker	Partners
5 eHealth & Serious Gaming	De innovatiewerkplaats ontwikkelt ICT-middelen die de dagelijkse activiteiten van oudere mensen ondersteunen, zodat ze langer zelfstandig kunnen blijven wonen. De focus ligt daarbij op voeding, mobiliteit en sociale participatie.	NHL Hogeschool	<ul style="list-style-type: none"> • Grendel Games • Handen Ineen • Hanzehogeschool Groningen • Lable Care • NHL Hogeschool
6 Exergaming voor kinderen met motorische beperkingen	De innovatiewerkplaats heeft als hoofddoel om met inzet van exergaming en moderne media de revalidatie van kinderen met een motorische beperking slimmer en efficiënter te organiseren en te evalueren.	UMCG, Centrum voor Revalidatie	<ul style="list-style-type: none"> • Hanzehogeschool Groningen • KPN • NHL Hogeschool • RUG - Bedrijfskunde • RUG - Bewegingswetenschappen
7 E-mental health interventies voor de POH-GGZ <i>Gestart in 2014</i>	De innovatiewerkplaats richt zich op de vraag: 'Hoe kunnen e-mental healthtools binnen de POH-GGZ praktijk bijdragen aan de doelen binnen de GGZ huisartsenzorg?' Het gaat hierbij om verwijzing, kortdurende behandeling/begleiding, geïndiceerde preventie, psycho-educatie, verhogen van veerkracht en zelfmanagement.	Hanzehogeschool Groningen, Academie voor Sociale Studies (Opleiding Toegepaste Psychologie)	<ul style="list-style-type: none"> • Datakunde • ELANN • GGZ Friesland • Linkkers • RGOc - UMCG • UMCG
8 Health, Food & Technology	De innovatiewerkplaats richt zich op nieuwe vezel- en eiwitbronnen voor toepassing in humane voeding en op de monitoring van nieuwe toepassingen van zuiveleiwitten. Bij het ouder worden verloopt het proces dat zorgt voor spieropbouw en -kracht steeds moeizamer. De IWP ontwikkelt nieuwe voedingsmiddelen om dit proces – en daarmee de vitaliteit en onafhankelijkheid van ouderen – te bevorderen.	Hogeschool Van Hall Larenstein, Life Science & Technology Leeuwarden	<ul style="list-style-type: none"> • BluePort Lauwersoog • Friesland College • Hanzehogeschool Groningen • Koopmans Meelfabrieken • LS&T Leeuwarden • Medisch Centrum Leeuwarden • Ordina • Stenden Hogeschool • Telson • Van Hall Larenstein

Naam	Doel / omschrijving	Trekker	Partners
9 Clinical Malnutrition	De centrale vraag binnen de innovatiewerkplaats is: hoe kunnen professionals (met name diëtisten, fysiotherapeuten en verpleegkundigen) een gecombineerde leefstijlinterventie (voeding en beweging) ter optimalisering van de voedingstoestand, gezondheid en kwaliteit van leven van hoofd-halskankerpatiënten toepassen en duurzaam implementeren in de praktijk?	UMCG, Kaakchirurgie	<ul style="list-style-type: none"> • Friesland Campina • Hanzehogeschool Groningen • Hanzehogeschool Groningen - Hanze CoE Healthy Ageing • Mediq Tefa • Ordina
10 Kind In Wijk	Het doel van de innovatiewerkplaats is een bijdrage te leveren aan de gezondheid en participatie van kinderen en jongeren (0-23 jaar) in de wijk; aan hun ontwikkeling en zelfregie op fysiek, sociaal-emotioneel en cognitief gebied. Thema's zijn: actieve leefstijl (bewegen, sport en voeding), taal en communicatie (taalontwikkeling en -achterstand) en talent (zelfontplooiing).	Hanzehogeschool Groningen, Kenniscentrum Healthy Ageing	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Groningen • Hanzehogeschool Groningen • Lode Groep, Lavoisier bv • Nijestee • Noorderlink • Universiteit Utrecht
11 Verbetering effectiviteit van psychosociale behandelingen m.b.v. eHealth <i>Gestart in 2014</i>	De innovatiewerkplaats onderzoekt en ontwikkelt technieken en instrumenten voor behandelingen van kinderen met complexe aandoeningen. Ze zijn bedoeld voor het kind, zijn behandelaars en andere professionals in zijn omgeving.	OCRN, Jeugd GGZ & Dyslexiezorg	<ul style="list-style-type: none"> • Hanzehogeschool Groningen - Hanze CoE Healthy Ageing • MadLogic • OCRN • RENN4 • RUG Ontwikkelingspsychologie
12 Kwaliteit van leefomgeving bij zorg, wonen en vrije tijd	De innovatiewerkplaats richt zich op innovaties die de kwaliteit van de leefomgeving van ouderen waarborgen danwel versterken. Daarvoor zijn innovaties nodig waarbij nieuwe combinaties gemaakt worden van zorg, welzijn, wonen, logeren en verblijven.	Stenden Hogeschool	<ul style="list-style-type: none"> • Alfa-college • Calibris • Centre Parcs - Parc Sandur • Coresta • Domus Magnus • HANNN • Open Universiteit • Stenden Hogeschool

Naam	Doel / omschrijving	Trekker	Partners
13 Health Space Design	<p>In de innovatiewerkplaats wordt kennis ontwikkeld en toegepast, die leidt tot het ontwerp van een betere ruimtelijke omgeving in samenhang met een betere organisatie van de zorg in zorginstellingen. Daarmee kunnen zorginstellingen hun eigen functioneren verbeteren om de gezondheid, het welzijn en/of het gedrag van patiënten positief te beïnvloeden.</p>	<p>Hanzehogeschool Groningen, Lectoraat Facility Management</p>	<ul style="list-style-type: none"> • CEAN • Coresta • Grontmij • Heeren Loo ('s Heeren Loo) • Martini Ziekenhuis • Op ten noort blijdenstein • RUG - Centre for High Performance Computing and Visualisation • Studio dVO • TNO Dutch Centre for Health Assets • UMCG
14 Healthy Lifestyle Hospitality	<p>De innovatiewerkplaats ontwikkelt nieuwe vormen van recreëren in instellingen die gastvrijheid bieden in combinatie met het bevorderen van een gezonde levensstijl en care & cure-voorzieningen. De instellingen voldoen aan de HLH-formule, een door de IWP gedefinieerd instrument voor kwaliteitsmeting.</p>	<p>Stenden Hogeschool</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alfa-college • Beter Thuis Wonen • Calibris • Centre Parcs - Parc Sandur • Friesland College • Hampshire Hotel Zuid-Drenthe • Kenteq • Landal • Orveltermarke • Open Universiteit • Recreatiecentrum Zandpol • Stenden Hogeschool • VitalinQ • ZorgVilla • Zorgpalet
15 Levensloopbestendig wonen in een krimpende regio <i>Gestart in 2014</i>	<p>De innovatiewerkplaats richt zich op de eigen regie van mensen op zorg en welzijn. De IWP werkt samen met alle belanghebbenden (burgers, gemeenten, woningcorporaties, onderwijs, zorg en bedrijven) aan oplossingen die bijdragen aan de zelfstandigheid en participatie van burgers.</p>	<p>Hanzehogeschool Groningen, Kenniscentrum Noorderruimte</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adema Architecten • Calibris • DWA • De Hoven • Ellen Olde Bijvank • GGZ Friesland • Gemeente Appingedam • Gemeente Delfzijl • Heuvelman Vastgoed • Kenteq • Noorderpoort • Oosterlengte • Sinz Management Advies • Woningstichting Groninger Huis

Naam	Doel / omschrijving	Trekker	Partners
16 Beweegvriendelijke inrichting openbare ruimte <i>Gestart in 2014</i>	De innovatiewerkplaats streeft naar optimale benutting van de openbare ruimte om een actieve leefstijl te stimuleren en daarbij ook economische en sociale impact te hebben op de omgeving van deze ruimte.	Hanzehogeschool Groningen, Lectoraat Praktijkgerichte Sportwetenschap	<ul style="list-style-type: none"> • Actieplan Buitensport • Drenthe beweegt • Gemeente Groningen • Grontmij • Huis voor de sport Groningen • KNHS • NISB • Provincie Drenthe • Quantified Self Institute • Sportplein Groningen
17 Welzijn en Zorg Ouderen: innoveren door leren	Het gezamenlijk doel van de betrokken organisaties is om in de innovatiewerkplaats middels co-makership een learning-community op te zetten. Vanuit zorgpraktijk, onderwijs en onderzoek wordt gewerkt aan het realiseren van excellente zorg aan oudere cliënten, door de ontwikkeling van kennis en vaardigheden van huidige en toekomstige professionals.	NHL Hogeschool	<ul style="list-style-type: none"> • Burg. Harmsmaschool VMBO • Friesland College • Hanzehogeschool Groningen • NHL Hogeschool • Singelland VMBO • ZuidOostZorg
18 Maatschappelijke Participatie van mensen met een psychische beperking	Het doel van de innovatiewerkplaats is het combineren van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek met implementatie van nieuwe interventies en scholing van professionals, zodat er meer inzicht ontstaat in de succesfactoren en belemmeringen die de doelgroep ervaart wanneer zij (gaat) participeren in de samenleving.	GGZ Friesland	<ul style="list-style-type: none"> • GGZ Friesland • Gemeente Leeuwarden • Hanzehogeschool Groningen - lectoraat Rehabilitatie • NHL Hogeschool • RGOc - UMCG • Timpaan Welzijn
19 Invoering sociale wijkteams in Emmen <i>Gestart in 2014</i>	De innovatiewerkplaats gaat de gemeente Emmen ondersteunen bij de bedrijfskundige inrichting door het ontwikkelen van een besturings- en dienstverleningsmodel voor de Wmo. Leidende vraag is: 'Hoe richten we het proces op verschillende niveaus in qua besturing en uitvoering?'	Promens Care & Welzijnsgroep Sedna	<ul style="list-style-type: none"> • Ambiq • Buurtsupport Emmen • Gemeente Emmen • Hanzehogeschool Groningen • Icare • MEE Drenthe • Promens Care • Welzijnsgroep Sedna • Zorggroep Tangenborgh

Naam	Doel / omschrijving	Trekker	Partners
20 Healthy Ageing through Music & the Arts <i>Gestart in 2014</i>	De innovatiewerkplaats realiseert nieuwe projecten waarin concrete innovaties worden ontwikkeld op het gebied van actief en gezond ouder worden met kunst. De IWP wil een bijdrage leveren aan nieuwe beroepspraktijken en de maatschappelijke zichtbaarheid en acceptatie van de kunsten in zorg en welzijn.	Hanzehogeschool Groningen, Kenniscentrum Kunst & Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • ActiZ • Dignis-Lentis 't Blauwborgje • Groningen Plus • Hanzehogeschool Groningen - Hanze CoE Healthy Ageing • Keunstwurk • Kunst & Cultuur Drenthe • ZINN
21 Samen doen: participatie en Healthy Ageing <i>Gestart in 2014</i>	De innovatiewerkplaats ondersteunt gemeenten bij de bevordering van participatie en zelfredzaamheid. Door de behoeften van de kwetsbare burgers centraal te stellen wordt een (geautomatiseerd) systeem gebouwd dat vraag en aanbod bij elkaar brengt.	GGD Fryslân	<ul style="list-style-type: none"> • Burgerkracht Oudehaske • Friesland College • GGD Fryslân • Gemeente Leeuwarden • Gemeente Smallingerland • NHL Hogeschool • Stenden Hogeschool • Timpaan Advies • University Campus Fryslân • Venturaplus • Working Innovators • Zorg Innovatie Forum (ZIF) • Zorgbelang Fryslân
22 Zorgarbeids-innovatie	De innovatiewerkplaats richt zich op het arbeids- en organisatiearrangement rond de zorgprofessionals, zodat deze met de juiste competenties en zoveel mogelijk zelfregie adequate zorg- en dienstverlening aan hun cliënten/patiënten kunnen verlenen. 'Wat hebben de zorgprofessional én de zorgorganisatie daarvoor nodig?'	Zorg Innovatie Forum (ZIF)	<ul style="list-style-type: none"> • De Noorderbrug • Eyescan • Hanzehogeschool Groningen - Kenniscentrum Arbeid • NL Kenniscoöperatie • Netwerk ZON (Zorg- en Welzijnsopleidingen Noord-Nederland)
23 Arbeid & Healthy Ageing <i>Gestart in 2014</i>	De innovatiewerkplaats richt zich op innovaties die bedrijven en instellingen helpen het werk toekomstbestendig te organiseren en mensen in dat werk - en in hun loopbaan - te faciliteren. De vragen vanuit het werkveld zijn vooral gericht op 'hoe geven we vorm aan de benodigde vernieuwing?'	Hanzehogeschool Groningen, Kenniscentrum Arbeid	<ul style="list-style-type: none"> • Assen voor Assen • De Zijlen • Provincie Drenthe • Provincie Groningen • Vanboeijen

overzicht honourstrajecten

Techniek, Energie en Innovatie	Voor studenten van...
Honours talentprogramma Academie voor Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek	Bouwkunde/ 1 ^e fase Architectuur, Civiele Techniek
Honours talentprogramma Informatie- en Communicatietechnologie	Informatica, Business IT en Management, Technische Informatica
Honours talentprogramma Instituut voor Life Science & Technology	Bio Informatica, Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek, Chemie, Chemische Technologie
Honoursopleiding Advanced Sensor Applications (engelstalig)	
Honours talentprogramma Engineering	Elektrotechniek, Human Technology, Technische Bedrijfskunde
Honours specialisatie Airline & Pilot Management	Technische Bedrijfskunde
Honours specialisatie Smart Operations	Elektrotechniek, Werktuigbouwkunde, Techn. Bedrijfskunde, Human Technology
Honours specialisatie Architectuur	Bouwkunde
Honoursstage, honours afstudeertraject Academie voor Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek	Bouwkunde/ 1 ^e fase Architectuur, Civiele Techniek
Honoursstage, honours afstudeertraject Instituut voor Engineering (deeltijd)	Elektrotechniek (deeltijd), Technische Bedrijfskunde (deeltijd)
Honours student-assistentschap Instituut voor Life Science & Technology	Bio Informatica, Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek, Chemie, Chemische Technologie
Honours Pre Master Renewable Energy	Elektrotechniek, Werktuigbouwkunde, Technische Bedrijfskunde, Human Technology
Healthy Ageing, Lifestyle, Sport en Educatie	Voor studenten van...
Honours talentprogramma Gezond ouder worden	Fysiotherapie, Logopedie, Voeding en Diëtetiek, MBRT, Mondzorgkunde, Maatschappelijk Werk & Dienstverlening, Sociaal Pedagogische Hulpverlening
Honours talentprogramma Toegepaste Psychologie	Toegepaste Psychologie
Honours talentprogramma Instituut voor Sportstudies	Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding (ALO), Sport, Gezondheid en Management
Honours talentprogramma Social Work	Maatschappelijk Werk & Dienstverlening, Sociaal Pedagogische Hulpverlening
Honours talentprogramma Pedagogische Academie	Lerarenopleiding Basisonderwijs (Pabo)
Honours specialisatie Onderzoeksvaardigheden	Fysiotherapie, Logopedie, Voeding en Diëtetiek, MBRT
Honours specialisatie Chronisch Zieken	Fysiotherapie
Honours specialisatie Speech and Language Pathology	Logopedie

Healthy Ageing, Lifestyle, Sport en Educatie	Voor studenten van...
Honours specialisatie Talentontwikkeling	Maatschappelijk Werk & Dienstverlening, Sociaal Pedagogische Hulpverlening
Honours specialisatie Critical Care	Verpleegkunde (HBO-V)
Honours specialisatie Kind en Jeugd	Verpleegkunde (HBO-V)
Honours minor Toekomst in Gezondheid	Alle opleidingen
Honours stage, afstudeertraject, student-assistentschap Academie voor Sociale Studies	Toegepaste Psychologie, Maatschappelijk Werk & Dienstverlening, Sociaal Pedagogische Hulpverlening
Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs	Lerarenopleiding Basisonderwijs (Pabo)
Honours project Pedagogische Academie	Lerarenopleiding Basisonderwijs (Pabo)
Honours stage, afstudeertraject Instituut voor Sportstudies	Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding (ALO), Sport, Gezondheid en Managem.
Economie, Management en Ondernemen	Voor studenten van...
Honours talentprogramma Instituut voor Bedrijfskunde	Bedrijfskunde MER, Human Resource Management, Vastgoed & Makelaardij
Honours talentprogramma International Businesschool	International Business and Management Studies
Honours afstudeertraject	International Business and Management Studies
Honours talentprogramma Instituut voor Communicatie, Media & IT	Communicatie, International Communication, Communicatiesystemen, Informatie- en Documentatiemanagement
Honours talentprogramma Instituut voor Financieel Economisch Management	Accountancy, Bedrijfseconomie, Financial Services Management, Fiscaal Recht en Economie
Honours talentprogramma Instituut voor Facility Management	Facility Management
Honours talentprogramma Instituut voor Rechtenstudies	HBO-Rechten, Sociaal Juridische Dienstverlening
Honours specialisatie Management van Organisatieverandering	Bedrijfskunde MER, Human Resource Management
Honours specialisatie Triple M: Moving Marketing & Management	Commerciële Economie, International Business and Languages, Small Business & Retail Management
Honoursminor Da Vinci	alle opleidingen
Honoursminor Ondernemingsplan Op Maat	alle opleidingen
Honoursstage, honours afstudeertraject, honours student-assistentschap Instituut voor Financieel Economisch Management	Accountancy, Bedrijfseconomie, Financial Services Management, Fiscaal Recht en Economie
Honours afstudeertraject, honours student-assistentschap	Facility Management
Honoursstage Instituut voor Rechtenstudies	HBO-Rechten, Sociaal Juridische Dienstverlening

Economie, Management en Ondernemen**Voor studenten van...**

Honours afstudeertraject
Instituut voor Marketing Management

Commerciële Economie,
International Business and Languages,
Small Business & Retail Management

Honours afstudeertraject
Ontwikkeling waarde(n)volle ruimte

Academie voor Architectuur, Bouwkunde en
Civiele Techniek, Instituut voor Engineering,
Instituut voor Facility Management,
Instituut voor Bedrijfskunde

Honours afstudeertraject
International Business Programme

International Business School, Communicatie,
Media & IT, Marketing Managem.

Kunst, Cultuur en Media**Voor studenten van...**

Honours talentprogramma Academie Minerva

Popacademie, Autonome Beeldende Kunst,
Vormgeving, Docent Beeldende Kunst &
Vormgeving

Honours opleidingsvariant Plus de Deux
Dansacademie Lucia Marthas

Dans, Docent Dans

Honours opleidingsvariant Prins Claus
Conservatorium

Muziek, Docent Muziek, Dans, Docent Dans

Honoursstage, honoursproject
Academie Minerva

Popacademie, Autonome Beeldende Kunst,
Vormgeving, Docent Beeldende Kunst &
Vormgeving

Honoursstage, afstudeertraject, student-
assistentschap Prins Claus Conservatorium

Muziek, Docent Muziek, Dans, Docent Dans

Honours afstudeertraject, student-
assistentschap Dansacademie Lucia Marthas

Dans, Docent Dans

overzicht prijzen en beurzen

Academie Minerva

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Klaas Dijkstra Academieprijs	intern	Simon Niks	
Academie Minervaprijs voor Vormgeving	intern	Hannes Scherjon	
Academie Minerva Aanmoedigingsprijs	intern	Bente Westerhuis	
Coba de Groot Stipendium	intern	Hilde van der Gang	
Duurzaamheids-aanmoedigingsprijs Hanzehogeschool Groningen	Intern	Studenten Minor Art & Technology 1314: Hendrik Hantschel Marco Hol Serge Hollander Romy Kuldip Singh Annemarie van Linschoten Britt van Sloun Marijke uit de Bosch Jakub Valtar	
Buning Brongersprijs	Extern	Frederique Jonkers	
George Verbergstipendium 2014	Intern	Aili Zhang	

Academie voor Gezondheidsstudies

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Crux (Academieprijs)	intern	Ingrid IJsseldijk	
Crux (Academieprijs)	intern	Corinne Bos	
Crux (Academieprijs)	intern	Loes Pansters	
Crux (Academieprijs)	intern	Lian van Aart	
Crux (Academieprijs)	intern	Nele Herzog	
Crux (Academieprijs)	intern	Maarten Peters, Marijn Gruppen, Issi Vedder	
Hannie Schaftprijs	intern	Lian van Aart en Bart de Vegter	
Nestlé prijs	extern	Annet van der Velden en Simone Struijk	
Originaliteitsprijs Bachelor Award Voedingscentrum	extern	Janneke Vos, Miriam de Vries, Melissa Zantinge, Anita Nieuwenhuis	
Crux (Academieprijs)	intern	Peter Spijkerman	

personeel

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Research Workshop Travel Award	Extern	Martine Sealy, docent-onderzoeker	Clinical nutrition symposium Aspen in Savannah (USA)

Academie voor Verpleegkunde

personeel

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Vroukje Admiraalprijs	intern	Ilse Koops	
Joke Mintjes Award	extern	Rudolf Tolsma	

Instituut voor Bedrijfskunde

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
BMER Scriptieprijs	Intern	Eva Verschoor-	
HRM/NVP scriptieprijs	Intern	Paulien Boogers	
Albert Kampsprijs (prijs voor student met grootste netwerkkwaliteiten)	Intern	Janine de Ruiter	

personeel

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
BMER docent van het Jaar	Intern	Bertus Penning Hogeschooldocent	Jaarlijkse verkiezing door studenten

International Business School

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Van Lunenberg Award	intern	Kim Knoop	
Best thesis Award	Intern	Kristina Blanck	
Cum Laude	Intern	Kristina Blanck, Selina Bödewadt, Lena Dannemann, Wiebke Genze, Carina Juilf, Miriam Kühn, Antonina Kunze	

Instituut voor Communicatie, Media & IT

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Euprera Master Award, prijs van de European Public Relations Education and Research Association.	Extern	Grace Omondi	De masterscriptie van Grace Omondi werd gekozen uit meer dan veertig inzendingen uit heel Europa.
GasTerra Transitie Jaarprijs (tweede prijs)	Extern	Elanna Veldkamp, Frieza Putri, Seda Sözüğeçer en Süheyla Urfalioglu	De studenten van de masteropleiding International Communication werden tweede. Met een video over het project wonnen ze ook de internetprijs.
Anner Award 2014	Extern	Sebastiaan Kremer	De Anner Award is een aanmoedigingsprijs voor student-ondernemers uit Groningen.
Euprera Master Award, prijs van de European Public Relations Education and Research Association.	Extern	Beatriz de Urquijo Isoard	Scriptie 'Experience Marketing and Destination Branding: A Qualitative Study of Spanish Consumers' Decision-Making Process and Image Perception of Mexico and its Magical Towns as a Cultural Touristic Destination'

Instituut voor Facility Management

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
FM Graduate of the Year 2014	Intern	Herma Schutte	Jaarlijkse prijs voor de beste afstudeerder van het Instituut voor Facility Management.
NEVI Purchase Promise Award 2014	Intern/extern	Marieke Arns en Alie Werkman	De Purchase Promise Award wordt jaarlijks uitgereikt tijdens het Hanze Inkoopseminar.
IFMA Foundation Scholarships 2014	Extern	Andrej Vasile	Scholarship plus een reis naar en deelname aan 'World Workplace' in New Orleans.

Instituut voor Financieel Economisch Management

personeel

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Hanze Innoveer	Intern	Harma Schut, docent Richard Benes, docent Brigitte Hofstee, International Officer	

Instituut voor Marketing Management

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Talentprijs	Intern	Anouk Broekaart	
Exportprijs	Intern	Marie Jetske Lettinga	
Ondernemersprijs	Intern	Rik Ruiter	
Stimulansprijs	Intern	Evelien Hulsker	
Prins Bernhard Cultuurfonds	Extern		
Anner Award 2012	Extern	Anton Atanasov	Bedrijfsconcept: water Quality Probe, een apparaat dat blauwalgconcentraties kan meten.
BusinessMatch Groningen	Intern	Jessica Snijder	Bedrijfsconcept: bedrijf 'INNOstal'

Instituut voor Rechtenstudies

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
HBO-Rechten Award	Intern	Boudien Sieperda	
SJD Award	Intern	Mirjam Ellens	
HBO-Rechten Deeltijd Award	Intern	Johanna de Boer	
SJD Deeltijd Award	Intern	Geen prijswinnaar	

Pedagogische Academie

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Berend Brugsmapijs	intern	Amber Grashuis	Prijs voor het beste afstudeeronderzoek binnen de PA gelet op: actualiteit, vernieuwing, toepasbaarheid.
VSB	extern	Rituraj Senandan	Beurs voor een studieverblijf van twaalf maanden aan University of London.

personeel

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Dean award Stichting Studentenactiviteiten (SSA)	Intern	drs. Peta de Vries, dean Pedagogische Academie	Voor het tweede achtereenvolgende jaar.

School of Performing Arts, Prins Claus Conservatorium

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Prinses Christina Concours Noord-Nederland	Extern	Marlene Dijkstra	Viool JTK, 1e prijs cat. 2, dag van genomineerden
	Extern	Marieke Kusters	Viool JTK, 3e prijs cat. 2
	Extern	Somar Sharbat	Piano jr 2, 2e prijs cat. 3
	Extern	Miriam de Groot	Fluit JTK, Gaudeamus Muziekweek Prijs
	Extern	Coen Dijkstra	Slagwerk KM jr 2, aanmoedigingsprijs
	Extern	Pieter Mark Kamminga	Slagwerk KM JTK, aanmoedigingsprijs
	Extern	Loïs van Malenstein	Cello JTK, aanmoedigingsprijs
	Extern	Tanne Harder	Harp jr. 1, eervolle vermelding
	Extern	Wilco Kamminga	Trombone JTK, eervolle vermelding
	Extern	Yoanna Kotlyarova	Piano jr. 1, eervolle vermelding
	Extern	Roman Krjemenevsky	Piano JTK, eervolle vermelding
Yamaha Music Foundation of Europe	Extern	Hessel bij de Leij	Piano KM, winnaar van de beurs
Leidse Jazz Award	Extern	Yoonmi Choi	Piano jazz jr. 4, winnaar

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Swingin' Groningen / GasTerra Jazz Award Publieksprijs	Extern	Esat Ekincioglu	Contrabas jazz jr. 3, winnaar
Peter de Grote Festival	Extern	Florianne Remme	Cello JTK, GasTerra award
Sandnes Sparebanks Musikkpris 2014	Extern	Kristina Vaarlid	Gitaar KM jr. 1, winnaar
Internationaal Sweelinck Concours	Extern	Gerwin Hoekstra	Orgel jr. 4, 3e prijs
Jewish Music Festival Nordhorn	Extern	Jorrit Douwes	Gitaar KM jr. 1 M, winnaar

personeel

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Nederlandse Brassband Kampioenschappen	Extern	Klaas van der Woude	Docent Hafabra, winnaar Kampioensdivisie met Brassband De Bazuin

School of Performing Arts Lucia Marthas Institute for Performing Arts

studenten

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Van den Ende Foundation		Joshua Martina	Scholarship aan de Alvin Ailey School
Prins Bernhard		Joshua Martina	Scholarship aan de Alvin Ailey School
VSB Beurs		Joshua Martina	Scholarship aan de Alvin Ailey School
MIPA, MTW, NP, + particuliere giften		Jorge Sprangers	Scholarship aan de Alvin Ailey School
Van den Ende Foundation		Jorge Sprangers	Scholarship aan de Alvin Ailey School
So you think you can dance		Danny Boom	So you think you can dance

onderwijs

onderwijs

- marktaandeel	146
- ontwikkeling inschrijvingen	146
- vooropleiding	146
- instroom <i>schools</i>	147
- instroom fixus-opleidingen	148
- herkomst buitenlandse studenten	148
- studenten masteropleidingen	149
- visitatieresultaten van geaccrediteerde opleidingen	150

marktaandeel, ontwikkeling inschrijvingen, vooropleiding

Marktaandeel inschrijvingen	2014	2013	2012
Bachelor	6,0%	6,0%	6,1%
- Voltijd	6,2%	6,2%	6,4%
- Deeltijd	4,5%	4,2%	4,3%
- Duaal	4,0%	4,3%	3,8%
Master	2,7%	2,3%	2,3%
Totaal	5,9%	6,0%	6,0%

Ontwikkeling inschrijvingen	2014		2013		2012	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Bachelor	26.247	1,1	25.951	3,8	24.990	-0,8
- Voltijd	24.165	1,9	23.713	4,6	22.679	0,9
- Deeltijd	1.733	-4,8	1.820	-5,1	1.918	-14,8
- Duaal	349	-16,5	418	6,4	393	-11,5
Master	319	17,3	272	6,3	256	8,5
Totaal	26.566	1,3	26.223	3,9	25.246	-0,7

Vooropleiding (instroom)	2014		2013		2012	
	aandeel	groei	aandeel	groei	aandeel	groei
Havo	46,2%	1,3%	45,6%	1,3%	46,1%	6,3%
Mbo	28,1%	1,6%	27,7%	4,6%	27,1%	-4,6%
Vwo	8,3%	-4,3%	8,7%	0,3%	8,9%	-8,1%
Hoger Onderwijs	5,6%	-20,5%	7,0%	39,8%	5,2%	-11,9%
Overig*	11,8%	7,1%	11,0%	-11,7%	12,8%	-3,3%

*De categorie overig heeft betrekking op studenten die in het jaar daarvoor niet stonden ingeschreven in het hoger onderwijs.

instroom schools

Instroom schools	2014	groei	2013	groei	2012	groei
Academie voor Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek	166	-6,7%	178	-16,0%	212	-8,2%
Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur Minerva	205	11,4%	184	15,0%	160	-3,0%
Academie voor Gezondheidsstudies	723	-7,8%	784	4,8%	748	-5,7%
Academie voor Sociale Studies	655	-3,2%	677	-16,6%	812	18,7%
Academie voor Verpleegkunde	482	3,2%	467	4,0%	449	-7,8%
Instituut voor Bedrijfskunde	422	-4,1%	440	-3,5%	456	-11,6%
Instituut voor Communicatie, Media & IT	644	0,6%	640	7,7%	594	1,5%
Instituut voor Engineering	487	-1,2%	493	13,1%	436	1,2%
Instituut voor Facility Management	292	-2,7%	300	22,0%	246	-10,5%
Instituut voor Financieel Economisch Management	354	-16,1%	422	-4,1%	440	-2,9%
Instituut voor Life Science & Technology	299	27,2%	235	10,3%	213	0,0%
Instituut voor Marketing Management	460	-1,5%	467	1,3%	461	3,6%
Instituut voor Rechtenstudies	449	-9,7%	497	10,0%	452	-6,8%
Instituut voor Sportstudies	342	-24,7%	454	12,1%	405	17,4%
International Business School	462	2,0%	453	-1,5%	460	-6,1%
Pedagogische Academie	242	1,3%	239	13,8%	210	-5,0%
School of Performing Arts	224	47,4%	152	-3,8%	158	24,4%
Totaal	6908	-2,5%	7082	2,5%	6912	-0,5%

instroom fixus-opleidingen, herkomst buitenlandse studenten

Toelating Fixus-opleidingen	Gegadigden	Geplaatst	Numerus Fixus
B Toegepaste Psychologie	305	177	192
B Medisch Beeldvormende en Radiotherapeutische Technieken	179	135	140
B Fysiotherapie	512	285	285
B Mondzorgkunde	176	54	55
B Verpleegkunde	465	300	300
B Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	348	240	240
B Sociaal Pedagogische Hulpverlening	459	239	240
Ad Operationeel Sportmanagement	27	22	60

Herkomst buitenlandse studenten	2014		2013		2012	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Duitsland	934	46%	989	50%	1144	55%
China	160	8%	173	9%	192	9%
Oekraïne	56	3%	74	4%	77	4%
Bulgarije	77	4%	71	4%	59	3%
Roemenië	80	4%	73	4%	66	3%
Rusland	28	1%	32	2%	34	2%
Letland	36	2%	32	2%	30	1%
Litouwen	41	2%	41	2%	28	1%
Indonesië	21	1%	21	1%	19	1%
Groot-Brittannië	35	2%	28	1%	19	1%
Overig (circa 100 nationaliteiten)	581	28%	435	22%	404	19%
Totaal	2049	100%	1969	100%	2072	100%

studenten masteropleidingen

Kerngegevens masteropleidingen 2014

	instroom		inschrijvingen		afgestudeerden	
	2014	2013	2014	2013	2014	2013
bekostigde masters:						
M Architectuur	10	10	37	39	1	5
M MFA Interactive Media and Environments	9	4	14	7	1	3
M MFA Schilderkunst	10	3	15	9	4	4
M MFA Theatervormgeving/ Beeldregie	0	2	0	4	4	2
M Kunsteducatie	13	15	36	34	10	7
M Physician Assistant	20	25	69	71	21	17
M Social Work (joint degree)	18	28	51	66	14	6
M Advanced Nursing Practice	45	35	80	70	30	24
onbekostigde masters:						
European Master in Renewable Energy (WO)	9	8	17	15	0	0
European Master in Social Work	15	14	23	14	0	0
M Fysiotherapie	0	0	0	5	0	5
M International Communication	18	17	29	36	0	22
M Real Estate	0	0	5	12		5
M Rehabilitation Counselor	0	1	11	19	0	0
Master in International Business & Management	32	23	59	42	0	9
Master of Business Administration deeltijd	0	0	0	0	0	4
Master of Business Administration voltijd	10	8	29	29	0	11
Master of Music	35	22	60	37	11	8
M Leiderschap	10	12	18	12	0	0
Totaal	254	227	553	521	96	132

visitatieresultaten van geaccrediteerde opleidingen

Opleiding	Varianten			Croho	Evaluatie-bureau
	vt	dt	du		
B Docent Beeldende Kunst & Vormgeving	x			39100	Hobéon
B Autonome Beeldende Kunst	x			39110	Hobéon
M MFA Interactieve Media & Environments	x			44714	Hobéon
M MFA Schilderkunst	x			49113	Hobéon
M MFA Theatervormgeving/Beeldregie	x			49114	Hobéon
B Vastgoed en Makelaardij	x	x		39203	NQA
B Dans	x			34798	Hobéon
Ad Dans	x			80085	Hobéon
B Docent Dans	x			34940	Hobéon
B Small Business and Retail Management	x			34422	Hobéon
B Commerciële Economie	x	x	x	34402	Hobéon
B Management in de Zorg		x	x	34538	Hobéon
Ad Management in de Zorg		x	x	80011	Hobéon
B Accountancy	x		x	34406	Hobéon
B Vormgeving (incl. Popvormgeving)	x			39111	Hobéon
B Bedrijfseconomie	x	x		34401	Hobéon
B Fiscaal Recht en Economie	x			34140	Hobéon
B Financial Services Management	x			34414	Hobéon
B Bio-Informatica	x			39215	Hobéon
M Master of Music	x			70126	Hobéon
M Advanced Nursing Practice			x	49246	NQA
M Architectuur		x		44336	NQA

B = Bachelor

M = Master

Ad = Associate Degree

V = voldoende

G = goed

E = Excellent

	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Eindoordeel	Bijzonder kenmerk
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	Duurzaamheid
	G	E	E	E	
	G	G	G	G	
	G	G	G	G	
	V	V	V	V	
	G	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	V	V	V	V	
	G	G	G	G	
	G	V	V	V	
	V	V	V	V	
	G	V	V	V	

Praktijk- gericht onderzoek

praktijkgericht onderzoek

- financieel overzicht valorisatie **154**
- resultaten kenniscentra **158**

overzicht valorisatie

RAAK-mkb RAAK-publiek RAAK-PRO RAAK-internationaal	Subsidie verstrekker	Subsidie bedrag	Project budget	Looptijd
Kenniscentrum CaRES				
Een stap naar voren	RAAK-publiek	284.234	408.403	jan 13 - dec 14
Begeleid leren	RAAK-publiek	295.500	425.570	feb 14 - feb 16
Belasting en belastbaarheid van (top)sporters	RAAK-PRO	673.500	1.122.600	sep 10 – dec 14
Zorg voor het welzijn van ouderen	RAAK-PRO	700.000	1.473.000	sep 10 – sep 14
Tailored Care for optimizing the Development of Preterm Infants	RAAK-internationaal	298.700	436.000	sep 12 - sep 14
		2.251.934	3.865.573	
Kenniscentrum Arbeid				
Versterking professionaliteit in re-integratiedienstverlening	RAAK-PRO	60.000	152.800	sep 09 – sep 14
Sociaal in het bestek	RAAK-mkb	299.700	450.400	mrt 12 - dec 14
Van Weten naar Verwezenlijken	RAAK-mkb	296.000	423.200	mrt 12 - mrt 14
		655.700	1.026.400	
Kenniscentrum Energie				
Lectoraat Computer Science en Sensor Technology				
Internet der Maritieme Dingen	RAAK-mkb	7.500	7.500	nov 11 - mei 14
Expertisecentrum Alife				
Diagrams	RAAK-PRO	95.000	135.000	feb 13 - sep 17
		102.500	142.500	
Kenniscentrum Ondernemerschap				
		-	-	
Kenniscentrum NoorderRuimte				
Kansen in krimp	RAAK-publiek	300.000	436.243	mrt 13 - mrt 15
		300.000	436.243	
Kenniscentrum Kunst & Samenleving				
		-	-	
Totale RAAK		3.310.134	5.470.716	

Koers Noord (2008-2013)		Subsidie bedrag	Project budget	Looptijd
<i>Programma's worden uitgevoerd onder de vlag van SNN, Samenwerkingsverband Noord Nederland</i>				
Versterking Ondernemerschap Toeristische Recreatieve sector II (verlengd)	SNN	960.000	1.900.000	sep 09 – apr 14
HIT Assen (verlengd)	SNN	1.100.000	2.100.000	apr 09 – jun 14
Flexigas	SNN	709.000	1.384.000	jan 10 – dec 14
Food Circle – Food for Healthy Ageing	SNN	124.000	271.000	jan 11 - dec 14
Flexiheat	SNN	382.000	807.000	jan 12 – apr 16
Springboard 2.0 Biomedical Technology Cluster	SNN	184.000	250.000	sep 09 - dec 15
SILS Alife CCC WP23 aardappel Koolhydraat Genen	SNN	731.781	1.899.161	jan 11 - dec 14
SILS Alife CCC WP29 positionering	SNN	651.458	819.342	jan 11 - dec 14
Wearable Technologies for Active Living	SNN	480.627	1.051.350	dec 13 - dec 16
Totalen Koers Noord		5.322.866	10.481.853	

Overige subsidies	Subsidie verstrekker	Subsidie bedrag	Project budget	Looptijd
EDGaR (voorheen GRASP)	Min EZ Rijksdeel ZZL/ OP EFRO	1.250.000	2.500.000	okt 09 – dec 14
Opening Up	InterReg	193.100	383.200	okt 11 - okt 14
ITRACT: Improving Transport and Accessibility through new Communication Technologies	InterReg	1.922.500	3.844.900	jan 12 - dec 14
iAge: e-inclusion in ageing Europe	InterReg	150.000	300.000	jan 12 - dec 14
MartIM: Maritieme Technologieën en Innovaties - Modelregio Duitsland/ Nederland	InterReg	51.800	103.000	jan 11 - dec 14
Phytosana	InterReg	27.500	40.000	jan 12 - jul 15
CREALAB	InterReg	36.786	73.536	okt 13 - jul 15
ITRACT: Smart Interaction	InterReg	157.650	232.800	okt 13 - apr 15
SILS ALIFE NuProTex	InterReg	185.011	370.022	nov 11 - dec 14

Overige subsidies	Subsidie verstrekker	Subsidie bedrag	Project budget	Looptijd
Kieskeurig	Stichting Student en Gezondheid	45.000	85.577	sep 11 - mei 15
Green Sustainable Airport	Prov D / InterReg	50.000	50.000	sep 13 - mrt 14
Duurzame algenteelt gekoppeld aan bitumenproductie	IAG	18.600	35.000	apr 12 - apr 14
Lupin-Silver, functionele voeding voor de oudere mens	IAG	23.248	51.600	nov 11 - jun 14
WMO werkplaats Noord-Nederland 2012-2015	Min VWS	525.000	621.680	nov 12 - nov 15
WMO implementatie	Min VWS	200.000	703.118	jan 14 - dec 15
Uniforme Taalscreening	ZonMW	493.500	493.500	sep 12 – sep 15
Power Matching City II	IPIN	29.600	73.900	jan 12 - sep 14
Value beyond the Valley	HPBO	750.000	1.835.000	jun 12 – jun 16
IROHLA	EU FP7	72.200	89.600	jul 12 – jul 15
Muziek en Dementie	Pr Bernard Cultuurfonds	70.000	267.050	sep 12 – dec 14
Euro+ naar Groningen	Provincie Groningen	5.000	37.900	sep 13 - sep 15
Can Paratonia be explained by the accumulation of AGEs	Alzheimer Nederland	98.550	98.550	apr 13 - apr 15
Foot in the market	Techn stg STW	146.490	146.690	sep 13 - mrt 15

Overige subsidies	Subsidie verstrekker	Subsidie bedrag	Project budget	Looptijd
I-Balance	Agentschap.NL	510.000	1.295.000	sep 12 – sep 15
1000 Slimme huishoudens	Gemeente Groningen	110.800	195.935	jul 12 - dec 14
Team Performance Monitor	NOC/NSF , Innosport Lab	101.782	254.455	jul 10 - jun 15
Impulse	Erasmus	265.528	354.038	okt 13 - dec 14
Krimp en belangeneigenaarschap	Provincies Gr/Fr. + corporaties	106.000	261.135	sep 13 - aug 17
Klimaatscan Regio Groningen - Assen	Provincie Groningen	10.000	34.085	nov 13 - apr 14
Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland fase 1 t/m 5 toegekend* *fases worden per jaar beoordeeld en toegekend	Provincies Gr/Dr/Fr	345.000	585.000	mrt 10 - sep 19
CVO: Centrum voor Valorisatie en Ondernemerschap Groningen	Min EL&I	700.000	1.400.000	jul 11 - jul 17
Centre of Expertise Healthy Ageing via bekostiging	Min OCW	4.000.000	16.000.000	jan 13 - dec 16
Centre of Expertise Energie via bekostiging	Min OCW	4.000.000	19.900.000	jan 13 - dec 16
Totalen Overige Subsidieregelingen		16.650.645	52.716.271	
Totaal Totalen		25.283.645	68.668.840	

resultaten kenniscentra

Centre of Expertise Energie

Resultaten in 2014

Project	Externe partners	Impact
<p>PowerMatching City Demonstratieproject van een toekomstige energie-infrastructuur in een smart-gridomgeving van veertig huishoudens in het noorden van Nederland. De huishoudens kregen de beschikking over verschillende gedecentraliseerde energiebronnen (PV en micro-WKK), warmtepompen, slimme apparaten, een slimme meter en een energimanagementsysteem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Essent • DNV-GL • Enexis • Gasunie • ICT Automatisering • TNO • TU Delft • TU Eindhoven 	<p>Er is onderzoek gedaan naar ervaringen van eindgebruikers in een smart-grid. Verschillende vormen van <i>demand side management</i> zijn getest en ervaringen met automatisch gestuurde apparaten, slimme apparaten en het gebruiken van reguliere apparaten op andere momenten zijn in kaart gebracht. De resultaten zijn aan professionals en wetenschappers gepresenteerd en gepubliceerd in een paper.</p>
<p>Heerhugowaard: Stad van de zon Een smart-gridproject dat resultaten van PowerMatching City moet consolideren, aanvullen en verdiepen. Deze smart grid zal bestaan uit 250 huishoudens.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alliander • Essent 	<p>Smart grid in Heerhugowaard. Een onderzoeker van het KCE is in opdracht van Alliander betrokken bij het identificeren van onderzoeksvragen en het opzetten van het eindgebruikersonderzoek.</p>
<p>De autonome energiewijk Een wijk is (relatief) zelfstandig op energiegebied als zij niet verbonden is met de hoogspanningsinfrastructuur. Elektriciteit wordt lokaal opgewekt en in de energiebehoefte wordt nauwelijks of niet voorzien door het gebruik van gas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alliander, • Gasunie, • GasTerra, • EnTranCe, 	<p>Er is een maatschappelijke kostenbatenanalyse opgesteld. De conclusie is dat de kosten hoger uitvallen dan de baten. Daarnaast is er een demo-opstelling gerealiseerd op EnTranCe waar wordt geëxperimenteerd met de aansturing van een brandstofcel en batterijen om zo een wijkje te realiseren dat alleen is aangesloten op het gasnet. Elektriciteit wordt lokaal opgewekt door gasverbranding.</p>
<p>1000 Slimme Huishoudens Verminderen van CO₂-uitstoot door energiebesparing in huishoudens.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Groningen • Lefier • De Huismeesters • Nijestee • Patrimonium • Steelande • EnergQ • iNRG/Get There • Metsens • Target Holding • Enexis 	<p>Een uitgebreid onderzoek onder 37 huishoudens in de gemeente Groningen heeft geleerd dat zowel bij het aansluiten van een slimme meter en van een applicatie als bij het daadwerkelijk gebruiken daarvan door consumenten nog veel te verbeteren valt.</p>

Project	Externe partners	Impact
<p>Flexiheat Onderzoek naar het benutten van restwarmte van industriële processen in een industriële omgeving en aardwarmte in een stad.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • RenQi • Verkley Groep • Waterbedrijf Groningen • Hak • Akzo Nobel • Attero • DVN KEMA • EBN • Electrabel • Energy Valley • Essent • Groningen Seaports • Holland Malt • Rendo Netwerken • Rijksuniversiteit Groningen • TCN SIG Telehousing • TNO • Universiteit Twente • Warmtenetwerk 	<p>In de Eemshaven is de vraag naar en het aanbod aan warmte geïnventariseerd en wordt gekeken naar mogelijke ontwikkelingen vanuit de bestemming als havengebied. In de stad Groningen wordt gekeken naar de mogelijkheden van aardwarmte en de acceptatie daarvan.</p>
<p>Flexigas Kan biogas bijdragen aan het verminderen van de CO2 uitstoot?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Procecs • Enki • DMT • Rendo • CleanMiles • Eneco • SIT • KEMA • Bekaert • BioBench • TSE • TNO • Rijksuniversiteit Groningen 	<p>2014 was het laatste jaar van het project Flexigas. Als laatste deelproject is het maatschappelijk draagvlak voor biovergisters onderzocht. Het project is feestelijk afgesloten met een congres in de Stadsschouwburg in Groningen met diverse presentaties, posters en een film. Er wordt gewerkt aan een vervolg.</p>
<p>EDGaR Energy Delta Gas Research. Onderzoek naar de mogelijkheden van duurzaam gebruik van gas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gasunie • GasTerra • Kiwa • Enexis • Liander • Stedin • ECN • Rijksuniversiteit Groningen • Technische Universiteit Delft 	<p>EDGaR omvat verschillende projecten. Een daarvan is analyse van het verloop van energietransitie in Nederland en Maleisië; welke factoren bepalen dit verloop? Een tweede onderzoek gaat over de mogelijkheden van kleinschalige gasopslag ten behoeve van lokale energieopwekking. Verder is lab-onderzoek gedaan naar CO₂-vervuiling en naar synthetisch methaan.</p>

Centre of Expertise Healthy Ageing/Kenniscentrum CaRES

Resultaten in 2014

Project	Externe partners	Impact
Zorg op maat voor prematuur geboren kinderen (Tailored Care for Optimizing the Development of Preterm Infants, enhancing the expertise of care professionals)	<ul style="list-style-type: none"> • De Okergroep b.v. • Kinderpraktijk Groningen • logopediepraktijk huizumerpoort • NOMAS werkgroep Nederland • Pediatric Feeding Program • Rijksuniversiteit Groningen • University of North Carolina • Vereniging Ouders Couveuse kinderen (VOC) regio Oost 	In het project is een interactief kind-volgsysteem ontwikkeld voor de zuig- en slikontwikkeling van prematuur geboren kinderen en voor voedingsproblemen bij jonge kinderen, om ouders/verzorgers te helpen bij beslissingen over de juiste zorg. In een film over het project vertellen de onderzoekers over de opzet en resultaten van hun onderzoek. Zie kindexpert.nl .
Zorg en Welzijn van Ouderen	<ul style="list-style-type: none"> • NHL Hogeschool • Philadelphia Zorg Groningen/ Asingahof • Stichting De Hoven • Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (VenVN) • Zorggroep Noorderbreedte (Znb) 	Er is antwoord gegeven op de vraag hoe we in de praktijk kunnen komen tot een duurzame balans tussen de personele samenstelling enerzijds en veiligheid en welbevinden van ouderen die langdurig in zorginstellingen verblijven anderzijds. Het project richtte zich ook op vergroting van de rol van ICT bij de ondersteuning van het zorgproces. Beide vraagstukken – personeelsopbouw en ICT – zijn met elkaar verbonden om een verdiepingsslag te geven aan bestaande kennis rond zorginnovatie.
Pt-Global app Een nieuwe app waarmee ondervoeding wordt vastgesteld en gemonitord.	<ul style="list-style-type: none"> • prof. dr. Faith Ottery • Tizin Mobile <p>En de partners van de innovatie-werkplaats Clinical Malnutrition:</p> <ul style="list-style-type: none"> • UMCG Kaakchirurgie (trekker) • FrieslandCampina • Ordina • Mediq Tefa. 	Met de Pt-Global app kan niet alleen worden gescreend op ondervoeding, maar juist ook ondervoeding worden vastgesteld en gemonitord. De app draagt bij aan stroomlijning van het zorgproces, zodat de zorg-professional zijn/haar tijd vooral kan besteden aan behandeling in plaats van aan het stellen van vragen. Bovendien wordt door de betrokkenheid van de patiënt de zelfregie vergroot.
Topprestaties zonder overbelasting	<ul style="list-style-type: none"> • Brandweer Groningen • FC Groningen • ProCare BV • Bewegingswetenschappen (RUG/UMCG) • Lectoraat Praktijkgerichte Sportwetenschap (Hanzehogeschool Groningen) • Toegepaste Psychologie (Hanzehogeschool Groningen) 	Hoe kunnen voetballers, brandweermannen en anderen met een fysiek zwaar beroep hun prestaties verbeteren en fysieke overbelasting voorkomen? Voor een optimale inzetbaarheid is een goede monitoring noodzakelijk. Het lectoraat Praktijkgerichte Sportwetenschap stelde vast dat het meetinstrument Zephyr Bioharness hiervoor goed bruikbaar is. Het onderzoek gebeurde in opdracht van het Quantified Self Institute. De Zephyr Bioharness meet real time fysieke belasting en verschillende indicatoren van acute stress. Het onderzoek leidde tot een adviesrapport aan de Brandweer Groningen. De resultaten zijn ook vertaald naar andere zware beroepen en topsport.

Kenniscentrum Ondernemerschap

Resultaten in 2014

Project	Externe partners	Impact
<p>Obesitas en eHealth Ontwikkelen van een digitaal schema in combinatie met een eetdagboek op een mobiele telefoon.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • PsQ 	<p>Er zijn digitale hulpmiddelen ontwikkeld die cognitieve gedragstherapie ondersteunen. De gebruiker deelt deze informatie online met zijn therapeut en herkent verbanden tussen gebeurtenissen, emoties en eetgedrag.</p>
<p>Opening Up Het inzetten van sociale media voor een betere dienstverlening aan burgers door overheden en bedrijven.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Intercommunale Leiedal (België) • Høje-Taastrup Municipality (Denemarken) • Gemeente Groningen • Karlstads Kommun (Zweden) • Municipality of Kristiansland (Noorwegen) • Porism Ltd (Engeland) • Thomas More Mechelen (België) • Regiopolitie Groningen. 	<p>Overheid en bedrijfsleven zijn getraind om op innovatieve wijze met elkaar samen te werken en diensten te verlenen door middel van het gebruik van social-medianetwerken. De verbeterde digitale samenwerking en dienstverlening levert besparingen op in tijd en kosten, verhoogt de participatie van burgers en verhoogt de kwaliteit en kwantiteit van kennisintensief ondernemen in netwerken.</p>
<p>iAge Project met het doel ouderen zo lang mogelijk actief te houden. ICT speelt hierbij een belangrijke rol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Provincie Drenthe (penvoerder) • Gemeente Hardenberg • University of Abertay • Knutepunkt Sorlandet • Intercommunale Leiedal • University College of Lillebaelt • Zorg Innovatie Forum • Province of East-Flanders • STAMM-CMO • Gemeente Aa en Hunze • University of Adger • Mentor vzs • CMO Groningen • Stichting Oosterlengte • ERSV Oost-Vlaanderen • Museumtechnische werken (MTW) • Estaffette 	<p>Vergroten van duurzame inzetbaarheid van oudere werknemers door middel van zelfmeetapparatuur. Daarnaast het ontwikkelen van duurzame leefvoorzieningen om 50-plussers te helpen om langer gezond en onafhankelijk te blijven.</p>
<p>ITRACT Het verbeteren van de bereikbaarheid van dunbevolkte gebieden in de Noordzee-regio met slimme ICT-toepassingen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksuniversiteit Groningen • University of Stavanger • University of Karlstad • Jade University of Applied Sciences, Duitsland • Viktoria Swedish ICT AB, Zweden • Rogaland County Council, Noorwegen • Värmlandstrafik, Zweden • Värmland County Administrative Board, Zweden • VEJ – Verkehrsregion Nahverkehr Ems Jade, Duitsland • Metro, Engeland • Alliance Healthcare • Gemeente Oldambt • Shuttle Drive • OV-bureau Groningen Drenthe 	<p>Betere bereikbaarheid verhoogt de aantrekkelijkheid van krimpgebieden als woon- en vestigingsplaats. Verbeterde vervoersconcepten leiden tot efficiënte inzet van vervoersmiddelen en daarmee tot besparing van de kosten.</p>

Project	Externe partners	Impact
Team performance monitor	<ul style="list-style-type: none"> • SciencePlus • Team Heiner • Rijksuniversiteit Groningen 	Overdracht van kennis en ervaring van topsport naar het bedrijfsleven in performance-ontwikkeling van teams.

Kenniscentrum Arbeid

Resultaten in 2014

Project	Externe partners	Impact
Van Weten naar Verwezenlijken	<ul style="list-style-type: none"> • MKB Nederland Noord • VNO-NCW • Syntens Innovatiecentrum • de Kamer van Koophandel • Technologie Centrum Noord-Nederland • Flanders Synergy • KU Leuven • Hogeschool Arnhem Nijmegen • VDL Wientjes • Koninklijke Metaal Unie • De Zwarte Hond • Netwerk van 30 MKB-bedrijven 	Veranderende technologie en marktomstandigheden nopen tot een slimmere vorm van organiseren. In dit project werd met MKB-ers onderzocht hoe ze hun arbeidsorganisatie effectiever en efficiënter vorm kunnen geven. Door de optimalisatie van de werk-processen verkregen de MKB-ers een betere concurrentiepositie.
Sociaal in het Bestek	<ul style="list-style-type: none"> • MKB Nederland Noord • Bouwend Nederland Noord • Netwerk van 88 MKB-bedrijven • Stadspartners • Inkoopplatform Groningen • TNO 	MKB-ers krijgen in toenemende te maken met aanbestedingen waarin voorgeschreven wordt dat ze doelgroepen in dienst nemen. In dit project is met en voor hen onderzocht hoe ze met deze voorwaarden optimaal om kunnen gaan. Dankzij deze kennis zijn beter in staat mee te dingen op dit soort bestekken en beter in staat om aan de voorwaarden te voldoen.
Jobcarving	<ul style="list-style-type: none"> • GOA Publiek • Gemeente Delfzijl • de Kompanije • Noorderpoort 	De werkgelegenheid, in het bijzonder op middelbare en lagere niveaus, staat onder druk. In dit project is met een aantal organisaties verkend of er mogelijkheden zijn voor <i>jobcarving</i> , het creëren van nieuwe functies uit deeltaken van bestaande functies. Dit kan een arbeidsorganisatie effectiever en efficiënter maken en meer werkgelegenheid voor middelbaar en lager opgeleiden bieden.
Re-integratie bij langer durend ziekteverzuim, Een longitudinaal onderzoek naar (inter-)acties van werknemer, leidinggevende en bedrijfsarts (proefschrift).	<ul style="list-style-type: none"> • Universiteit van Utrecht, USBO 	De wetgever verplicht werkgever en werknemer tot gezamenlijke inspanning bij ziekte om de werknemer zo snel mogelijk weer aan het werk te laten gaan. Dit project onderzocht longitudinaal de interactie in 11 casussen in de driehoek werknemer, leidinggevende en bedrijfsarts. De verkregen inzichten helpen om die interactie verder te verbeteren en zo de duurzame inzetbaarheid van werknemers te vergroten.

Project	Externe partners	Impact
Agressie en Geweld	<ul style="list-style-type: none"> • A&O fonds Provinciën • Provincie Drenthe • Provincie Groningen 	<p>Agressie-incidenten op de werkvloer worden lang niet altijd gemeld. In dit project is onderzocht waarom medewerkers incidenten rond agressie en geweld wel of niet melden. Behalve een praktisch instrument waarmee ook andere provincies de meldingsbereidheid in hun organisatie kunnen meten, leverde het onderzoek inzichten op basis waarvan maatregelen getroffen kunnen worden om de meldingsbereidheid te verhogen en daarmee uiteindelijk een bijdrage te leveren aan de duurzame inzetbaarheid medewerkers.</p>
HR-monitor	<ul style="list-style-type: none"> • Avans-hogeschool • Hogeschool InHolland • Hogeschool Windesheim • Saxion • HRM-lectorennetwerk 	<p>Met de monitor is meer inzicht verkregen in de competenties van HR-professionals ten behoeve van de opleidingen HRM. Dit inzicht helpt bij het inrichten en optimaliseren van het curriculum. Daarnaast levert het bedrijven meer inzicht in het functioneren van HRM.</p>
iAge	<ul style="list-style-type: none"> • Museum Technische Werken • Estafette • University of Abertay Dundee • University College of Lillebaelt • STAMM-CMO • Gemeente Aa en Hunze • CMO Groningen • Stichting Oosterlengte • Gemeente Hardenberg • University of Agder • Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein • ERSV Oost-Vlaanderen • Mentor VZW • University College of Lillebaelt 	<p>In een eerste deelonderzoek van het grote EU-project iAge is een survey onder oudere werknemers gehouden over de impact van ict-ontwikkelingen op hun baan. In het tweede deelonderzoek is onderzocht of en hoe de inzet van sensortechnologie bijdraagt aan de fitheid en het werkvermogen van werkenden. De verkregen inzichten helpen om maatregelen te treffen met als doel de duurzame inzetbaarheid van oudere werknemers te vergroten.</p>
Samen voor vakmanschap	<ul style="list-style-type: none"> • DIVOSA • Fontys Hogescholen 	<p>Er zijn handvatten ontwikkeld voor samenwerking tussen HBO-instellingen en sociale diensten met als doel om een betere aansluiting tussen opleiding en werkveld te realiseren. Met de verkregen inzichten wordt de arbeidsreintegratiedienstverlening effectiever en efficiënter.</p>
Ongedeeld vakmanschap	<ul style="list-style-type: none"> • Fontys Hogescholen • USBO, Universiteit Utrecht • TNO 	<p>In dit project is onderzoek gedaan naar de methodische richtlijnen voor het leggen van verbindingen als generiek element van vakmanschap met als gevolg een verdere professionalisering van het beroep klantmanager en een effectievere en efficiëntere arbeidsreintegratiedienstverlening.</p>

Kenniscentrum Kunst & Samenleving

Resultaten in 2014

Project	Externe partners	Impact
Muziek en Dementie – deel 2.	<ul style="list-style-type: none"> • Wigmore Hall • Jewish Care • Koninklijk Conservatorium Den Haag • Alzheimer • Alzheimer stichting Nederland • Het Concertgebouw • ZINN 	<p>Musici werden getraind in het werken in creatieve muziekworkshops met mensen met dementie en hun verzorgers. Na een aantal pilots worden deze workshops inmiddels door heel Friesland gegeven. Het Residentie Orkest gaat het programma aanbieden in alle verpleeghuizen in Den Haag en laat daartoe twaalf orkestleden scholen.</p> <p>In juni werd op een symposium in Amsterdam het boek 'While the Music Lasts - on Music and Dementia' van Rineke Smilde, Kate Page en Peter Alheit gepresenteerd. Dit boek beschrijft het onderzoek naar Muziek en Dementie met als doel de praktijkontwikkeling te onderbouwen.</p>
Energize Jaarlijks festival rondom duurzaamheid, kunst, ontwerp, technologie en lifestyle.	<ul style="list-style-type: none"> • GasTerra • Energy Expo • CBK • NP3 /Mobi • Nacht Kunst & Wetenschap 	<p>Studenten bezochten Energize vakklassen en projectweek-activiteiten waarin 'the value of waste' onderzocht werd. Dit werd gecombineerd met activiteiten binnen het CREALAB project. Een en ander ter voorbereiding van de editie 2015 van Energize.</p>
Vooronderzoek Art in Multi Sensory Environments	<ul style="list-style-type: none"> • Infoversum • Rijksuniversiteit Groningen 	<p>Vooronderzoek naar innovatieve (artistieke en ontwerp-) mogelijkheden voor het full 3D dometheater.</p>
Ik zie, ik zie wat jij niet ziet - portretten van mensen met dementie	<ul style="list-style-type: none"> • Verpleeghuis Blauwbörgje 	<p>Portretten als artistieke onderzoeksstrategie om iemand te leren kennen. Studenten krijgen inzicht in dementie en vertalen dit naar beeld en tekst. De portretten zijn geëxposeerd in Academie Minerva en Blauwbörgje.</p>
Priccapractice Onderzoek naar fotografie als artistieke onderzoeksmethode. Deel 3: expositie Bridging Distances/Going Forward	<ul style="list-style-type: none"> • Noorderlicht • UCU Kampala Uganda 	<p>Een digitaal platform is ontstaan met content van de researchers, waardoor overzicht, inzicht en verbinding ontstaat met betrekking tot de mogelijkheden om fotografie als onderzoeksmiddel in te zetten. De expositie en expertmeeting bevorderen het interculturele bewustzijn en creëren een partnerschap tussen Academie Minerva en partnerinstelling UCU uit Uganda.</p>

Project	Externe partners	Impact
<p>Fotoproject Blauwbörgje: artistieke onderzoeksmethode voor de openbare ruimte binnen de context van een instelling.</p> <p>Ebifanayi 2, People, poses, places.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verpleeghuis Blauwbörgje • Living Lab Ignis/Lentis • Addis Foto Festival, Addis Abeba • Noorderlicht Groningen 	<p>Studenten en docenten leerden een nieuwe onderzoeksmethode. De betrokkenen binnen verpleeghuis Blauwbörgje kregen inzicht in de invloed van ruimte op het welzijn van de bewoners.</p> <p>Boekje en expositie over Ugandese fotografie. De expositie geeft tegelijkertijd een beeld over de wijze waarop fotografen kunnen werken met het werk van andere fotografen: de fotograaf als facilitator en interventor.</p>
<p>Intercultural Dialogue/Blended Learning deel 1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Art and design Academy Bezalel, Jerusalem • Art and design Academy Marmara Istanbul, • Modern International Art and Design Academy ChongQing in China • DesignArbeid, social design-bureau 	<p>Studenten ontdekken hoe zij naar anderen kijken en hoe anderen naar hen kijken, en hoe daarin de media en de beelden die zij via de media zien van belang zijn. Kennen van binnenuit en van buitenaf zijn verschillend.</p> <p>De ontwikkelde strategieën voor Blended Learning worden door docenten ingezet binnen interculturele communicatietrajecten.</p>
<p>Nieuwe vormen van artistiek onderzoek</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Martin Brandsma, beeldend kunstenaar • Dr. Ingeborg Entrop, natuurkundige en beeldend kunstenaar • Jan van der Til, beeldend kunstenaar • Lise Lotte ten Voorde, essayist • Victor Scheijde, pastoor • Marietta de Waard, tolk • Dr. Peter Barthel, sterrenkundige • Grieg pianoduo • Dr. Albert Corporaal, ecooloog • Dr. Willem van Manen, ornitholoog 	<p>Project over de vraag hoe wetenschappelijke (en andere) aan de beeldende kunst externe vormen van exploratie en onderzoek kunnen inspireren tot artistieke onderzoeksmethodes.</p>

Kenniscentrum NoorderRuimte

Resultaten in 2014

Project	Externe partners	Impact
<p>Barometer Maatschappelijk Vastgoed Onderzoek naar de professionalisering van het vastgoed bij gemeenten. Het boek met de resultaten van het onderzoek is door de minister Blok in ontvangst genomen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 86 gemeenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek • 220 bezoekers van het congres waarin de resultaten gepresenteerd werden. Dit waren deelnemers van gemeenten en anderen overheden, projectontwikkelaars, institutionele beleggers, kennisinstellingen 	<p>Op basis van de barometer professionaliseren gemeenten hun vastgoedmanagement verder. Het benchmarkonderzoek geeft inzicht in hoe ver zij zijn met deze professionalisering. Dit is maatschappelijk zeer relevant, aangezien de TU Delft heeft becijferd dat gemeenten € 300 tot € 400 miljoen zouden verspillen door inefficiënt om te gaan met hun vastgoed.</p>
<p>MyPlace2Work app Deze innovatieve app geeft inzicht in een mogelijke spanning tussen de persoonlijke behoeften van medewerkers en het daadwerkelijke gebruik van verschillende typen werkplekken. De app is ontwikkeld in het kader van het promotieonderzoek naar de psychologie van de flexplek van Jan Gerard Hoendervanger. Het promotieonderzoek wordt medegefinancierd door het NWO.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeksbureau méét • Provincie Drenthe • Belastingdienst Groningen • GasTerra • Studiecentrum Rechtspleging 	<p>Werkgevers passen de werkplekken aan en medewerkers passen hun gedrag aan op basis van de uitkomsten van het onderzoek. De app geeft feitelijk informatie over het gedrag van medewerkers in de werkomgeving.</p>
<p>Sterke verhalen van Groninger Dorpen Een onderzoek naar de kwaliteiten van dorpen in Groningen. Een verhalenwedstrijd was onderdeel van het project. Het project werd mogelijk gemaakt door het Reservefonds Leefbaarheid Krimpgebieden Provincie Groningen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Provincie Groningen • Vijf Groningse gemeenten • Dorpen in Groningen, verenigingen en bewoners • Stichting De Verhalen van Groningen 	<p>Dit project had impact op allerlei fronten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Trotse bewoners van Groninger dorpen en zelfbewuste dorpen die weten wat hun kwaliteiten zijn. - Regionale aandacht voor het project en daarmee voor de kwaliteiten van dorpen in Groningen - Twaalf verhalenbundels en drie films over Groninger dorpen, waarin de kwaliteiten van de dorpen naar voren komen. - Publicatie van het winnende verhaal van een verhalenwedstrijd waaraan studenten van MBO/HBO/RUG deelnamen in het Dagblad van het Noorden.

Project	Externe partners	Impact
<p>Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland (KKNN)</p> <p>De doelstellingen van het KKNN zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennisnetwerken • Kennisdelen • Kennis ontwikkelen <p>Het KKNN wordt gefinancierd door de drie noordelijke provincies.</p> <p>Groningen Airport Eelde Een onderzoek naar de mogelijkheden voor autonoom vervoer bij vliegveld Groningen Airport Eelde (GAE). Het onderzoek werd gefinancierd door het Interreg IVB project Green Sustainable Airports</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 800 partners die werkzaam zijn bij: • Adviesbureaus • Kennisinstellingen • Onderwijsinstellingen • Woningcorporaties • Zorg- en welzijnsinstellingen • Gemeenten • Provincie • Ministeries • ZZP'ers <ul style="list-style-type: none"> • Provincie Drenthe • Groningen Airport Eelde • 2getthere • Qbuzz • Nedap • Vialis • RDW 	<p>Uit de evaluatie van het KKNN na vier jaar kwam een zeer positieve waardering van de partners naar voren.</p> <p>Op basis van het onderzoek verkent de provincie Drenthe de mogelijkheden om een pilotomgeving in te richten. Het onderzoek heeft ook geleid tot de oprichting van het Living Lab Groningen Airport Eelde.</p>
<p>Voorzieningenonderzoek Slochteren</p> <p>Onderzoek naar de herkomst van bezoekers van voorzieningen, de gebruiksfrequentie, de vervoerswijze enzovoort.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Slochteren • Bewoners van Slochteren • Eigenaren voorzieningen 	<p>Met het onderzoek kan bijvoorbeeld in kaart gebracht worden in hoeverre inwoners gebruik maken van voorzieningen in het eigen dorp, in buurdorpen of in de kernen buiten de gemeente Slochteren. Het onderzoek vormt de basis voor het nieuwe voorzieningenbeleid van de gemeente Slochteren.</p>

bedrijfsvoering

- verantwoording professionalisering 170

verantwoording professionalisering

1. Inleiding

In de geldende CAO-HBO is in hoofdstuk O neergelegd de tussen sociale partners gemaakte afspraken over professionalisering. Op grond van één van deze afspraken dient de hogeschool in het sociaal jaarverslag te rapporteren over de wijze waarop de middelen zijn aangewend en de mate waarin deze middelen zijn uitgeput. De hogeschool dient jaarlijks minimaal 6% van het getotaliseerde jaarinkomen te besteden aan professionalisering. De aanwending van dit budget dient voor helft van dit verplichte budget (3%) te worden besteed aan een basisrecht in uren. De andere helft wordt besteed aan out of pocketkosten.

2. Professionaliseringsbudget

2.1 Getotaliseerd jaarinkomen

Het getotaliseerd jaarinkomen bestaat uit de som van de jaarinkomens van alle werknemers van de hogeschool. Het jaarinkomen is het twaalfvoud van het maandsalaris vermeerderd met de vakantiewaarde, de structurele eindejaarsuitkering en toelagen waarop een werknemer op grond van de CAO-HBO aanspraak heeft. Het gaat hierbij uitsluitend om het jaarinkomen van degene die onder de werkingssfeer van de CAO-HBO vallen.

Het getotaliseerd jaarinkomen bedraagt voor de Hanzehogeschool Groningen in 2014 een bedrag groot € 120.497.950,01.

2.2 “Out of pocket” kosten

Zoals aangegeven, zijn in de CAO voor het kalenderjaar 2014 afspraken gemaakt ten aanzien van de professionalisering van medewerkers. Deze verantwoording gaat in op de realisatie van de out of pocket kosten in het kalenderjaar 2014 in het kader van de professionalisering van de HG medewerkers. Volgens de CAO afspraken moet de omvang van de out of pocket kosten 3% bedragen van het getotaliseerde jaarinkomen. Voor het kalenderjaar 2014 is gekozen voor een brede benadering van deze out of pocket kosten. De gekozen brede benadering wordt in de hierna volgende paragrafen nader toegelicht. In paragraaf 2.2.8 is tot slot een overzicht opgenomen van de out of pocketkosten over het kalenderjaar 2014, afgezet tegen het getotaliseerde jaarinkomen 2014.

Voor wat betreft de financiële uitwerking van de professionaliseringsparagraaf betreft dit de monitoring van de financiële uitgangspunten zoals in de CAO benoemd en zoals in het professionaliseringsplan beschreven in paragraaf 6.2 t/m 6.5, te weten:

- omvang basisrecht in euro's én de besteding basisrecht tijdens de gebruikelijke gesprekscyclus
- omvang én besteding out of pocketkosten (collegegeld, studiemateriaal, reis- en verblijfkosten) in euro's
- kosten van vervanging i.v.m. professionalisering.

De verantwoording op totaal niveau zal worden opgenomen in dit document.

2.2.1 Scholingskosten

In 2.2.8 zijn alle uitgaven (van alle HG onderdelen) opgenomen onder het kopje 'uitgaven scholing' die zijn geboekt onder de activiteitencodes **002 (Scholing) en **003 (POB). Op basis van een visuele beoordeling (van de mutaties in het grootboek) zijn daar nog aan toegevoegd de uitgaven die betrekking hebben op coaching van medewerkers (en teams) die ten laste van andere activiteitencodes waren geboekt. Ook zijn de kosten van deelname aan congressen niet altijd verantwoord onder scholingskosten, daarom zijn (voor zover herkenbaar) ook deze uitgaven onder dit kopje opgenomen. Ook zijn onder de scholingskosten de lidmaatschapskosten van beroepsverenigingen meegeteld. Tevens zijn onder dit kopje de uitgaven opgenomen die betrekking hebben op de BHV-scholing.

2.2.2 Masterscholing

Onder het kopje 'masterscholing' zijn de out of pocketkosten opgenomen van de Masterscholings-trajecten die worden gefinancierd uit het HG-opleidingsfonds. Ook zijn onder dit kopje de out of pocketkosten van de masterscholingstrajecten van de teamleiders opgenomen.

2.2.3 Sociaal Beleid

Met enige regelmaat worden er scholingsafspraken gemaakt met medewerkers waarvan de inzetlasten worden gedekt uit het budget 'Sociaal Beleid'.

Deze scholingskosten zijn in het totaal overzicht zichtbaar gemaakt onder het kopje 'sociaal beleid'.

2.2.4 Focus op Ambitie

Met de bonden zijn er afspraken gemaakt over de besteding van de decentrale arbeidsvoorwaarden. Een percentage van de loonkosten is hier voor beschikbaar. Uit deze middelen worden een aantal activiteiten gefinancierd onder het programma Focus op Ambitie. Deze activiteiten kunnen over het algemeen ook als scholingsactiviteiten worden aangemerkt. De uitgaven die ten laste van dit budget zijn verantwoord zijn in het totaal overzicht voor een percentage van 0% meegenomen. Volgens eerder gemaakte afspraken worden de uitgaven in het kader van Focus op Ambitie niet meegenomen.

2.2.5 Management Development programma

Bij het stafbureau BPNO worden de uitgaven geboekt die betrekking hebben op de ontwikkeling van het HG management. De uitgaven hebben betrekking op scholingskosten van deans en stafdirecteuren en op de kosten van Hg brede management bijeenkomsten. Omdat ook het CvB deelnemer is van het MD programma worden deze uitgaven voor een percentage van 90% meegenomen in de out of pocket kosten in het kader van professionalisering.

2.2.6 Mediatheek

Bij de Schools en Staven worden lasten geboekt die betrekking hebben op de aanschaf van boeken en abonnementen van tijdschriften. Deze uitgaven zijn eveneens in het totaal overzicht opgenomen en tellen voor 50% mee. De uitgaven die betrekking hebben op de collectievorming van de (centrale) Mediatheek zijn niet meegenomen in deze cijfers.

2.2.7 Reis- en verblijfkosten

De uitgaven van reis- en verblijfkosten worden op speciale kostensoorten geboekt. Soms worden deze uitgaven wel direct ten laste van een scholingsactiviteit geboekt. In dat geval zijn de reis- en verblijfkosten opgenomen onder het kopje scholingskosten. De overige reis- en verblijfkosten hebben soms alleen betrekking op onderwijsactiviteiten maar soms ook op professionaliseringsactiviteiten. Er is geen onderzoek gedaan naar de verhouding van de kosten van de declaraties in onderwijs en professionaliseringsactiviteiten. In de berekening worden de reis- en verblijfkosten voor 25% meegenomen.

2.2.8 Totaal overzicht

In het onderstaande overzicht zijn de out of pocketkosten 2014 afgezet tegen het getotaliseerde jaarinkomen 2014. Zoals uit het onderstaande overzicht blijkt is het out of pocket budget op basis van 3% van het getotaliseerde jaarinkomen € 3.614.938,50. Op basis van de drie posten 'uitgaven scholing', 'Masterscholing' en 'Sociaal Beleid' is er nog ongebruikt budget gezien de 3%-norm.

2.3 Uitputting van het basisrecht

In artikel O-3 van de CAO-HBO is bepaald wat de omvang van het professionaliseringsbasisrecht is. Het basisrecht (zie paragraaf 4.2 van het professionaliseringsplan) is een recht waarvoor de medewerker wordt vrijgesteld in de jaartaak. In de verantwoording neemt de Hanzehogeschool Groningen als uitgangspunt dat iedere werknemer zijn basisrecht heeft uitgeput. Een kwantitatieve verantwoording is derhalve niet opgenomen. De uitputting van het basisrecht ziet er dan als volgt uit:

betrekkingsomvang in fte	minder dan 0,1	0,1 – 0,2	0,2 – 0,3	0,3 -0,4	meer dan 0,4	Totaal
aantal medewerkers	146	190	138	139	2504	3113
omvang basisrecht per medewerker in uren	geen	10	20	30	40	
uren basisrecht totaal		1900	2760	4170	100160	108990

Totaal aantal uren 108990 basisrecht maal de gemiddelde salarislust € 40,- = € 4.359.600,-

Kalenderjaar 2014

Out of pocket uitgaven	totaal €	%	Professionalisering €
Uitgaven scholing			2.508.771,32
Masterscholing			841.248,55
Sociaal beleid			61.274,39
Subtotaal			3.411.294,26
Focus op Ambitie	143.553,61	0%	0
Management Development programma	90.844,36	90%	81.759,92
Mediatheek	245.809,51	50%	122.904,76
Reis- en verblijfkosten	2.632.303,78	25%	658.075,95
Totaal out of pocket			4.274.034,88
GETOTALISEERD JAARINKOMEN 2014	120.497.950,01	3%	3.614.938,50

2.4 Aanvullende scholing

Naast het basisrecht zijn er in de CAO tevens afspraken gemaakt over aanvullende professionalisering. Deze aanvullende scholing is beschreven in paragraaf 4.3 en 4.4 van het professionaliseringsplan. Voor deze aanvullende scholing geldt als voorwaarde dat daarover schriftelijke afspraken worden gemaakt tussen leidinggevende en werknemer. Er zijn voor aanvullende scholing twee categorieën te onderscheiden te weten:

Aanvullende scholing 75%

(Interpretatie en voorbeelden)

- Opleidingen die deel uitmaken van het professionaliseringsplan worden voor 75% van de officiële studielast gefaciliteerd door de werkgever. Onder deze 'aanvullende scholing' vallen bijvoorbeeld:
- Opleidingen gericht op de didactische bekwaamheid van docenten (BDB)
 - Mastertrajecten
 - Professionalisering gericht op ondersteunende processen, ondernemerschap, internationalisering
 - Trajecten voor leiderschapsontwikkeling en teamontwikkeling
 - Promotietrajecten

Aanvullende scholing 25%

Als een medewerker een opleiding voorstelt die uitgaat boven zijn basisrecht én geen onderdeel uitmaakt van het professionaliseringsplan dan kan dit voor 25% van de officiële studielast worden gefaciliteerd.

Voor 2014 werden op hogeschoolniveau geen gegevens geregistreerd omtrent studiebelastingsuren. Daarom is de verantwoordingsperiode 2014 gekozen om de 'zwaargewichten' onder de opleidingen mee te nemen in de verantwoording en de resterende (voornamelijk aanvullende scholing 25% van de officiële studielast) fasegewijs in de komende jaren mee te nemen in de verantwoording.

De 'zwaargewichten' voor 2014 betreffen:

Mastertrajecten

Aantal trajecten	: 152
Uren master per jaar	: 840

Opleidingen gericht op de didactische bekwaamheden van docenten (PDB/BDB)

Aantal trajecten	: 78
Uren Leergang	: 300

Basiskwalificatie Examinering (BKE)

Aantal trajecten	: 165
Uren traject	: 18

Cursussen Onderzoeksvaardigheden voor docenten

Trajecten	Regulier	Start-cursus	Ad Kil	Prins Claus Conser-vatorium	Dans-regulier	Dans-startcursus	Totaal
aantal deelnemers	42	27	30	23	7	24	153
uren traject	80	40	80	24	45	10	
Totaal aantal uren	3360	1080	2400	552	315	240	7947

Aanvullende scholing in totaal

2014	totaal uren	GSL	Totale kosten
Masters	127680	€ 40	€ 5.107.200
PDB/BDB	23400	€ 40	€ 936.000
BKE	2970	€ 40	€ 118.800
Onderzoeksvaardigheden	7947	€ 40	€ 317.880
			€ 6.479.880

75% van € 6.479.880,- = € 4.859.910,-

2.5 Budget versus realisatie

We kunnen vaststellen dat de Hanzehogeschool meer aan professionalisering heeft uitgegeven dan minimale verplichting namelijk:

Onderdelen professionalisering	Kosten in euro's
3% van het Getotaliseerd jaarinkomen	€ 3.614.938,-
"out of pocket" kosten	€ 4.274.035,-
overbesteding	€ -659.097,-
3% van het Getotaliseerd jaarinkomen	€ 3.614.938,-
Basisrecht	€ 4.359.600,-
Aanvullende scholing	€ 4.859.910,-
Totaal	€ 9.219.510,-
overbesteding	€ 5.604.572,-
Totale minimale verplichting	€ 7.229.877,- (6% van getotaliseerd jaarinkomen)
Totale uitgaven	€ 13.493.545,-
Totaal overbesteding	€ -6.263.668,-

jaarrekening 2014

- balans	178
- staat van baten en lasten	179
- kasstroomoverzicht	180
- toelichting algemeen	181
- grondslagen voor waardering van activa en passiva	182
- grondslagen voor bepaling van het resultaat	185
- toelichting op de balans	186
- niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	195
- toelichting op de staat van baten en lasten	196
- controleverklaring van de onafhankelijke accountant	201
- overige gegevens	207
- FSR-tabel	214

balans

Balans per 31 december 2014

(na resultaatbestemming, bedragen x € 1.000,-)

1 Activa	31-12-14		31-12-13	
Ref.				
Vaste activa				
1.1 Materiële vaste activa	116.573		110.747	
1.2 Financiële vaste activa	509		566	
Totaal vaste activa		117.082		111.313
Vlottende activa				
1.3 Voorraden	223		273	
1.4 Vorderingen	6.164		5.288	
1.5 Liquide middelen	34.020		41.128	
Totaal vlottende activa		40.408		46.689
TOTAAL ACTIVA		157.490		158.002

2 Passiva	31-12-14		31-12-13	
2.1 Eigen vermogen		83.081		80.626
Vreemd vermogen				
2.2 Voorzieningen	3.313		3.628	
2.3 Langlopende schulden	23.000		25.268	
2.4 Kortlopende schulden	48.096		48.479	
Totaal vreemd vermogen		74.409		77.376
TOTAAL PASSIVA		157.490		158.002

staat van baten en lasten

Baten en lasten, 1 januari 2014 - 31 december 2014

(bedragen x € 1.000,-)

3 Baten		2014		Begroting 2014		2013	
Ref.							
3.1	Rijksbijdragen OCW	165.725		153.567		161.831	
3.2	Collegegelden	48.226		47.100		45.388	
3.3	Baten werk i.o.v. derden	4.678		4.833		7.090	
3.4	Overige baten	17.235		17.400		16.067	
	Totaal baten		<u>235.862</u>		<u>222.900</u>		<u>230.376</u>
4 Lasten							
4.1	Personele lasten	177.736		168.632		169.798	
4.2	Afschrijvingen	14.536		14.800		15.216	
4.3	Huisvestingslasten	13.965		13.550		12.920	
4.4	Overige lasten	26.382		27.100		29.279	
	Totaal lasten		<u>232.620</u>		<u>224.082</u>		<u>227.213</u>
	Saldo baten en lasten		<u>3.243</u>		<u>-1.182</u>		<u>3.163</u>
5 Financiële baten en lasten							
5.1	Financiële baten	183		250		217	
5.2	Financiële lasten	971		1.000		992	
	Totaal financiële baten en lasten		<u>-787</u>		<u>-750</u>		<u>-775</u>
	RESULTAAT		<u>2.455</u>		<u>-1.932</u>		<u>2.388</u>

kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000,-)

	2014		2013	
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Resultaat	2.455		2.388	
Overige mutaties Eigen Vermogen	0		0	
		2.455		2.388
Aanpassingen voor:				
- Afschrijvingen	14.536		15.216	
- Mutaties voorzieningen	-316		1.050	
- Vrijval langlopende schulden	-2.268		0	
		11.951		16.266
Veranderingen in vlottende middelen:				
- Voorraden	50		26	
- Vorderingen	-877		412	
- Kortlopende schulden	-383		-1.186	
		-1.210		-748
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		13.197		17.906
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investeringen in materiële vaste activa	-20.362		-11.358	
Mutaties leningen (financiële vaste activa)	57		57	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-20.305		-11.301
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Nieuw opgenomen leningen	0		0	
Aflossing langlopende schulden	0		0	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		0		0
Mutatie liquide middelen		-7.108		6.605
Beginstand liquide middelen	41.129		34.524	
Mutatie boekjaar	-7.108		6.605	
EINDSTAND LIQUIDE MIDDELEN		34.021		41.129

toelichting algemeen

Activiteiten

De activiteiten van de instelling bestaan voornamelijk uit dienstverlening op het gebied van onderwijs.

Consolidatie

De rechtspersonen waarin de hogeschool een kapitaal- en/of organisatiebelang heeft en waar bovendien sprake is van een materieel financieel belang zijn opgenomen in het eigen vermogen van de Hanzehogeschool Groningen. Er is hierbij geen sprake van integrale consolidatie maar van het activeren van een vordering op verbonden partijen en het crediteren van het eigen vermogen van die partijen ten gunste, eventueel ten laste, van het eigen vermogen van de Hanzehogeschool Groningen.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Mutaties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de op dat moment geldende wisselkoersen. Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor in 2014 geldmiddelen zijn opgeofferd. De aflossingen op de financiële vaste activa zijn hierop in mindering gebracht.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het bestuur van de Hanzehogeschool Groningen zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat het bestuur schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Rapporteringsvaluta

Alle in dit financiële verslag vermelde bedragen zijn genoteerd in euro's. Daar waar afkortingen gebruikt worden van K€ en M€ wordt bedoeld € x 1.000 respectievelijk € x 1.000.000.

grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven is door de Raad voor de Jaarverslaggeving. Deze bepalingen zijn van toepassing op grond van de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs (WJZ/2007/50507) (RJ660).

Activa en passiva (met uitzondering van het groepsvermogen) worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar en volgen de per 1 januari 2008 ingevoerde Regeling Jaarverslaggeving onderwijs.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs verminderd met de toegepaste lineaire afschrijvingen op basis van de verwachte economische levensduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Afboekingen door verkoop, buitengebruikstelling of tenietgaan worden afzonderlijk vermeld. Onderstaande afschrijvingstermijnen worden als uitgangspunt gehanteerd, op basis van incidentele afwijkende inschatting van levensduur kan deze worden aangepast.

De activeringsgrens voor inventaris en apparatuur is € 2.500,- met uitzondering van computerapparatuur. Deze apparatuur wordt in principe altijd geactiveerd met een ondergrens van € 250,-.

De gehanteerde categorieën zijn (samen met de afschrijvingstermijnen en -percentages):

- Gebouwen: Casco/Afbouw 30 jaar (3,3%)
- Gebouwen: inbouw 15 jaar (6,7%)
- Gebouwen: investering in huurpanden 10 jaar (10,0%) of kortere huurtermijn
- Sportterreinvoorzieningen: 10 jaar (10,0%)
- Overige terreinvoorzieningen: 15-30 jaar (3,3%-6,7%)

- Bouwkundige voorzieningen en installaties: 15 jaar (6,7%)
- Meubilair (inventaris): 7-10 jaar (10,0%-14,3%)
- Computerapparatuur: 3-4 jaar (33,3%-25,0%)
- Audiovisuele apparatuur: 4 jaar (25,0%)
- Medische apparatuur: 10 jaar (10,0%)
- Industriële apparatuur: 15 jaar (6,7%)
- Overige apparatuur: 7 jaar (14,3%)
- Technische installaties ICT: 7 jaar (14,3%)
- Technische installaties overig: 15 jaar (6,7%)
- Transportmiddelen: 7 jaar (14,3%)

Ontvangen subsidies die betrekking hebben op investeringen (materiële vaste activa) worden in mindering gebracht op de materiële vaste activa.

Financiële vaste activa

Leningen u/g

Leningen worden verstrekt op basis van overeenkomsten waarin is vastgelegd op welke termijn de lening wordt afgelost, tegen welk rentepercentage geleend wordt en indien van toepassing, welke zekerheden er zijn verstrekt.

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van transactiekosten (indien materieel). Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen.

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs op verkrijgingsprijzen onder toepassing van de FIFO-methode ('first in, first out') of lagere opbrengstwaarde.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incurantheid van de voorraden.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. De looptijd van de vorderingen is < 1 jaar.

Vorderingen waartegenover ook een schuld staat in de vorm van vooruitontvangen bedragen, zijn gesaldeerd opgenomen in de balans.

Onderhanden projecten in opdracht van derden worden gewaardeerd tegen de gerealiseerde projectopbrengsten. Indien van toepassing, worden de verwerkte verliezen en reeds gedeclareerde termijnen hierop in mindering gebracht. Onderhanden projecten waarvan de gefactureerde termijnen hoger zijn dan de gerealiseerde projectopbrengsten worden opgenomen onder de kortlopende schulden, waarbij op totaalniveau gesaldeerd wordt tussen vorderingen en schulden.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de Hanzehogeschool Groningen is opgebouwd uit de in het verleden behaalde resultaten. Andere mutaties in het eigen vermogen komen tot stand door stelselwijzigingen of door het opnemen van verbonden partijen. Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves en bestemmingsreserves en/of -fondsen. Hierin is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen.

De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, welke door het bestuur is aangebracht. De bestemmingsfondsen zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, welke door derden zijn aangebracht.

Het resultaat van het verslagjaar op het initieel onderwijs wordt toegevoegd aan de algemene reserve. Is een deel van het resultaat tot stand gekomen door activiteiten in projectvorm die nog niet zijn afgerond, dan wordt dat deel overgeheveld naar de bestemde reserve Projecten.

Voor een verdere toelichting op het vermogen wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Voorzieningen wachtgeld

Voor zowel het wettelijke als het bovenwettelijke deel van de wachtgeldregeling is per balansdatum een voorziening getroffen. Deze voorzieningen zijn bepaald op basis van opgaven van de uitvoeringsinstellingen, rekening houdend met deelnamekans.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen voor verwachte lasten gedurende het dienstverband van de werknemers. Hierbij is rekening gehouden met indexatie, blijf- en deelnamekans en verdiscontering.

Voorziening WGA-WIA

Ter dekking van toekomstige lasten ingevolge de wet integratie gedeeltelijk arbeidsgeschikten is een voorziening opgenomen. De voorziening is bepaald op basis van het ziektebestand en verdisconteerd.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde.

Langlopende schulden

Bouwleningen

In 2005 is een nieuwe financiering aangegaan bij het ministerie van Financiën en is het recht op eerste hypotheek verleend aan de Staat der Nederlanden voor een aantal panden aan het Zernikeplein (kadastraal bekend als Penningsdijk 6, Landleven 10, Zernikeplein 1 en Blauwborgje).

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Langlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de staat van baten en lasten als interestlast verwerkt.

Kortlopende schulden

Onder kortlopende schulden zijn de bedragen ondergebracht die nog betrekking hebben op het verslagjaar maar op balansdatum nog niet zijn betaald en bedragen die zijn ontvangen in of voor het verslagjaar en aan opvolgende jaren moeten worden toegekend.

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het saldo van de baten en lasten is tot stand gekomen met inachtneming van de volgende beginselen:

- Toerekeningsbeginsel: baten en lasten worden toegerekend aan dat jaar waar ze betrekking op hebben, hierbij wordt ervan uitgegaan dat onderwinstaken gelijkmatig over het jaar zijn verdeeld.
- Realisatiebeginsel: winsten worden genomen voor zover zij in het verslagjaar zijn gerealiseerd.
- Voorzichtigheidsbeginsel: verliezen of risico's worden opgenomen voor zover zij bekend zijn geworden vóór het opmaken van de jaarrekening.

Begroting

De Hanzehogeschool Groningen werkt met een planning- en controlcyclus op studiejaar en daarmee ook met een begroting op studiejaar. De begroting voor 2014 is een technische uitwerking op basis van de studiejaar-begroting 2013/2014 waarbij voor de laatste vier maanden (onderdeel van de begroting 2014/2015) een inschatting wordt gemaakt. In de jaarrekening wordt verder ingegaan op de cijfers ten opzichte van de begroting 2014.

Baten

Rijksbijdragen OCW

De baten die in een verslagjaar zijn ontvangen van het ministerie van OCW worden in totaliteit verantwoord en zijn gebaseerd op de meest recent verschenen rijksbijdragebrieven. De rijksbijdragebrief van december is feitelijk de definitieve toekenning over een kalenderjaar. Eventuele mutaties op de rijksbijdrage worden toegerekend aan het betreffende kalenderjaar en werken volledig door in de studiejaarrekening over de periode september jaar X t/m augustus jaar Y.

Collegegelden

De collegegelden worden verantwoord volgens het baten- en lastenstelsel.

Werk i.o.v. derden

Opbrengsten uit het verlenen van diensten geschieden naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Overige baten

Overige baten bestaan uit baten uit verhuur, detachering en overige. Exploitatiesubsidies worden als baten

verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de instelling de condities voor ontvangst kan aantonen.

Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de staat van baten en lasten.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Personeelsbeloningen

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenen

De Hanzehogeschool Groningen heeft de toegezegd-pensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds in de jaarrekening verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De instelling betaalt op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. Behalve de betaling van premies heeft de instelling geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze pensioenregelingen. De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

toelichting op de balans

(bedragen x € 1.000,-)

1. Activa

Vaste activa

1.1 Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

		Verrijgingsprijs tm 31-12-13	Afschrijvingen tm 31-12-13	Boekwaarde 31-12-2013	Investerings 2014
1.1.1	Gebouwen en terreinen				
1.1.1.1	Gebouwen (incl. bouwv.oorz.)	182.940	106.891	76.049	2.778
1.1.1.2	Terreinen + terreinvoorzieningen	12.261	1.851	10.410	2.681
		195.201	108.742	86.459	5.459
1.1.2	Inventaris en apparatuur				
1.1.2.1	Inventaris	25.551	17.509	8.042	752
1.1.2.2	Apparatuur	46.113	33.380	12.733	9.990
		71.664	50.889	20.775	10.742
1.1.3	Overige materiële vaste activa				
	Vervoermiddelen	133	91	42	130
1.1.4	Projecten in uitvoering	3.471	0	3.471	0
	TOTAAL MATERIËLE VASTE ACTIVA	270.469	159.722	110.747	16.331

Toelichting:

Door de Hanzehogeschool wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Een bijzonder-waardeverminderverslies wordt direct als last verwerkt in de staat van baten en lasten onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief. Over 2014 is bijzondere waardevermindering niet van toepassing.

De onder Terreinen opgenomen investering heeft betrekking op de aanschaf van grond ten behoeve van nieuwbouw Entrance.

Investerings in gebouwen en inventaris hebben over het boekjaar met name betrekking op een diversiteit aan kleinere verbouwings- en inrichtingsprojecten. Investerings in apparatuur betreffen naast computerapparatuur ICT en infrastructuur ICT investeringen in een aantal grote systemen (Lync, Osiris, Microsoft Dynamics AX2012) en Hanze.nl.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening voor groot onderhoud gevormd. De kosten worden rechtstreeks in het resultaat verantwoord. Het saldo op 'projecten in uitvoering' heeft betrekking op lopende investeringsprojecten en omvat Entrance, verbouw WBC, PCC en vDV.

Een aantal panden aan het Zernikeplein (kadastraal bekend als Penningsdijk 6, Landleven 10, Zernikeplein 1 en Blauwborgje) is hypotheccair bezwaard.

	Desinvesteringen 2014	Mutaties projecten in uitvoering 2014	Afschrijvingen 2014	Boekwaarde 31-12-2014
	0		7.683	71.145
	0		326	12.765
	0		8.008	83.909
	0		1.529	7.264
	0		4.980	17.743
	0		6.509	25.007
	0		18	154
	0	4.031	0	7.502
	0	4.031	14.536	116.573

1.2 Financiële vaste activa

De mutaties in de financiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

		Boekwaarde 31-12-2013	Investerings en verstrekte leningen	Desinvest. en afgeloste leningen	Vorderingen kortlopend	Boekwaarde 31-12-2014
1.2.1	Overige leningen u/g Unica Installatiegroep BV	566	0	57	0	509
	TOTAAL FINANCIËLE VASTE ACTIVA	566	0	57	0	509

Toelichting:

In verband met de investering in energievoorzieningen (warmte-koude-opslag) voor het Economiegebouw is in 2006 een geldlening verstrekt aan Unica ten bedrage van K€ 354. Aanvullend op deze overeenkomst is eind 2007 voor het Corpushuys (van Swietenlaan) een lening aan Unica van K€ 564 verstrekt. Aflossingen vinden plaats overeenkomstig maandelijksse termijnen per locatie, op jaarbasis een aflossing van K€ 57.

Vlottende activa

1.3 Voorraden

		31-12-14	31-12-13
1.3.1	Gebruiksgoederen		
	Mag.goed./kantoorbenodigdheden	223	273
	TOTAAL VOORRADEN	223	273

1.4 Vorderingen

		31-12-14	31-12-13
1.4.1	Debiteuren	2.259	1.501
1.4.2	Onderhanden werk i.o.v. derden		
	Projecten en contractonderzoek	1.233	1.393
1.4.3	Overige vorderingen	2.129	1.205
1.4.4	Overlopende activa	543	1.189
	TOTAAL VORDERINGEN	6.164	5.288

Toelichting:

De vorderingen op studenten en reguliere debiteuren zijn fors hoger. Door de implementatie van nieuwe systemen in het voorjaar van 2014 hebben het facturerings- en aanmaanproces gedwongen een periode stilgelegd. Eind 2014 zijn deze processen hervat en zal naar verwachting medio 2015 weer resulteren in saldi vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Het onderhanden werk i.o.v. derden is per balansdatum gesaldeerd opgenomen en vormt per 31-12-2014 een vordering. In de winst en verliesrekening is in 2014 een bedrag verantwoord ten aanzien van opbrengsten uit onderhanden projecten van M€ 6,2. De projectopbrengsten worden verantwoord bij ontvangst van de gelden. Middels de onderhanden werk boekingen worden de opbrengsten en kosten gelijkmatig verdeeld over de projectperiode.

Het saldo onderhanden werk bestaat uit een debet positie van K€ 1.295 en een credit positie van K€ 62. De debet positie betreft het onderhanden werk van de onderhanden subsidieprojecten en de credit positie heeft betrekking op de onderhanden werk positie contractonderwijs en contractonderzoek. De debet positie van het onderhandenwerk van de subsidieprojecten betreft K€ 4.048 debet, daartegenover is K€ 2.753 credit geboekt aan onderhanden werk. De debet positie OHW contractactiviteiten betreft K€ 367. De credit positie betreft K€ 305.

Onder de overige vorderingen is aanvullend ten opzichte van voorgaand jaar een vordering op de belastingdienst opgenomen (M€ 0,2 Pro Rata 2013), de restantuitkering vanuit opheffing Waarborgfonds HBO (M€ 0,2) en een nog te ontvangen subsidie van SNN (M€ 0,6 project Toerisme).

1.5 Liquide middelen

		31-12-14	31-12-13
1.5.1	Banken	-834	16.770
1.5.2	Kasmiddelen	16	18
1.5.3	Deposito's	35.000	22.000
1.5.4	Overige	-162	2.340
TOTAAL LIQUIDE MIDDELEN		34.020	41.128

Toelichting:

een nadere toelichting op de mutaties binnen de Liquide middelen is te vinden in het kasstroomoverzicht. De Overige liquide middelen hebben voor het grootste deel betrekking op afgegeven bankgaranties (ultimo 2014) en kruisposten. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de rechtspersoon.

2. Passiva

2.1 Eigen vermogen

		Saldo 31-12-2013	Mutaties		Saldo 31-12-2014
			Bestemming resultaat	Overige mutaties	
2.1.1	Algemene reserve (publiek)	61.359	1.139	6.189	68.687
	Algemene reserve (privaat)	2.497	1.316	0	3.813
	Subtotaal algemene reserve	63.856	2.455	6.189	72.500
2.1.2	Bestemmingsreserves (publiek)				
	EV geconsolideerde verbonden partijen	0	0	0	0
	Waarborgfonds	574	-574	0	0
	Reserve huisvestingsbeleid	3.100	0	0	3.100
	Projecten	13.095	-5.615	0	7.480
	Overig	0	0	0	0
	Subtotaal bestemmingsreserves (publiek)	16.769	-6.189	0	10.580
TOTAAL EIGEN VERMOGEN		80.626	-3.734	6.189	83.081

Toelichting:

In 2013 is een bedrag van M€ 3,1 onttrokken aan de Algemene reserve en toegevoegd aan de Bestemmingsreserve huisvestingsbeleid. Deze heeft betrekking op het uit te voeren nieuwbouwprogramma over de jaren 2014-2018. De bestemmingsreserve Waarborgfonds is als gevolg van opheffing van dit fonds per ultimo 2014 komen te vervallen.

2.2 Voorzieningen

		Saldo 31-12-2013	Mutaties			Saldo 31-12-2014
			Dotaties 2014	Onttrekkingen 2014	Vrijval 2014	
2.2.1	Personeelsvoorzieningen					
	Wachtgelden bovenwettelijk	613	192	206	0	599
	Wachtgelden wettelijk	676	910	753	0	833
	Voorziening jubilea	670	11	0	7	674
	Voorziening WGA-WIA	1.670	24	283	204	1.207
	Subtotaal personeelsvoorzieningen	3.628	1.137	1.242	211	3.312
	TOTAAL VOORZIENINGEN	3.628	1.137	1.242	211	3.312

		Kortlopend deel <1 jaar	Langlopend deel >1 jaar	Saldo 31-12-2014
	Personeelsvoorzieningen			
	Wachtgelden bovenwettelijk	140	459	599
	Wachtgelden wettelijk	523	310	833
	Voorziening jubilea	95	579	674
	Voorziening WGA-WIA	165	1.042	1.207
	SUBTOTAAL PERSONEELS- VOORZIENINGEN	923	2.390	3.312

Toelichting:

De voorzieningen Wachtgelden wettelijk en bovenwettelijk alsmede WGA-WIA zijn opgenomen conform opgaaf van uitvoerders.

2.3 Langlopende schulden

		Bedrag lening 31-12-2013	Aangegane leningen o/g	Aflossingen 2014	Schulden kt 2014	Stand 31-12-2014
2.3.1	Kredietinstellingen (bouwleningen)					
	Lening 1 ministerie van Financiën	13.000	0	0	0	13.000
	Lening 2 ministerie van Financiën	0	0	0	0	0
	Lening 3 ministerie van Financiën	10.000	0	0	0	10.000
2.3.2	Langlopende schulden aan OCW					
	Liquiditeitsbijdrage 1988	2.268	0	2.268	0	0
	TOTAAL LANGLOPENDE SCHULDEN	25.268	0	2.268	0	23.000

		Stand 31-12-2014	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar	Rentevoet
	Kredietinstellingen (bouwleningen)				
	Lening 1 ministerie van Financiën	13.000	13.000	13.000	4,05%
	Lening 2 ministerie van Financiën	10.000	10.000	10.000	4,01%
	TOTAAL LANGLOPENDE SCHULDEN	23.000	23.000	23.000	

Toelichting:

In april 2005 zijn nieuwe leningen aangegaan bij het ministerie van Financiën. Ook is vanaf dat moment een start gemaakt met het 'schatkistbankieren' waarbij er een rekening courant verhouding is tussen de Hanzehogeschool Groningen en het ministerie. Dagelijks worden de saldi van de bankrekeningen vereffend.

De in 1988 door OCW verstrekte liquiditeitsbijdrage is in 2014 vrijgevallen ten gunste van het resultaat. De langlopende schuld betreft een verstrekking vanwege de gespreide inning van de collegegelden. De langlopende vordering betreft het niet afgerekende deel bij de overgang van declaratiestelsel naar lump sum in 1988. De beleidsdirectie van OCW heeft besloten dat wat OCW betreft deze schuld kan worden geschrapd.

2.4 Kortlopende schulden

		31-12-14		31-12-13	
2.4.1	Crediteuren		6.013		3.921
2.4.2	Belastingen en premies sociale verzekeringen		6.881		6.421
2.4.3	Schulden inzake pensioenen		2.235		2.406
2.4.4	Overige kortlopende schulden		2.195		6.177
2.4.5	Overlopende passiva				
	Vooruitontvangen collegegelden	19.129		17.972	
	Vakantiegeld	5.066		4.892	
	Vakantiedagen	5.266		5.372	
	Salarissen	67		26	
	Vooruitontvangen bedragen	1.243		1.292	
			30.772		29.554
	TOTAAL KORTLOPENDE SCHULDEN		48.096		48.479

Toelichting:

Tussen de balansposten Crediteuren en Overige kortlopende schulden heeft ten opzichte van 2013, ultimo 2014 een verschuiving plaatsgevonden. In 2013 is door de overgang naar een nieuwe financieel systeem de crediteurenadministratie eerder gesloten, schulden aan leveranciers zijn hierdoor in grotere mate opgenomen onder de Overige kortlopende schulden.

Overzicht verbonden partijen

Beslissende zeggenschap (stichting of vereniging)

	Juridische Vorm	Statutaire zetel	Code activiteiten	Eigen vermogen 31-12-2014	Resultaat 2014	Verklaring art. 2:403 BW	Consolidatie ja/nee
Stud.fnds Minerva (Art and Food)	stichting	Groningen	4	0	0	N	N
Stud.fnds Pr.Claus Conservatorium	stichting	Groningen	4	0	0	N	N
Peter de Grote festival	stichting	Groningen	4	0	0	N	N
TOTAAL				0	0		

Als verbonden partij worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.

	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteiten
Hanzeplein	stichting	Groningen	4
Makarov Prelude	stichting	Groningen	4
Seniorenacademie HOVO Gron./Drenthe	stichting	Groningen	4
Gilde HBO	stichting	Den Haag	4
Stichting Hanze University Foundation	stichting	Groningen	4
Stichting RenQi	stichting	Groningen	4
Stichting Cube050	stichting	Groningen	4
Stichting Groot Brugmans	stichting	Groningen	4
Stichting EDGar (Energy Delta Gas Research)	stichting	Groningen	4

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige.

Overzicht geormerkte doelsubsidies OCW (2.4.7)

Omschrijving	Kenmerk	Bedrag van toewijzing	einddatum	Saldo 01-01-2014	Toewijzing tm 31-12-2014	Uitgaven tm 31-12-2014	Saldo 31-12-2014
HBO Lerarenbeurs	2014/2/352703	-17.976,24	31-12-14	0	-17.976,24	-17.976,24	0
HBO Lerarenbeurs	2014/2/364066	-17.546,40	31-12-14	0	-17.546,40	-17.546,40	0
HBO Lerarenbeurs	2014/2/374304	402.089,95	31-12-14	0	402.089,95	402.089,95	0
HBO Lerarenbeurs	2014/2/377270	11.892,49	31-12-14	0	11.892,49	11.892,49	0
HBO Lerarenbeurs	2014/2/385243	-1.061,04	31-12-14	0	-1.061,04	-1.061,04	0
HBO Lerarenbeurs	2014/2/385989	14.147,20	31-12-14	0	14.147,20	14.147,20	0
TOTAAL GEOOR- MERKTE DOEL- SUBSIDIES		391.545,96		0	391.545,96	391.545,96	0

niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Hypotheekverklaring

Met ingang van april 2005 is het recht op eerste hypotheek verleend aan de Staat der Nederlanden voor de panden aan het Zernikeplein (kadastraal bekend als Penningsdijk 6, Landleven 10, Zernikeplein 1 en Blauwborgje). In deze gebouwen zijn onder meer de economische en de technische schools gevestigd.

Vordering op het ministerie van OCW

In 2001 is de vordering op OCW betreffende IZK, vakantieuitkering en sociale lasten uit 1986/1987 afgeboekt. Deze vordering (K€ 2.719) blijft echter wel bestaan en zal worden verrekend bij liquidatie van de hogeschool. In december 2005 is een bedrag aan de hogeschool uitgekeerd in verband met het afschaffen van de ZKOO-regeling dat in mindering is gebracht op deze vordering.

Langlopende verplichtingen

Bankgaranties

De Hanzehogeschool Groningen heeft per 2014 geen openstaande bankgaranties. De per ultimo 2013 afgegeven garanties voor een totaalbedrag van K€ 2.374 zijn gedurende 2014 beëindigd. Deze garanties hadden betrekking op:

- Stichting Waarborgfonds HBO (K€ 574)
- Van Wijnen BV inzake meer/minderwerk nieuwbouw Sportstudies (M€ 1,8)

Er zijn gedurende 2014 geen nieuwe bankgaranties verstrekt.

Overige verplichtingen en claims

In ieder verslagjaar lopen verschillende juridische procedures. Deze zijn te onderscheiden naar beroepen die zijn ingesteld door studenten of personeelsleden, vorderingen van derden, en eventuele procedures tegen of vanwege bestuursorganen waaronder het ministerie van OCW.

Bij de procedures van de Hanzehogeschool Groningen tegen personeelsleden kan het voorkomen dat, hetzij in het kader van een minnelijke schikking, hetzij op basis van de uitspraak van de kantonrechter, een vergoeding wordt toegekend. In het afgelopen boekjaar heeft de Hanzehogeschool Groningen geen uitzonderlijke claims opgelopen.

In het afgelopen verslagjaar zijn ook voor het overige geen geschillen met derden gerezen die naar huidig inzicht zullen resulteren in vorderingen tot schadevergoeding waaruit substantiële financiële aanspraken zullen voortvloeien.

Aardbevingsschade

In de balans per ultimo 2014 is het vastgoed van de Hanzehogeschool Groningen opgenomen voor een boekwaarde van € 71 miljoen. De Hanzehogeschool Groningen wordt geconfronteerd met mogelijke schade aan het vastgoed als gevolg van aardbevingen veroorzaakt door de gaswinning door de NAM.

Op grond van wettelijke bepalingen is de exploitant van de gasvelden, zijnde de NAM, aansprakelijk voor alle schade als gevolg van de exploitatie van de gasvelden. De Hanzehogeschool Groningen gaat er dan ook vanuit dat alle vormen van schade als gevolg van de aardbevingen vergoed worden door de NAM. De onderhandelingen over procedures voor schadevaststelling en schadeafhandeling zijn nog onderwerp van gesprek met de betrokken partijen, waaronder de NAM. Bijkomend risico is dat schades nu nog niet altijd zichtbaar zijn en zich mogelijk op langere termijn pas zullen uiten.

In de waardering van het vastgoed is per 31 december 2014 geen rekening gehouden met een impairment vanwege aardbevingsschade. Dit is thans niet aan de orde.

De Hanzehogeschool kan als gevolg van bovenstaande omstandigheden op dit moment geen inschatting maken van de totale gevolgen van de risico's op de toekomstige bedrijfsvoering en de waardeontwikkeling van het vastgoed. Gedurende 2014 is voor ruim € 0,9 miljoen kosten gemaakt voor aardbeving-gerelateerd onderzoek, waarvan € 0,4 miljoen in het resultaat over 2014 is opgenomen. Per balansdatum zijn er voorzichtigheids-halve geen vorderingen uit hoofde van de verwachte vergoedingen door de NAM in de cijfers opgenomen.

toelichting op de staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000,-)

3. Baten

3.1 Rijksbijdragen OCW

		2014	begroting 2014	2013
3.1.1	(Normatieve) rijksbijdrage OCW (HBO)	165.333	153.567	161.169
3.1.2	Overige subsidies OCW			
	Geormerkte subsidies	392	0	662
TOTAAL RIJKSBIJDAGEN OCW		165.725	153.567	161.831

Toelichting:

De hoogte van de rijksbijdrage sluit aan en is gebaseerd op de betreffende rijksbijdragebrieven.

3.2 Collegegelden

		2014	begroting 2014	2013
3.2.1	Collegegelden (bekostigde studenten)	51.214	49.500	47.858
3.2.2	Overige	-2.988	-2.400	-2.469
TOTAAL COLLEGEGEDEN		48.226	47.100	45.388

Toelichting:

Het bedrag onder 'Overige' is het resultaat van de saldering tussen ontvangsten van niet bekostigde studenten en restitutie van collegegelden.

3.3 Baten werk in opdracht van derden

		2014	begroting 2014	2013
3.3.1	Opbrengst werk i.o.v. derden			
3.3.1.1	Contractonderwijs, CA / P-HBO cursussen	3.737	4.133	2.824
3.3.1.2	Contractonderzoek, Overige contractactiviteiten	698	700	2.230
Totaal opbrengst werk i.o.v. derden		4.435	4.833	5.054
3.3.2	Mutaties onderhanden werk i.o.v. derden	242	0	2.036
TOTAAL BATEN WERK I.O.V. DERDEN		4.678	4.833	7.090

3.4 Overige baten

		2014	begroting 2014	2013
3.4.1	Verhuur onroerende zaken	638	700	890
3.4.2	Detachering personeel	1.161	1.200	1.552
3.4.3	Overige baten			
	Subsidies	6.226	6.500	5.526
	Overige bijdragen van studenten	2.050	2.000	2.330
	Overige	7.159	7.000	5.770
	Subtotaal	15.436	15.500	13.625
	TOTAAL OVERIGE BATEN	17.235	17.400	16.067

Toelichting:

Onder de Overige baten-Overige is een bate verantwoord ter hoogte van M€ 1,4 voortkomend uit de opheffing van het Waarborgfonds HBO. Daarnaast is een bate opgenomen van M€ 2,3 als gevolg van vrijval van de langlopende schuld aan OCW, bekend onder de naam Liquiditeitsbijdrage 1988.

4. Lasten

4.1 Personele lasten

		2014	begroting 2014	2013
4.1.1	Lonen en salarissen			
4.1.1.1	Brutolonen en salarissen	123.764	122.132	119.080
4.1.1.2	Sociale lasten	14.206	12.500	13.028
4.1.1.3	Pensioenpremies	18.413	16.000	18.203
	Subtotaal lonen en salarissen	156.383	150.632	150.312
4.1.2	Overige personele lasten			
4.1.2.1	Dotatie voorziening wachtgeld	1.102	0	776
4.1.2.2	Ingehuurd personeel niet in loondienst	18.123	15.000	13.878
4.1.2.3	Dotatie/vrijval overige personele voorzieningen	-176	0	1.338
4.1.2.4	Overige	3.446	3.000	4.583
	Subtotaal overige personele lasten	22.495	18.000	20.575
4.1.3	Uitkeringen (-/-)	-1.142	0	-1.089
	TOTAAL PERSONELE LASTEN	177.736	168.632	169.798

Toelichting:

De stijging van de lonen en salarissen is een gevolg van de toename van het gemiddeld aantal medewerkers over 2014 ten opzichte van 2013 met 104 fte, en een effect van de nieuwe cao per eind 2014.

4.2 Afschrijvingen

		2014	begroting 2014	2013
4.2.1	Gebouwen	8.008	8.300	8.749
4.2.2	Inventaris en apparatuur	6.509	6.500	6.457
4.2.3	Overige materiële vaste activa	18	0	12
4.2.4	Vrijval investeringssubsidies	0	0	-2
	TOTAAL AFSCHRIJVINGEN	14.536	14.800	15.216

Toelichting:

Onder de Overige materiële vaste activa zijn de afschrijvingen op vervoersmiddelen opgenomen.

4.3 Huisvestingslasten

		2014	begroting 2014	2013
4.3.1	Huur	2.505	2.400	2.133
4.3.2	Klein onderhoud	1.493	1.700	1.373
4.3.3	Schoonmaakkosten	3.388	3.200	2.964
4.3.4	Heffingen	826	850	864
4.3.5	Energie en water	1.922	2.200	1.997
4.3.6	Overige	3.831	3.200	3.590
TOTAAL HUISVESTINGSLASTEN		13.965	13.550	12.920

Toelichting:

Onder de Overige huisvestingslasten in een bedrag van M€ 0,7 verantwoord, voortkomend uit de definitieve afwikkeling van een juridisch dossier.

4.4 Overige lasten

		2014	begroting 2014	2013
4.4.1	Administratie en beheer	12.341	14.300	15.544
4.4.2	Inventaris en apparatuur	6.962	6.500	6.836
4.4.3	Reis- en verblijfkosten	3.049	2.800	3.080
4.4.4	Dotatie overige voorzieningen	0	0	0
4.4.5	Tegemoetkoming studerenden	4.031	3.500	3.820
TOTAAL OVERIGE LASTEN		26.382	27.100	29.279

Toelichting:

Onder de Administratie en Beheerkosten is in 2013 een éénmalige last van M€ 1,9 verantwoord als gevolg van afboeking project Triple.

Accountantshonoraria	2014	2013
Controle van de jaarrekening	51	55
Andere controlewerkzaamheden	26	28
Fiscale advisering	0	26
Andere niet-controlediensten	10	0

Toelichting:

De bovenstaande accountantshonoraria zijn ten laste gebracht van het resultaat en betreffen uitsluitend de werkzaamheden uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta

5. Financiële baten en lasten

		2014	begroting 2014	2013
5.1	Rentebaten	183	250	217
5.2	Rentelasten	971	1.000	992
SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN		-787	-750	-775

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het college van bestuur en de raad van toezicht van
Hanzehogeschool Groningen

Verklaring over de jaarrekening 2014

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Hanzehogeschool Groningen op 31 december 2014 en van het resultaat over 2014 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- voldoen de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2014, in alle van materieel belang zijnde aspecten, aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2014.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de jaarrekening 2014 van Hanzehogeschool Groningen te Groningen gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2014;
- de staat van baten en lasten over 2014; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel dat is gehanteerd voor het opmaken van de jaarrekening is de Regeling jaarverslaggeving onderwijs.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2014 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

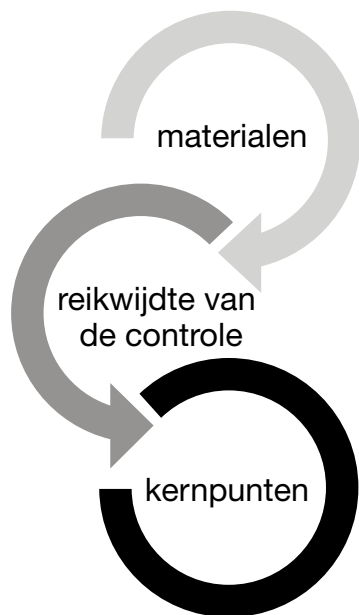
Wij zijn onafhankelijk van Hanzehogeschool Groningen zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onze controle-aanpak

Samenvatting

Wij ontwerpen onze controle-aanpak door het bepalen van materialiteit en het identificeren en inschatten van het risico van materiële afwijkingen in de jaarrekening. Wij besteden bijzondere aandacht aan die gebieden waar het management subjectieve schattingen heeft gemaakt, bijvoorbeeld bij significante schattingen waarbij veronderstellingen over toekomstige gebeurtenissen worden gemaakt die inherent onzeker zijn. Bij al onze controles besteden wij aandacht aan het risico van het doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door het management waaronder het evalueren van risico's op materiële afwijkingen als gevolg van fraude op basis van een analyse van mogelijke belangen van management. Het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2014 definieert financiële rechtmatigheid en verduidelijkt welke werkzaamheden de instellingsaccountant op de jaarrekening en het jaarverslag moet uitvoeren in aansluiting op de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Onderdeel van deze financiële rechtmatigheid is het naleven van aanbestedingswetgeving (zowel Europees, als nationaal). Dit is een aandachtspunt in onze controle gezien de omvang van de aanbestedingen binnen de Hanzehogeschool Groningen. In onze controle besteden wij aandacht aan de interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot de naleving van de aanbestedingswet en voeren wij aanvullende detailwerkzaamheden op inkopen en investeringen boven de van toepassing zijnde drempel voor Europees Aanbesteden om vast te stellen dat deze op een juiste wijze zijn aanbesteed.

Materialiteit

- Getrouwheid: € 2,3 miljoen, gebaseerd op 1% van de totale baten
- Rechtmatigheid: € 6,4 miljoen, gebaseerd op 3% van de totale publieke middelen
- Specifieke toleranties zoals voorgeschreven door het onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2014

Reikwijdte van de controle

- De jaarrekening van Hanzehogeschool Groningen heeft betrekking op één stichting.
- Wij voeren zelf alle controlewerkzaamheden uit. Wij maken geen gebruik van werkzaamheden van andere accountants.

Kernpunten

- Impact aardbevingen

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die

gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

Wij bepalen kwantitatieve grenzen voor materialiteit.

Deze grenzen, als ook de kwalitatieve overwegingen daarbij, helpen ons om de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden te bepalen en om het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel te evalueren. Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel als volgt bepaald:

Materialiteit voor de getrouwheid

€ 2,3 miljoen (2013: € 2,3 miljoen).

Materialiteit voor de rechtmatigheid

€ 6,4 miljoen (2013: € 6,2 miljoen).

Hoe is de materialiteit bepaald

Getrouwheid: 1% van de totale baten
Rechtmatigheid: 3% van de totale publieke middelen

De overwegingen voor de gekozen benchmark

Getrouwheid: we hebben deze, algemeen geaccepteerde, benchmark toegepast op basis van onze analyse van de gemeenschappelijke informatiebehoeften van gebruikers van de jaarrekening. Op basis daarvan zijn wij van mening dat de totale baten een belangrijk kengetal is voor de financiële prestaties van de stichting.

Rechtmatigheid: Dit is conform het onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2014

De materialiteit voor de financiële rechtmatigheid is gebaseerd op 3% van de totale publieke middelen, zoals voorgeschreven in paragraaf 2.1.3. van het Onderwijs-accountantsprotocol OCW/EZ 2014. In deze paragraaf van het accountantsprotocol is tevens een aantal specifieke controle- en rapportagetoleranties opgenomen, die wij hebben toegepast. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben conform ons audit plan tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 230.000 (2013: € 230.000) aan de raad van toezicht gerapporteerd alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens de controle van de jaarrekening. De kernpunten hebben wij met de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alle risico's en punten die wij tijdens onze controle hebben geïdentificeerd en hebben besproken. Wij hebben een kernpunt beschreven met daarbij een samenvatting van de op dit punt door ons uitgevoerde werkzaamheden. Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot dit kernpunt bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van dit kernpunt moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijk oordeel over dit kernpunt.

Kernpunt impact aardbevingen

De toelichtingen op de impact van de aardbevingen zijn opgenomen in de toelichting op de niet uit de balans blijvende vorderingen en/of verplichtingen en de risicoparagraaf in het jaarverslag.

In 2014 is de stad Groningen, als gevolg van aardgaswinning, met een aardbeving geconfronteerd. Naar aanleiding van deze aardbeving heeft het college van bestuur een eerste onderzoek naar zichtbare schade aan de gebouwen in eigendom laten uitvoeren, welke gering bleek te zijn. In 2015 zal verder onderzoek plaatsvinden naar zowel zichtbare als onzichtbare schade aan de gebouwen. Naar aanleiding van dit eerste onderzoek is het college van bestuur van oordeel dat per 31 december 2014 een impairment verlies op gebouwen niet van toepassing is.

Het college van bestuur voert actief overleg met de minister van Economische Zaken en de NAM inzake de mogelijke risico's van de aardbevingen en het aardbevingsbestendig maken van de vastgoedportefeuille. Onderwerp van gesprek is de mate waarin de gemaakte en te maken kosten kunnen worden verhaald. Dit wordt verder toegelicht onder de niet in de balans opgenomen verplichtingen en vorderingen. Het risico bestaat dat schades aan de gebouwen nu nog niet zichtbaar zijn en zich mogelijk pas op langere termijn zullen openbaren. Dit wordt tevens verder toegelicht in de risicoparagraaf in het jaarverslag. Vanwege de onzekerheid over niet-zichtbare aardbevingschade aan de gebouwen en de mate waarin de schade en de additionele investeringen verhaald kunnen worden op de NAM vinden wij de impact van de aardbeving een kernpunt in onze controle.

Onze controlewerkzaamheden op het kernpunt

Als onderdeel van onze controlewerkzaamheden hebben wij kennis genomen van de uitgevoerde inventarisatie naar aardbevingsschade aan de gebouwen in eigendom en de mogelijke impact op de waardering van de gebouwen.

Op basis van bovengenoemde werkzaamheden stemmen wij in met het oordeel van het college van bestuur dat per 31 december 2014 een impairment verlies op gebouwen niet van toepassing is.

Tevens volgden wij de voortgang van de gesprekken tussen het college van bestuur, de minister van Economische Zaken en de NAM over de mate waarin kosten, inclusief de additionele investeringen inzake het aardbevingsbestendig maken van de vastgoedportefeuille, kunnen worden verhaald op de NAM. Hierbij hebben wij vastgesteld dat het eventuele verhaalrecht op de NAM toereikend is toegelicht in zowel de jaarrekening (in de niet uit de balans blijvende verplichtingen en vorderingen) als het jaarverslag.

Daarnaast hebben wij vastgesteld dat de toekomstige risico's als gevolg van de aardbeving toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en het jaarverslag.

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, alsmede het opstellen van het jaarverslag,
- de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, en voor een

zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van bestuur afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het college van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het college van bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het college van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel, als bedoeld in artikel 2 van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij ons rapport.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende jaarverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder de Regeling jaarverslaggeving onderwijs (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het jaarverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.3. Jaarverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2014 is opgesteld, en of de door de Regeling jaarverslaggeving onderwijs vereiste overige gegevens zijn toegevoegd.
- dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Onze benoeming

Wij zijn door de raad van toezicht in 2010 herbenoemd als accountant van Hanzehogeschool Groningen vanaf de controle van het boekjaar 2011 en zijn tot op heden de externe accountant van Hanzehogeschool Groningen voor een onafgebroken periode van minimaal 25 jaar.

Groningen, 29 mei 2015

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door: A.L. Koops-Aukes RA

bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2014 van Hanzehogeschool Groningen

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2014, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de entiteit zijn bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening vanuit alle zaken die wij met de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze zaken in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang is van het maatschappelijk verkeer.

overige gegevens

(bedragen x € 1.000,-)

1. Voorstel resultaatbestemming

Het resultaat van de Hanzehogeschool Groningen over het jaar 2014 bedraagt K€ 2.455. Voorgesteld wordt om het resultaat als volgt te verdelen (conform statutaire regeling winstbestemming):

Dotatie algemene reserve (publiek)	7.328
Dotatie algemene reserve (privaat)	1.316
Onttrekking bestemmingsreserve (interne projecten)	-5.615
Onttrekking bestemmingsreserve (waarborgfonds)	-574
RESULTAAT	2.455

2. Gegevens over de rechtspersoon

Bestuursnummer	40169
Naam instelling	Hanzehogeschool Groningen
Adres	Zernikeplein 7
Postadres	Postbus 30030
Postcode / Plaats	9700 RM Groningen
Telefoon	050 - 595 5555
Fax	050 - 595 5678
E-mail	info@org.hanze.nl
Internet-site	www.hanze.nl
BRIN-nummer	25BE Hanzehogeschool Groningen

3. Kengetallen

	2014	2013
Solvabiliteit 1	0,53	0,51
Solvabiliteit 2	0,55	0,53
Liquiditeit	0,84	0,96
Liquiditeit (quick ratio)	0,84	0,96
Rentabiliteit (o.b.v. normale bedrijfsvoering)	1,0%	1,0%

4. Bezoldiging van bestuurders en toezichthouders

(bedragen x € 1,-)

Verantwoording uit hoofde van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

4.1 Bezoldiging leden College van Bestuur

Bedragen worden opgenomen conform de WNT (Wet Normering Topinkomens) en sluiten aan bij de Bezoldigingscode Bestuurders Hogescholen. De bezoldiging bestaat uit de optelling van alle brutolooncomponenten, bruto kostenvergoedingen (niet van toepassing binnen de Hanzehogeschool) en werkgeverslasten pensioenpremies. Het algemene WNT-maximum over 2014 is vastgesteld op € 230.474. Voor de sector Onderwijs-HBO is het maximum vastgesteld op € 199.905.

Vermelding topfunctionarissen 1 (alle bestuurders met dienstbetrekking) over 2014

Naam	functie	ingang dienstverband	einde dienstverband
H.J. Pijlman	voorz. CvB	01-01-14	31-12-14
M.C.J. van Os	lid CvB	01-01-14	31-12-14
J.H. de Ruiter	lid CvB	01-01-14	31-12-14

Vermelding topfunctionarissen 1 (alle bestuurders met dienstbetrekking) over 2013

Naam	functie	ingang dienstverband	einde dienstverband
H.J. Pijlman	voorz. CvB	01-01-13	31-12-13
M.C.J. van Os	lid CvB	01-01-13	31-12-13
J.H. de Ruiter	lid CvB	01-01-13	31-12-13

Vermelding topfunctionarissen 2 (alle bestuurders zonder dienstbetrekking) over 2014

Naam	functie	ingang dienstverband	einde dienstverband
E.P. Hus	waarn.lid CvB	25-08-14	31-12-14

Vermelding topfunctionarissen 2 (alle bestuurders zonder dienstbetrekking) over 2013

Naam	functie	ingang dienstverband	einde dienstverband
-	-	-	-

De Bezoldigingscode is ingegaan per 2013 en kent over 2014 een maximum van € 199.905 voor de voorzitter en € 181.913 voor leden van het College van Bestuur. Deze normering wordt jaarlijks opnieuw worden vastgesteld. De code kent een overgangsregeling van 4 jaar, het bestuur van de Hanzehogeschool Groningen heeft uitgesproken zich met ingang van 2013 te willen confirmeren aan de code en heeft hiertoe passende maatregelen getroffen waar nodig.

Met ingang van 1 januari 2015 is door de Wet verlaging bezoldigingsmaximum WNT (WNT2) het algemene wettelijke beloningsmaximum verlaagd van € 230.474 naar € 178.000 (inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgevers). Dit maximum is gebaseerd op 100% van het ministersalaris. Voor de sector hbo is het algemene wettelijke maximum van € 178.000 vastgesteld.

Vanaf 2015 moeten nieuwe aanstellingen of arbeidsovereenkomsten gebaseerd zijn op dit maximum. Voor beloningsafspraken die vóór 1 januari 2015 zijn gemaakt, geldt overgangsrecht.

omvang dienstverband in FTE	beloning	belastbare onkostenvergoedingen	voorziening beloning op termijn	uitkering beëindiging dienstverband
1,0	170.226	-	29.458	-
1,0	154.917	-	26.852	-
1,0	155.097	-	26.692	-

omvang dienstverband in FTE	beloning	belastbare onkostenvergoedingen	voorziening beloning op termijn	uitkering beëindiging dienstverband
1,0	167.577	-	30.520	-
1,0	151.669	-	28.748	-
1,0	152.486	-	27.890	-

omvang dienstverband in FTE	beloning	belastbare onkostenvergoedingen	voorziening beloning op termijn	uitkering beëindiging dienstverband
1,0	68.453	-	-	68.453

omvang dienstverband in FTE	beloning	belastbare onkostenvergoedingen	voorziening beloning op termijn	uitkering beëindiging dienstverband
-	-	-	-	-

4.2 Vergoeding leden Raad van Toezicht

De vergoedingen aan leden van de Raad van Toezicht worden jaarlijks in december uitgekeerd en hebben betrekking op het afgelopen kalenderjaar. De leden van de RvT krijgen een vergoeding toegekend van K€ 6,3. Bij zitting in de auditcommissie, de remuneratiecommissie of de commissie O&O wordt een toeslag van K€ 1,5 toegekend. De hoogte van de vergoedingen is ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Alle genoemde vergoedingen betreffen bruto bedragen. Indien van toepassing is loonheffing ingehouden of is er BTW in rekening gebracht.

Als gevolg van de invoering van de Wet Normering topinkomens (WNT) is ook voor de Raad van Toezicht een maximum bezoldiging van toepassing. Dit maximum is over 2014 bepaald op 7,5% van het sectorale WNT-maximum voor de voorzitter van de Raad van Toezicht en 5% voor de leden van de Raad van Toezicht. In bedragen is dit op jaarbasis € 14.993 (voorzitter) en € 9.995 (lid).

Vermelding toezichthouders (lid van het hoogste toezichthoudende orgaan) over 2014

Naam	functie	ingang functie- vervulling	einde functie- vervulling	beloning	belastbare onkosten- vergoe- dingen	voorziening beloning op termijn	uitkering beëindiging functie- vervulling
G.J. Lankhorst*	voorzitter	01-01-14	31-12-14	11.200	-	-	-
L.P. Middel	lid	01-01-14	31-12-14	6.300	-	-	-
A.M.C. Kuks	lid	01-01-14	31-12-14	7.800	-	-	-
H. van der Burg	lid	01-01-14	31-12-14	7.800	-	-	-
R. Bakker	lid	01-01-14	31-12-14	7.800	-	-	-
A.A. Rietveld	lid	01-01-14	31-12-14	7.800	-	-	-
N. Hiddema	lid	01-01-14	31-12-14	7.800	-	-	-

Vermelding toezichthouders (lid van het hoogste toezichthoudende orgaan) over 2013

Naam	functie	ingang functie- vervulling	einde functie- vervulling	beloning	belastbare onkosten- vergoe- dingen	voorziening beloning op termijn	uitkering beëindiging functie- vervulling
G.J. Lankhorst*	voorzitter	01-01-13	31-12-13	11.200	-	-	-
L.P. Middel	lid	01-01-13	31-12-13	6.300	-	-	-
A.M.C. Kuks	lid	01-01-13	31-12-13	7.800	-	-	-
H. van der Burg	lid	01-01-13	31-12-13	7.800	-	-	-
R. Bakker	lid	01-01-13	31-12-13	7.800	-	-	-
A.A. Rietveld	lid	01-01-13	31-12-13	7.800	-	-	-
N. Hiddema	lid	01-01-13	31-12-13	7.800	-	-	-

* De vergoeding van de heer Lankhorst wordt gedoneerd aan de Hanze University Foundation.

4.3 Overzicht declaraties CvB-leden

	H.J. Pijlman	J.H. de Ruiter	M.C.J. van Os	Totaal
Overige kosten	900	124	957	1.981
Reis- en verblijfkosten binnenland	-	-	100	100
Reis- en verblijfkosten buitenland	54	-	-	54
Representatiekosten	58	-	-	58
TOTAAL	1.012	124	1.057	2.193

5. Nevenfuncties leden College van Bestuur

In het verslagjaar vervulden drie leden van het College van Bestuur onderstaande (niet werkgerelateerde) nevenfuncties.

	functie	Wel/niet bezoldigd
H.J. Pijlman		
Noord-Nederlands Orkest	Voorzitter Raad van Toezicht	niet
Stichting Beheer Aandelen FC Groningen	Voorzitter Raad van Toezicht	niet
Technasium	Voorzitter Bestuur	niet
Stichting Onafhankelijkheidsfonds	Lid Bestuur	niet
SKSG	Lid Raad van Commissarissen	wel*
Groninger Museum	Lid Raad van Toezicht	niet
Stichting Noorderslag/Eurosonic	Lid Raad van Toezicht	wel*
M.C.J. van Os-Schaap		
Zorggroep Leveste Middenveld	Lid Raad van Toezicht	wel*
J.H. de Ruiter		
Academische Werkplaats Jeugd ZonMw	Voorzitter	wel*
Verslavingszorg Noord Nederland	Lid Raad van Toezicht	wel*
VNO-NCW Noord, Groningen	Lid Bestuur	niet

* Opbrengsten naar kas Hanzehogeschool Groningen

6. Samenstelling Raad van Toezicht

Naam:

M/V:

Leeftijd:

Hoofdfunctie:

Eerste benoeming RvT:

Lidmaatschap kerncommissie:

Relevante nevenfuncties:

Naam:

M/V:

Leeftijd:

Hoofdfunctie:

Eerste benoeming RvT:

Lidmaatschap kerncommissie:

Relevante nevenfuncties:

Naam:

M/V:

Leeftijd:

Hoofdfunctie:

Eerste benoeming RvT:

Lidmaatschap kerncommissie:

Relevante nevenfuncties:

Naam:

M/V:

Leeftijd:

Hoofdfunctie:

Eerste benoeming RvT:

Lidmaatschap kerncommissie:

Relevante nevenfuncties:

Naam:

M/V:

Leeftijd:

Hoofdfunctie:

Eerste benoeming RvT:

Lidmaatschap kerncommissie:

Relevante nevenfuncties:

Naam:

M/V:

Leeftijd:

Hoofdfunctie:

Eerste benoeming RvT:

Lidmaatschap kerncommissie:

Relevante nevenfuncties:

Naam:

M/V:

Leeftijd:

Hoofdfunctie:

Eerste benoeming RvT:

Lidmaatschap kerncommissie:

Relevante nevenfuncties:

Drs G.J. Lankhorst

M

57 jaar

CEO GasTerra BV

19-01-09

remuneratiecommissie

lid RvT Marketing Groningen, lid RvT Energy Valley, lid RvT Energy Academy Europe

Drs L.P. Middel

M

62 jaar

Dijkgraaf Waterschap Noorderzijlvest

19-01-09

-

lid RvT Lentis Zuidlaren, lid RvT FPC van Mesdagkliniek Groningen,
lid Raad van Commissarissen FC Groningen

A.M.C. Kuks

V

50 jaar

Director Human Resources and Facilities The Netherlands at D.E. Masterblenders

14-04-08

remuneratiecommissie

lid Commissie van toezicht beheer nationale politie

Drs H. van der Burg

M

57 jaar

directeur Vanderburg Holding BV

14-09-09

auditcommissie

lid RvT Zorggroep Groningen

Drs A.A. Rietveld

M

58 jaar

Voorzitter Raad van Bestuur Accare

01-02-11

commissie Onderwijs & Onderzoek

-

Drs R. Bakker

M

50 jaar

Financieel directeur Koepon Holding

01-02-11

auditcommissie

-

N. Hiddema

V

51 jaar

directeur Theater Geert Teis Stadskanaal

01-07-11

commissie Onderwijs & Onderzoek

-

FSR-tabel

Subsidie-verstrekker	Omschrijving	Subsidie ID	Project
(afkorting) naam organisatie(s)	Naam subsidie	Projectnummer met subsidiegever of kenmerk beschikking met datum	Project-budget (€)
Agentschap NL	I-Balance - Smart Grids	TKISG01004	811.852
SIARaak	Kansen in Krimp - RAAK Publiek	2012-14-26P	436.243
SIARaak	Kansen in Krimp (extra deel) - RAAK Publiek	2012-14-26P	15.000
SIARaak	Sociaal in het Bestek - RAAK MKB	2011-19-26M	450.440
SIARaak	Sociaal in het Bestek (extra deel) - RAAK MKB	2011-19-26M	18.340
SIARaak	Van weten naar verwezenlijken - RAAK MKB	2010-17-11M	423.210
SIARaak	Van weten naar verwezenlijken (extra deel) - RAAK MKB	2010-17-11M	15.000
SIARaak	Tailored care - RAAK Internationaal	2011-3-07int	436.008
SIARaak	Tailored care (extra subsidie) - RAAK Internationaal	2011-3-07int	15.058
SIARaak	Een stap naar voren - RAAK Publiek	2012-14-25P	408.403
SIARaak	Een stap naar voren (extra subsidie) - RAAK Publiek	2012-14-25P	15.000
SIARaak	Begeleid leren - RAAK Publiek	2013-15-41P	425.570
	TOTAAL		3.470.124

Algemene grondslagen voor het opstellen van het FSR

De kolom projectbudget bevat de totale subsidiabele kosten van het Hanzehogeschool deel van het project volgens de (goedgekeurde) projectbegroting op basis van de keuze van de kostengrondslag. De kostengrondslag is afhankelijk van de subsidievoorwaarden van de betreffende subsidieverstrekker. Voor de subsidieverstrekkers SIA/RAAK verantwoord de Hanzehogeschool ook de kosten van de partners. Dit komt voort uit de aansprakelijkheid welke de Hanzehogeschool heeft ten aanzien van de partners.

In de kolom 'maximale subsidie' is het maximale Hanzehogeschool deel van de toegekende subsidie opgenomen. Voor de subsidieverstrekkers SIA/RAAK verantwoord de Hanzehogeschool ook de subsidieopbrengsten van de partners. Dit komt voort uit de hoofdelijke aansprakelijkheid welke de Hanzehogeschool heeft ten aanzien van de partners.

In de kolom mutaties kosten zijn de gerealiseerde kosten opgenomen. Dit betreft de stand per 1 januari, mutaties in het verslagjaar en de stand per 31 december. De kosten betreffen de besteding op de verschillende projecten welke worden uitgevoerd door de Hanzehogeschool en waarover verantwoording wordt afgelegd in de FSR tabel.

In de kolom mutaties opbrengsten zijn de ontvangen voorschotten van de subsidieverstrekkers weergegeven in het verslagjaar 2014.

Kostengrondslagen

De personele kosten zijn berekend op basis van de voor het project geldende subsidievoorwaarden. De berekening geschiedt doorgaans op basis van de directe personeelskosten, verhoogt met een vastgestelde opslag voor de indirecte kosten. De overige direct aan projecten toe te rekenen kosten zijn tegen de kostprijs gewaardeerd.

Op basis van de subsidievoorwaarden en (goedgekeurde) projectbegroting wordt de cofinanciering berekend. De cofinanciering wordt verantwoord naar rato van voortgang van het project.

Verliezen op het project als gevolg van overbestedingen worden geboekt wanneer in het verslagjaar waarin deze geconstateerd worden.

Subsidie (maximale) subsidie (€)	Looptijd subsidie		Bestedingen project (OHW)			Voorschot		Status
	begin	einde	stand 1-1-2014 (€)	mutaties (€) kosten	mutaties (€) opbrengsten	stand 31-12-2014 (€)	stand 31-12-2014 (€)	lopend / vts (= vast te stellen)
394.926	1-09-12	1-09-15	- 35.635	136.990	109.889	- 8.534	228.889	lopend
300.000	1-03-13	28-02-15	- 225.856	228.063	55.695	- 53.487	300.000	lopend
15.000	1-03-13	28-02-15	0	0	15.000	- 15.000	15.000	lopend
299.686	1-03-12	28-02-14	- 100.490	79.375	€ 9.600	- 30.714	299.686	vts
15.000	1-03-12	28-02-14	0	0	15.000	- 15.000	15.000	vts
295.960	1-03-12	28-02-14	- 106.257	83.128	41.455	- 64.585	295.960	vts
15.000	1-03-12	28-02-14	0	5.827	15.000	- 9.174	15.000	vts
298.721	1-09-12	31-08-14	- 163.985	176.535	13.932	- 1.382	303.511	vts
15.000	1-09-12	31-08-14	0	9.885	20.489	- 10.603	15.000	vts
284.234	1-01-13	31-12-14	- 203.184	181.430	32.548	- 54.303	284.234	lopend
15.000	1-01-13	31-12-14	0	0	15.000	- 15.000	€15.000	lopend
295.500	1-02-14	31-01-16	- 295.500	100.609	19.584	- 214.475	315.084	lopend
2.244.027			- 1.130.907	1.001.842	363.191	- 492.256	2.102.363	

Gestandaardiseerde begrippen

De directe personeelskosten betreffen de brutoloonkosten (inclusief vakantiegeld, eindejaarsuitkering en overige bijkomende kosten) en het werkgeversdeel sociale lasten en pensioenpremies.

De overige directe kosten betreffen alle directe kosten, niet zijnde personeelskosten, die direct toerekenbaar zijn aan het project.

De indirecte kosten zijn bepaald middels een overheadpercentage voor niet direct aan projecten toe te rekenen kosten, zoals kosten algemeen ondersteunend personeel, ICT kosten en overige beheerskosten. Het overheadpercentage wordt door de subsidieverstrekker vastgesteld op basis van geldende regels, afspraken en/of ervaringsgegevens.

Gestandaardiseerde voorwaarden

De Hanzehogeschool heeft een controleerbare tijdregistratie voor direct aan het project bestede uren. De urenstaten worden geautoriseerd door de afzonderlijke projectmedewerkers en de projectleiders. De urenstaten van de projectleiders worden geautoriseerd conform de mandateringsregeling van de Hanzehogeschool.

Colofon

**Publication of Hanze University of
Applied Sciences, Groningen
Edited by Staff Office Marketing
& Communication**

Contact person: Evanya Breuer
e.m.breuer@pl.hanze.nl

hanzegroningen.eu/annualreport

Address:

Zernikeplein 7, Groningen
Postbus 30030, 9700 RM Groningen,
The Netherlands